

Erdélyi GYOPÁR

1. 2023. JANUÁR-FEBRUÁR

AZ ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYESÜLET FOLYÓIRATA

MEGHÍVÓ

az EKE jubileumi,
XXX. Vándortáborába

DR. BÁNYAI JÁNOS,
az ásványvízkutató

A TÓBIÁS-KILÁTÓ

TERMÉSZETJÁRÁS

HONISMERET

KÖRNYEZETVÉDELME

Erdélyi Gyopár

2023/1. (183.) szám • 33. évfolyam

ISSN: 1583-9532

Az Erdélyi Kárpát-Egyesület folyóirata

Az 1892–1948 között megjelent

Erdély folyóirat jogutódja

Megjelenik kéthavonta

Revista Asociației Societatea Carpatină Ardeleană

în limba maghiară

FELELŐS SZERKESZTŐ:

Deák László (deak.laszlo@eke.ro)

TÁRSSZERKESZTŐ:

Balázs Katalin (balazs.katalin@eke.ro)

MUNKATÁRSÁK:

Dr. Bartók Attila (Környezetvédelem),

Bélfenyéri Gábor (Gombák),

Jánosi Csaba (Borvizeink, gyógyvizeink),

Dr. Kovács Lehel István (Honismeret),

Molnár Zoltán (Csillagászat),

Dr. Rusz Ottilia (Légtűneménytan)

BORÍTÓ- ÉS GRAFIKATERV: Várdai Éva

TÖRDELŐSZERKESZTŐ: Várdai Éva

NYOMDA: Mark House – Gyergyószentmiklós

KIADVÁNY-KOORDINÁTOR ÉS KORREKTOR:

Veres Ágnes (veres.agnes@eke.ro)

POSTACÍM:

Asociația SCA – EKE, O. P. 1, C. P. 41,

400750 Kolozsvár (Cluj), RO

e-mail: gyopar@eke.ro

honlap: www.erdelyigyopar.ro, www.eke.ro

A fedőlapon: „Amatőr téli olimpia” a Retyezát-hegységben (Fotó: Bartha Botond)

A következő lapszám 2023. április 1-jén jelenik meg

ELŐFIZETÉS

Az átutalás tárgyaként minden esetben kérjük feltüntetni nevüket, postai és e-mail címüket, valamint hogy „Erdélyi Gyopár előfizetés 2023”, ugyanakkor kérjük ezen adatokat az elofizetes@eke.ro címre is elküldeni.

Erdélyben:

Előfizetési díj egy évre (postaköltséggel együtt): 69 lej

• Banki átutalással:

Asociația Societatea Carpatină Ardeleană –

Erdélyi Kárpát-Egyesület

ING Bank N.V. Amsterdam – Sucursala București

Bankszámla száma:

RO74 INGB 0000 9999 0316 7890

Adószám (cod fiscal): 4960082

Banki készpénzbefizetés esetén a kezelési díjat

(10 lej) kérjük hozzáadni az előfizetés díjához.

• Postai átutalással:

Asociația Societatea Carpatină Ardeleană

(Veres Ágnes)

O. P. 1, C. P. 41, 400750 Cluj

Magyarországon:

Előfizetési díj egy évre

(postaköltséggel együtt): 6900 forint

• Banki átutalással az EKE magyarországi

számlájára:

Erdélyi Kárpát-Egyesület

Unicredit Bank

Bankszámla száma:

10918001-00000027-7564.0007

Banki készpénzbefizetés esetén a kezelési díjat

(500 forint) kérjük hozzáadni az előfizetés díjához.

A folyóiratban megjelent írások szerzői jogvédelem alatt állnak, azok bármilyen formában történő további felhasználása csak a forrás feltüntetésével engedélyezett. Az aláírt vagy betűjellel ellátott cikkekért szerzőik felelnek, ezek nem feltétlenül fejezik ki a szerkesztőség véleményét.

TARTALOMJEGYZÉK

- 1 Farsangi körkép Erdélyben –
Dr. Kovács Lehel István

Egyesületi élet

- 2 Meghívó az EKE jubileumi,
XXX. Vándortáborába –
Kovács D. Zsuzsa

- 36 EKE-osztályok hírei
- 47 Az Erdélyi Kárpát-Egyesület
kiadványai

Belföldi túra

- 4 Kárpátok Bércsein Vándorút:
Godján–Szárkő – Vámos László

EKE-osztályok kedvenc túrái

- 6 A Czárán Gyula Alapítvány –
Bihari Turista Club KEDVENCTÚRÁJA –
A Tóbiás-kilátó – Egri Ferenc

Nemesek nyomában

- 8 A magyarózdai Radák–Pekri-kastély –
Orbán Zsolt

Historikum

- 11 Ődi, aki Kőrösi Csoma nyomán jutott el
Indiába – Dr. Polgárdy Géza

Gombák

- 13 A fák ízletes és veszedelmes
gombái – Bélfenyéri Gábor

Hazajárás Erdélybe

- 14 Újévi túrák a Meszestől Pádisig –
Kenyeres Oszkár

Borvizeink, gyógyvizeink

- 16 Dr. Bányai János, az ásványvízkutató –
Jánosi Csaba
- 18 Dr. Bányai János geológus mérnök,
az utolsó székely polihisztor élete
képekben (1886–1971) – Jánosi Csaba
- 19 Megnyílt a borszéki gyógyfürdő –
Farkas Aladár

Környezetvédelem

- 20 A Kazbegi Nemzeti Park (1. rész) –
Dr. Bartók Attila

Ökolábnymok

- 23 Természetismereti dalszövegelemzés II.
– Bělga: Fajok, növények – Szabó Csilla
- 25 Öreg házak új élete (7. rész) –
Kortárs funkciók a hagyományos
faluképben – Köllő Miklós

Külföldi túra

- 28 Képeslapok a nagyvilágból, 11.2. rész
– Tirana – Sas a sasok földjén –
Dr. Kovács Lehel István
- 30 Meseszép Föld, 17. rész –
Az ördög otthonában – Deák László

Csillagászat

- 32 Februári üstökös – Molnár Zoltán

Könyvbemutató

- 33 Bakancsos könyvek 1. –
A Szent Anna-tó és Bálványosfürdő
társaságának túrakai – Jánosi Csaba
- 33 Ciomadul (Csomád), The Youngest
Volcano in the Carpathians –
Jánosi Csaba

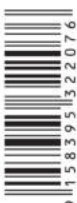
Külföldi túra

- 34 Kolozsvártól Athénig biciklivel –
alternatív nyaralás – Szabó Csilla

Rejtvény

- 45 Mormota-fejtörő
- 46 Keresztrejtvény – John Muir gondolata

TÁMOGATÓINK

9 115833 951322 076

Farsangi körkép Erdélyben

**Dr. Kovács
Lehel István**

■ Vízkereszt, vagy amit akartok – adta címként utolsó felszabadult és vidám komédiájának William Shakespeare, ezzel is jelezve, hogy vízkereszttel elkezdődik a farsang, az önfeledt bolondozás ideje, a lakodalmak, bálók, multságok, népünnepélyek kora, amikor felborul a világrend, amikor minden játékká válik, hisz a farsang a hierarchikus viszonyok, kiváltságok, normák, tilalmak átmeneti felfüggesztésének ünnepe. Ekkor a szolgálk parancsot osztogattak, a laikusok celebrálták a misét, a király gyalog, a paraszt lovon járt, a férj csitította a gyereket és font, a feleség dohányzott és fegyverével hadonászott. Feje tetejére állt a világ.

A természetjárás és a környezetvédelem mellett a honismeretet is zászlójára tűző Erdélyi Kárpát-Egyesület tagjainak, szimpatizánsainak talán ekkor jön el igazából a néphagyományok, szokások, rítusok felkutatását, megfigyelését, leírását megcélzó honismereti túrák ideje. Valóban, Erdély igencsak sokszínű farsangi szokások tekintetében, és az EKE tagszervezetei is szoktak jócskán farsangi bálót szervezni minden évben.

Járjuk be hát Erdélyt, nézzük meg, hol milyen szokásrendek működnek farsangkor, adjunk tippet EKE honismereti túrákhoz!

Alsósófalván farsangtemetést szerveznek: Illést, a telet jelképező szalmabábut méltóképpen elbúcsúztatják és elégetik. A zenészek csárdást és szököt húznak. A felvonulók nyolc stációnál adják elő a szokásos szindarabot, amiért a háziaktól böjtös ételeket kapnak cserébe.

A kászoni bikaütés mindig a hídon ér véget, a bikának a bőrért elégetik, a szarva maradékát, a hamvat beleseperik a patakba, mert elterjedt hiedelem, hogy a patak, a folyóvíz mindig magával viszi a rosszat.

A menasági farsangbúcsúztató szertartáson Konc király, Cibere vajda, a bolondkerék és az eladásra szánt tehén vesz részt maszkurák, hamvaszacskósok és ördögollósok tömegében. Különleges szokás a zsidó vecsernye.

Alsócsernátonon a maszkások lóháton járják végig a falut.

A Nyárádmentén vénleány- és vénle-génycsúfolással, csutakúzással fejeződik be a farsangi ünnepkör.

Apácán bolondszekeres, medvetáncoltató farsangi felvonulást szerveznek, amelynek résztvevőit a falubeliek pálinkával és pánkóval kínálják.

Hétfaluban a boricatáncot járják, bo-ricabálokat szerveznek. Az iskolások húshagyókedden farsangtemetéssel egybekötött felvonulást szerveznek.

Torockón vőlegény, menyasszony és pap menetel a vidám társaságban. A Döme nevet viselő szalmabábu a tél megtestesítője, akit a szertartás végén, pogány szokást idézve, elégetnek.

A csíksicsóiak figurái között vannak a kecskék. Itt a pap savanyú káposztát tűz fel karóra, és szenteltvízként spricceli szét a jelenlévőkre a káposztalevet.

A csíkszentsimoniaknál egy fehér ló a jellegzetes figura, a csoport Illést temeti el.

A gyergyószárhegyieknél böggötemetés van. A böggő a mulatozást jelképezi, az eltemetésével pedig lezárják a farsangi időszakot.

A csíkborszovaiaknál álesküvőt és áltemetést játszanak el, általában a női szerepeket is férfiak játsszák. Ugyanígy a szentkirályiaknál is.

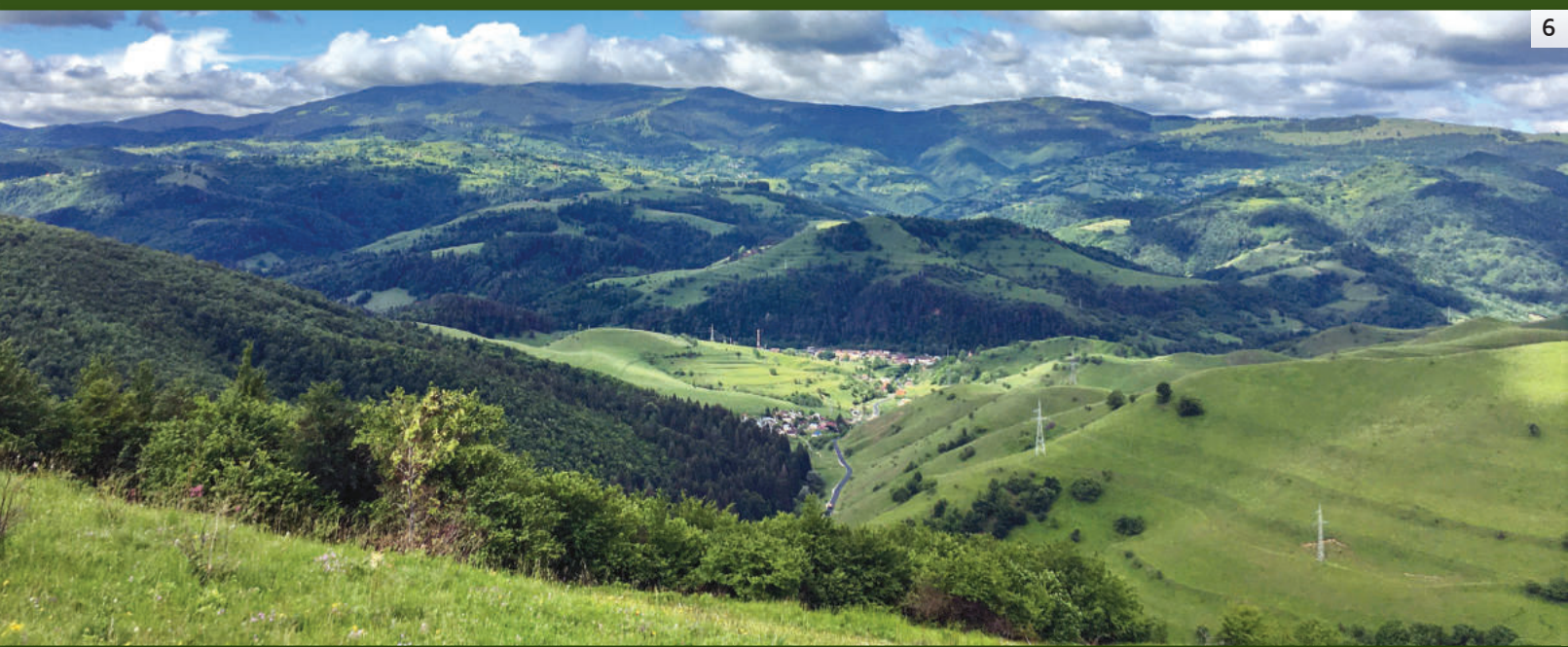
A csobotfalviak szalmaembert égetnek.

A domokosiak játékában jelennek meg a hamubotosok, akik a bűnbánatra emlékeztetnek. Nekik is van Illésük, és székén húzzák.

A gyergyóditróiak játékában jelen van a magyarok ellensége, a Török. Szigorú szabályok vannak, hogy ki örökölheti a figurát.

Színesebbnél színesebb népszokások, viruló hagyományok, megélhető rítusok. A gazdag Erdély, amelynek áldását nemcsak természetjáróként a he-gyeinkben, hanem honismereti túrák során a falvainkban is megtapasztalhatjuk. Használjuk ezt ki ebben az esztendőben, járjuk be hegyeinket, falvainkat, vidékeinket. Jókedvvel, bőséggel! ■

Meghívó az EKE jubileumi, XXX. Vándortáborába

Kedves természetjáró barátaink!

■ Örömmel és nagy szeretettel hívunk benneteket Sztánára, a XXX. EKE Vándortáborba. Egyesületünk legnépszerűbb rendezvényét idén a kolozsvári EKE szervezi augusztus 1–6. között.

Sztána, a legkisebb kalotaszegi Árpád-kori falu két nevezetes tájegység – Kalotaszeg és a Szilágyság – határán fekszik, így lehetőségünk lesz mindkettővel megismerkedni.

Kalotaszeg közismert néprajzi kincseiből. Méltán híresek festett kazettás mennyezetű templomai, faragott homlokzatú házai, varrottasai, rendkívül színpompás népviselete. Kós Károlyt, Kalotaszeg nagy ismerőjét idézve: „Ezt a művészetet nem lehet szavakkal leírni, jellemezni és magyarázni. A kalotaszegi művészet színes, de nem tarka, virít, de nem rikít. Mint a virágos hegyoldali kaszáló.”

Valóban, ezt látni kell!

Ezzel szemben a Szilágyság kevésbé ismert, gyakran csak átutaznak itt az emberek. Természetjáróként azonban érdemes több időt szánni a hepehupás, vén Szilágyságra, amely

visszafogottabb vidék ugyan, de rengeteg szépséget és titkot rejtget.

Kalotaszeg nemcsak néprajzilag, hanem túralehetőségekben is gazdag környék. Bár az Erdélyi-szigethegység csúcsai nem érik el az 1900 m magasságot, természeti látványosságokban nincs hiány: hegycsúcsok, szorosok, szakadékok, barlangok, vízesések bővölik el a természet kedvelőit.

Tábori túráinkat úgy tervezzük, hogy mindenki találja meg köztük a kedvére valót, akár gyalogtúrázni akar, akár történelmünk jeles helyeit szeretné jobban megismerni, vagy kerékpáros kalandokra vágyik. Együtt fogunk barangolni az Erdélyi-szigethegység második legmagasabbikán, a Vlegyásán, megcsodáljuk a Havasrekettyei-vízesést és a Fehér-köveket, majd Czárán Gyulát követve eljutunk az 1901-ben átadott Próba-körút legjelesebb kilátópontjára, a szemből egy óriási parta alakját felvevő magasra törő sziklára, a Sasbércre. Örülni fogunk a tábori helyszín környékének, a Kalotaszeg jelképének tekintett, tavasszal mámorítóan illatozó riszegvirágos Riszegtetőnek és az Almási-várnak.

Nem marad ki a Meszes- és a Réz-hegység, az Öreghavas, a Jád völgye, valamint a Meleg-Szamos völgyében kialakult tó melletti túra sem. Rövid látogatásra hív a Szelek barlangja, valamint a Nagy-Magyar- és a körösrévi Zichy-barlang is.

A gyerekekről sem feledkeztünk meg, számukra is szervezünk túrákat, játékokat, vetélkedőket.

Várunk hát szeretettel Sztánára, hogy fedezzük fel együtt a természet szépségeit, történelmünk jeles helyszíneit, népművészeti kincseinket, találkozunk régi barátainkkal és szerezzünk újakat. ■

Kovács D. Zsuzsa,
az EKE – Kolozsvár 1891 elnöke

1. Útban a Vlegyásza-csúcs felé (1836 m)
(FOTÓ: KISMIHÁLY BOGLÁRKA)
2. A sztánai Varjúvár, Kós Károly egyik legismertebb építészeti alkotása
(FOTÓ: BEREZCSABA)
3. A Kőhegy tava, amelyet csak forrás és csapadék táplál
(FOTÓ: LŐRINCZ FERENC)
4. A Havasrekettyei-vízesés látványos zuhataga
(FOTÓ: BRANEA RÓBERT)
5. Virágzó kilátás a Hármaskőszikla csúcsról a Kalotaszegi-medencére
(FOTÓ: KISMIHÁLY BOGLÁRKA)
6. Kilátás a Kőhegyről a Vlegyászára (FOTÓ: KISMIHÁLY BOGLÁRKA)
7. Az Almási-vár ódon falai (FOTÓ: PÉTER ANIKÓ)
8. Kilátás a Tarnicai-tóra a Lukács kövéről (FOTÓ: BOÉR BOTOND)
9. A Fehér-kövek impozáns sziklafalait is megcsodálhatjuk
(FOTÓ: KISMIHÁLY BOGLÁRKA)

1

Kárpátok Bércein Vándorút: Godján–Szárkő

■ A vészjósló időjárás-jelentések ellenére derűs hangulatban gyülekeztünk a Keletiben, szeptember utolsó előtti péntekének estéjén. Szerény létszámú csapattal vártuk a vonat indulását, amely aztán „elröpített” bennünket Piski városába, ahol három zilahi barátunkkal tíz személyre egészült ki a kalandvagyó társaság.

A továbbutazásra kiszemelt vonat, mely menetrend szerint kétórás várakozás után indult volna Petrozsénybe mozdony nélkül árválkodott a síneken. Mint kiderült: lerobbant (vasutas nyelven szólva) a „gép”, a csere pedig még nem érkezett meg. Később az is kiderült, hogy a vonat előbb még elmegy Dévára, majd vissza Piskire és úgy tovább Petrozsénybe. Más dolgunk nem lévén, fölültünk a vonatra, vártuk, míg lesz

mozdonyunk, majd az imént fölvázolt vargabetűvel érkezünk meg a hajdan volt bányászvárosba.

Az állomáson – Szabó Árpi fölkészült-ségének hála – hamarjában kerítettünk egy kisbuszt, amivel elkocsikáztunk a Nyugati-Zsil völgyében kanyargó úton a Cserna és a Zsil vízváltójáig, amíg tartott az aszfalt. Tovább immár cókómókjainkkal megterhelve baktattunk fölfelé a vízváltón, ám tekintettel az éjszakai vonatozás fáradalmaira, egy „köpésnyire”, kora délután le is táboroztunk. Nem volt ugyan eltervezve, de pont annak a sziklafalnak a közelében húztuk föl sátrainkat, ahol anno 2004-ben a Godjából ereszkedve töltöttünk el szintén egy éjszakát.

Másnap kipihenten hamar fölértünk a Godjából a Kis-Retyezátra átkötő

hegygerincre. Fenséges látvány tárult elénk. Előbb a Jorgován-kő markáns mészkőtömbje, távolabb a korai hólepelrel borított Retyezát égig érő csúcsai, a völgy túlfelén a Vulkán utolsó, ám legmagasabb hegytömbje, az Oslea, alattunk fölcillan a Cserna tározójának víztükre, mögötte a Mehádia – a szomszédainál alacsonyabb, ám csöppet sem könnyebben járható – vonulata. Előttünk pedig ami ránk vár: a Godján csúcsai magasodnak fölénk.

Különös érzés kerít hatalmába: hiába süvít a szél, hiába kell téli ruhába burkolóznunk, nem éppen fiatal vállamat hiába húzza nehéz hátizsák, valami megfoghatatlan nyugalom áraszt el. Körbenézek, közel s távol nem látok olyan hegygerincet, ahol ne jártam volna. A Godján sziklái például már ötödször kopatják bakancsomat – no, nem ugyanazt... Ott van a Piatra Cloșaniilor (Klosány), és mivel nem a Mehádia főgerinc része – majd egyszer.

Az idő elromlott: erős szél és hideg, 2000 m fölött ködszitálás... felhőben járunk. Sajnos ez kitartott a túra végéig, ám mégis szerencsésnek mondhattuk magunkat, mert egyszer sem áztunk el. A nem kevés eső mindig akkor jött, amikor már sátrat húztunk, vagy a Kis-Havason fedett helyen – étteremben – voltunk, vagy a túra utolsó napján Borlóról buszoztunk a karánsebesi vasútállomásra.

A közkedvelt Retyezáttal ellentétben a Godján igazi vadonnak számít: nincsenek menedékházak és védkunyhók, vándorral

2

3

4

még nyáron is csak ritkán találkozik az ember. Csak birkák és csobánok. No meg csahos kutyák. Nem is találkoztunk egy teremtet lélekkel sem. Két napig követtük a Godján főgerincét, ám az erős szél és a köd (felhő) miatt lemondtunk a Guguról és a Godján-csúcsot is megoldalztuk. Az északi hegyoldalakat helyenként öszszefüggő hótakaró borította, a meredek lejtőkön a bevágódott ösvényeken néhol bakancsszárig érő hóban gázoltunk, vagy csúszkáltunk a hó alatt megbúvó köveken.

Szinte napra pontosan tizenegy éve jártunk erre, Petrozsénytől Herkulesfürdőig, akkor 14 darab Kárpátok Bércein Vándorút bélyegzőt helyeztünk ki sziklákba fúrva, beragasztva. Mostani utunkon ebből kettőt érintettünk: megleltük mindkettőt épségben. Hurrá!

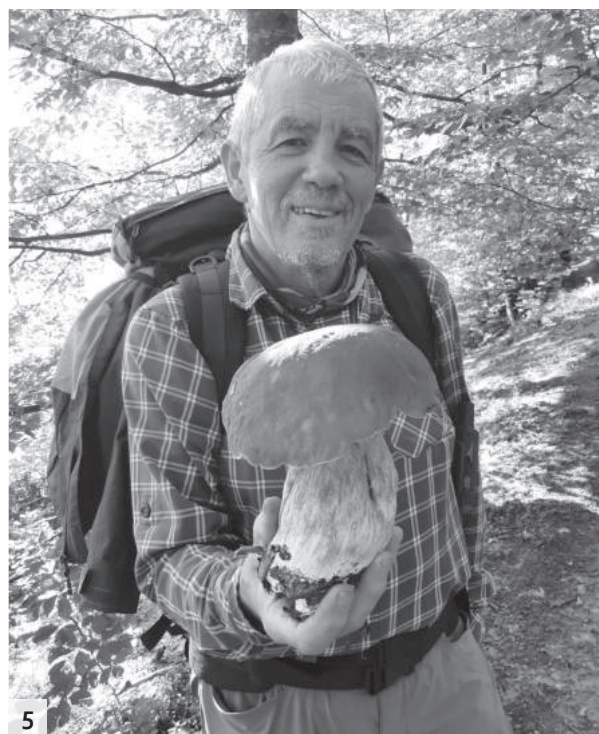
A harmadik napon búcsút vettünk a Godjától, és a Szárkó felé vettük az irányt. Nem követtük most a vízvásztót, hanem cseppet leereszkedve és a Gura Apelor víztározót tápláló Ses-patakot keresztezve kapaszkodtunk föl a Szárkó főgerincére. A kitaróan süvítő szél miatt minden nap igyekeztünk (szél)védett helyen sátrat verni, tehát kissé beereszkedtünk, ennek köszönhetően varázslatos helyeket fedeztünk föl. A harmadik táborhelyünknel – bár az egy nem túl szívderítő eszténa mellett volt – a közelben egy térképen nem jelzett, ám igencsak bővizű vízesés zuhogott alá a mélybe. Meg is csodáltuk. Máskor egy 2000-es hegyormokkal övezett, gazdag forrásokkal és a völgybe rohanó patakokkal átszótt katlanban éjszaktunk. Vacsorafőzés közben fölpillantva

a szemhatáron fekvő tengerszem ezüstszalagként csillogó lefolyásában és a kitaruló völgy panorámájában gyönyörködhettünk – míg le nem szakadt az ég.

A szél és a ködfelhő miatt a Szárkó csúcsát is mellőztük, az alatta kacskaringózó, ugyancsak piros sávval jelzett utat választottuk. Megérte: a táj lenyűgöző. A felső úton csak az előttünk lévő és az orrunk hegyét láthattuk volna. Hamarosan elértük az utolsó előtti alvóhelyünket, a meglehetősen elhanyagolt Kuntu meteorológiai állomást. Az azonos nevű forrás vizéből duzzasztott tavacska partján húztuk föl sátrainkat. A következő napon még ebéd előtt elértük a Kis-Havas síközpontját, ahol már javában készülődtek a szezonra: mindenfelől kopácsolás és építkezési zajok ébresztettek rá bennünket, hogy visszatérünk a „civilizációba”.

A síközponttól már csak ereszkedés volt hátra Borló falu határáig. Utolsó nap lévén, lefelé menet szinte valamennyien lázas gombászásba kezdünk, akadt is bőven „zsákmány”: jókora vargányák és őzlábgombák kerültek a tarsolyokba. Az utolsó éjszakát a falu előtt 3 km-re egy patak partján töltöttük, volt, aki – kihasználva a lehetőséget – megfürdött a patakban, ki ruhástul, ki anélkül, de volt, aki nem bírt magával és begyalogolt a faluba, és ismételten Árpának köszönhetően elbuszoztunk a karánsebesi vasútállomásra. Ezzel véget ért e szeptemberi KBV-s kalandunk. ■

Vámos László

5

1. A csapatunk, háttérben a Retyezáttal (FOTÓ: MOCSÁRI LÁSZLÓ)
2. Táborhely a Kuntunál (FOTÓ: KOCZOGH HAJNI)
3. A Godján főgerincén, középen a Scărișoara-tó (FOTÓ: KALMÁR BÉLA)
4. Átkelés a Ses-patakon (FOTÓ: KALMÁR BÉLA)
5. Gombászás (FOTÓ: MOCSÁRI LÁSZLÓ)
6. A festői Szárkó-hegység (FOTÓ: KALMÁR BÉLA)

6

A Czárán Gyula Alapítvány – Bihari Turista Club

KEDVENC TÚRÁJA

A Tóbiás-kilátó

1

Útvonal: Csodavár menedékház –
Tóbiás-kilátó – Csodavár
menedékház

Táv: 7 km

Szintkülönbség: +300 m, –300 m

Menetidő: 3 óra

Nehézségi fok: közepes

Látnivalók: Tóbiás-kilátó, Tatár-hegy,
a Csodavár sziklája, Ponor-rét,
a Bihar-hegység fő gerince,
Nagy-Bihar, Kis-Bihar

Kezdő és végpont: N46.56351,
E22.71013

■ Nem meglepő, hogy ismét egy csáráni elnevezéssel állunk szemben. Többször is elmehtünk mellette, alatta, felette, mert már nem része az egykori Csodavár-körútnak (Cetățile Ponorului), melyet Czárán Gyula 1902-ben fejezett be és adott át. Az eredeti körút kiindulási és érkezési pontja a Ponor-rét (Poiana Ponor) volt: „Bárhonnan, bármely oldalról jön tehát valaki: ide az Iz buc-Ponorra kell éjszákára jönnie, itt meghálnia, másnap reggel a Csodavárhoz kimennie, estére vissza a fűrészhöz s harmadnap reggel haza.” (Czárán Gyula: *Kalauz*, Belényes, 1903.)

Innen a Hamlet-barlang (Peștera Căput) érintésével másztak ki a Czárán-ösvényen a Havasfő csúcsára (Vf. Glăvoi),

majd a Havasfő déli mezőinek nyugati szélén ereszkedtek le a kilátóhoz: „Reggel lóháton... kiérve a Ponor-czirkuszbá, – amattól b. eltérőleg ff. a nyeregbe vezető kopott úton a lejtő félmagasságáig, ama legallyazott nagy fenyőfáig, melyen a visszhangot jelölő tábla van. Ezt elérve, itt megállva s a czirkusznak fordulva, ezen irányban meg kell fúni a hosszú pásztor-dudát, a tulnyikot, hogy a Ponor-visszhang szimfonikus akkordjai megzendüljenek... s elérve mindjárt a vörös színjelzést, ki a nyereg szabad térségére, az oszlophoz, mely a völgyön túl nyújtózkodó hosszú erdős hegyhát visszhangját jelzi: a mozsarat vagy puskát azon irányban elsütve, megszólal a Glavoj visszhang hosszan hullámzó menydörgés-moraja... Innen j. kny. a színjelzés nyomán végre le a pataknyelő Hamlet barlang sötét rejtélyes üregéhez. Ki s t. a sziklapadon át egy vápába, melyben nem messzire a vöröskék jelzés j. ff. kezd vezetni a rövidített kis körútra... Aki azonban a Tóbiás-kilátóról áttekintést akar kapni nem csak a körút fekvéséről: hanem az egész érdekes táj arculatja s karakteréről, az menjen csak len a hajlásban e. t. a vörös kék jelzést j. hagyva... Itt j. mindenütt az erdő mentén, s a mező végén mindég ugyanazon irányban e. be az erdőbe s innen mindig e. t. menve,

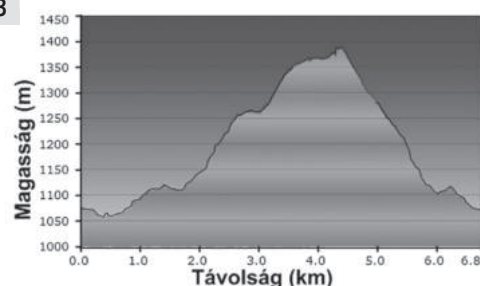
m. e. öt perc alatt le és ki az áfonyás köves lejtőn a Tóbiás-kilátó...” (Czárán Gyula: *Kalauz*, Belényes, 1903.)

Ma már sokkal könnyebb dolga lehet a turistának, mert a Bál- (Băileasa) és Glavoj-réten (Glăvoi) keresztül könnyen megközelíthető a Csodavár menedékház, ahol ott lehet hagyni az autókat és be lehet indulni a jelzett turistaúton (piros sáv) Havasfő irányába. Eleinte egy sáros, dagonyás erdészeti úton kanyarog a jelzés, és hamarosan megtalálja a Havasfőről érkező Czárán-ösvényt. Ezt követi egy darabig, de az emelkedő közepe táján elkanyarodik balra (a térképen pirossal jelölve) és meredeken emelkedik felfelé a sűrű fenyőerdőben, mígnem megérkezik addig a kis gerincig, ahol balra leválik a kitérő (piros kör) a Tóbiás-kilátóhoz (Belvedere Glăvoaia). Folyamatban van a magyar nyelvű útjelző tábla kihelyezése is. Itt a turista is balra fordulva követi az enyhe emelkedőt, a piros sáv jelzést pedig hagyja előre szaladni a Bihar-hágó, illetve a Nagy-Bihar-csúcs irányába.

Hamarosan megérkezünk utunk célpontjához, a Tóbiás-kilátóhoz: „Tóbiás Miklós belényesi püsp. urad. főerdész s a Csodavár felfedezője után így nevezve. – Érdekes tanulságos kilátás a Ponorvidék hegyvilágába tálszerűleg bemélyesztett óriási terjedelmű horpadásra, melynek

2 3

4

5

legalantibb pontjából a Csodavár szikláira meredeznek ki. Ide húzódnak s ennek kapuján tűnnek el az egész nagy lesüllyedt terület vizei, melynek számára e mindenfelől körülzárt hegykatlan a napvilágon semmiféle kijáró utat nem kínál...” (Czárán Gyula: *Kalauz*, Belényes, 1903.)

A Tóbiás-kilátó 1372 m magasan van, meglehetősen szűkös, sziklás, áfonyás terület és majdnem teljes rálátást biztosít a Bihar-hegységre. Dél felől észak felé haladva tárul fel előttünk a Tatár-hegy, a Csodavár lesüllyedt erődje, a Bál-rét, a

6

7

Glavoj-rét, a Ponor-rét sziklavára és a távolban a Bihar-hegység központi gerince, a Biharpark. Itt teljesen ki lehet elégtíteni mindent, mi szem, száj és léleknek ingere. Mikor úgy döntünk, hogy elértük az élvezetek csúcspontját és túléltük a meredek szelfiket is, indulhatunk vissza, Havasfő déli legelőin keresztül, a Koltó-forrás irányába (a térképen sárgával jelölve): „... később bv. kigyózáron végre ki a Glavoj-havas szép nyílt mezejére: elől a Biharcsoport képe.” (Czárán Gyula: *Kalauz*, Belényes, 1903.)

A Biharcsoport alatt a Nagy- és a Kis-Bihar-csúcsok látványában és az új keletű szélerőművek sorában edzhetjük lélegzetünket. A Koltó-forráshoz ismét a piros sáv jelzésű utat keresztezve térünk jobbra, majd rövid emelkedő után balra, a jelzetlen Czárán-úton haladunk tovább a Porcika-gerinc hatalmas tömbje felé, a

1. A Nagy-Bihar és a Kis-Bihar csúcsa
2. A Bihar-hegység a Tóbiás-kilátóról
3. Az útvonal keresztmetszete
4. A Kapu-szoros
5. Térkép
6. A Bál-, a Glavoj- és a Ponor-rét panorámája a Tóbiás-kilátóról
7. A Tatár-hegy össze a Tóbiás-kilátóról
8. A Csodavár sziklafalai a Tóbiás-kilátóról

Kohiak nyergébe, a régi móc-útra, mely a hátunk mögött leereszkedik Aranyosláposra, Lepusra (Arieșeni), Köblös (Cobleş) falun keresztül. Innen lefelé két forrás vizét kerülgetve, a Kohiak víznyelője (Ponorul din Bârșa Cohanului) mellett elhaladva megérkezünk ahhoz a nagy uvalához, melyen keresztül vezetett Czárán Csodavár körútja a Belvedere sziklájához, melyet ma már nem jeleznek, de ahonnan anno a legjobb felvételek készültek a Portáléról. Itt már újra a piros sáv jelzésen vagyunk és közelítünk a Csodavár menedékház felé. Előtte még tehetünk egy kis kitérőt a Hamlet-barlanghoz a Kapu-szoroson (La Căput) keresztül: „Ez egy víznyelő zomboly és barlang, hossza 1873 m, csak alpinista és barlangkutató felszereléssel járható! A Medve-völgy (Valea Ursului) vizének eltűnési helye és egyben a Száraz Ponor (Valea Seacă) zárt völgyének is a végső pontja. Közeliében van a Kapu-szoros (La Căput) fontos tájkozódási pont.” (Mátyás Vilmos: *Bihar-hegység*, Budapest, 1988.) ■

Egri Ferenc

8

1

3

2

A magyarózd Radák–Pekri- kastély

4

1. Az évtizedes gazdáltság nyomai – 2005 (FOTÓ: ORBÁN ZSOLT)
2. A kastély, háttérben a református templom és a falu (FOTÓ: CRISTINA BELIGĂR)
3. A pusztulás határán – 2005 (FOTÓ: ORBÁN ZSOLT)
4. A kastély 2010-ben (FOTÓ: ORBÁN ZSOLT)
5. Javuló állapotok – 2021 (FOTÓ HU.WIKIPEDIA.ORG)

■ Az Ózd-patak völgyében fekvő települést már az 1332-es pápai tizedjegyzékben is megemlítték, a Marosludastól 13 km-re délre található falu napjainkban Magyarbükös községhez tartozik.

Orbán Balázs a faluról és az itteni kastélyról így írt: „Ózd, a Maros és Kis-Küküllő vízválasztó hegyláncolata alatt levő kies hegykebelben igen regényesen fekszik, s szőlő és lomb Erdők által koszorúzott hegyek keretében a legmeglepőbb képet mutatja; mit nem kevésbé emel a falu előterében b. Radák Ádámnak fenyves erdők közé foglalt ódon kastélya. E kastély karcsú, magas tornyaival nemcsak szépíti e tájat, hanem történeti becsűvé is lesz azon tudat által, hogy e kastély is emléképület, mely egy nagy történelmi egyén emlékével fűződik egybe, a mennyiben azt Pekri Lőrinc – a híres kuruc vezér, a Rákóczi forradalom egyik leglelkesebb tényezője, építette. A szent emlékek felett őrködő kastély szent eredetű is, amennyiben azt Pekri a forrói régi templom romjainak felhasználásával építteté. [...] Ami a kastély építészetét illeti, az egy egyemeletes szilárd négyszög-épület, melynek szögleteihez magas körbástyák vannak ragasztva.”¹

Ózd a középkor folyamán számos jelentős család – mint a Barlabácssy, Szalánczi vagy Tolmács – birtokában is volt, a Radákok házasság révén jelentek meg a tulajdonosok között, azáltal, hogy Radák (I.) István Tolmács Zsófiát vette feleségül. A Radák család Magyarországról került Erdélybe. Itt Radák István 1626-ban Bethlen Gábor fejedelemtől adománylevelet kapott a magyarozdi és a magyarbényei birtokokra vonatkozóan. A bárói címet 1744-ben (III.) István és (I.) Lőrinc szerezte meg.

Az ózdi jószágot 1695-ben Radák (II.) István 60 évre gr. Pekri Lőrincnek zálogosította el. A Pekriek magyarozdi ágának legjelentősebb személyisége Lőrinc (1656–1709) kuruc tábornagy, aki katonai pályáját Apafi fejedelem seregében kezdte. Thököly Imrével való rokonsága és kapcsolatai miatt hűtlenségi pert indítottak ellene, és 1686-ban az országgyűlés háromhavi fogságra és jószágvesztésre ítélte. 1689-ben Magyarországra ment, katolizált és I. Lipót hűséges embere lett. Több jelentős tisztséget is betöltött, szolgálataiért 1692-ben grófi címet kapott, sőt 1696-ban a császár visszaadta elkobzott erdélyi birtokait is. A Rákóczi-féle szabadságharc fordulópontot jelentett életében. 1703-ban kuruc fogságba esett, és átállt Rákóczi oldalára. Szerepet játszott II. Rákóczi Ferenc erdélyi fejedelemmé választásában, 1704–1707 között két ízben is az erdélyi kuruc seregek főparancsnoka volt. Erdély elvesztése után Rákóczi felmentette tisztségéből, sőt vizsgálatot is indított ellene, mivel az ő számlájára írták Erdély Rabutin császári tábornok általi meghódítását. Második felesége br. Petrőczy Kata Szidónia (1658–1708), a magyar barokk első költőnője volt, aki verseinek egy részét az ózdi kastélyban írta, itt is találta meg azokat br. Radák Istvánné Rhédey Klára (1809–1868). A kuruc generális és Petrőczy Kata Szidónia fia, gr. Pekri Imre fiatalon elhunyt, így a magyarozdi főnemesi vonal fiúágon vele kihalt. A Pekri-birtokokat Lőrinc halálát követően öt leánya örökölte. Egyik leánya, Terézia Radák (I.) Ádámhoz ment feleségül, a kastély és a birtok így újra a Radák család tulajdonába került.

Az ózdi kastély az erdélyi késő reneszánsz korszak utolsó nagy építkezéseinek sorában helyezkedik el. A 17. század

második felében több szabályos négyszög alaprajzú, minden sarkán bástyákkal megerősített kastély is épült. Ide sorolható a kor kiemelkedő építkezése, Bethlen Miklós bethlenszentmiklósi kastélya, a Kornisok szentbenedeki kastélya, az alsórákosi Sükösd–Bethlen- vagy az elpusztult bonyhai Bethlen-kastély is. A késő reneszánsz stílusában épült kastélyok ekkorra elvesztették védelmi jellegüket, már nem komolyabb ostrommal szembeni ellenállásra épültek, „hanem a rabló, kóbor csapatok elleni védekezésre”, ezért „a kastélyépület többnyire erődítmelen, vagy csak csekély védelmi berendezéssel látták el.”² Biró József véleménye szerint Ózd, és hozzá hasonlóan Küküllővár és Bonyha kerekertnyos kastélyai „a legfranciasabb szellemet képviselik, Le Lude, Azay-le-Rideau, Gençay vagy a St. Agili várkapu visszhangját”³ és a „francia gótika késői leszármazottjainak” tartotta őket.⁴

Az ózdi kastély első építetője bizonytalan, lehetséges, hogy már Radák (I.) István építtette a 17. század első harmadában, miután a birtokot megszerezte. Más források szerint Radák (II.) István 1682-ben, vagy Pekri Lőrinc a század végén emeltette. Mivel egy 1709-es császári ostrom jelentősen károsította az épületet, szükségessé vált az újjáépítés, amely valószínűleg 1732-ben fejeződött be. Ennek során a késő reneszánsz stílusban épült kastély barokk elemekkel gazdagodott.⁵

A kastély szabályos négyszög alaprajzú, minden sarkán hengeres bástyákkal megerősítve. Hasonló kerek bástyákat láthatunk ma még az alsórákosi, bonchidai, küküllővári vagy bonyhai kastélyoknál.⁶ Az épület kétszintes, minden emeletén tizenhárom szoba található. Az ablakkeretek nagyobb része egyenes szemöldökpárkánnyal készült, ez is a késő reneszánsz építkezésre vall. A belső díszítés az idők folyamán többször is változott, a 18. századi átalakításokat követően a tereket stukkódíszek, és – főként az emeleti szobák esetében – gazdag barokk festés díszítette. Ezt a faldekorációt a 19. század elején egy klasszicizáló festés váltotta fel, ennek nyomait sikerült feltárni az elmúlt évek kutatásai során. A birtokhoz egykor szép park és halastó, valamint több gazdasági épület is tartozott.⁷

A 19. század végéig a kastélyt a br. Radák család lakta, amely ekkor férfíágon kihalt. Br. Radák Ádám főrendiházi tag (1837–1897) halála után felesége, gr. Lázár Olga (1843–1902) a szárhegyi Lázárok meggyesfalvi ágából elérverezte a kastélyt

2 B. Nagy Margit: *Várak, kastélyok, udvarházak, ahogy a régiek látták: XVII–XVIII. századi erdélyi összeírások és leltárak*. Kriterion Könyvkiadó. Bukarest, 1973: 35.

3 Biró József: *Erdélyi kastélyok*. Új Idők Irodalmi Intézete (Singer és Wolfner) kiadása. Budapest, 1943: 26.

4 Uo. 50.

5 Az építéstörténetről bővebben: Eke Éva: *Magyarozd. A Radák-Pekri-kastély*. Kriterion Könyvkiadó. Bukarest, 2013.

6 B. Nagy Margit: *I. m.* 39.

7 Keresztes Gyula: *Maros megyei kastélyok és udvarházak*. Impress Kiadó. Marosvásárhely, 1995: 50–51.

1 Orbán Balázs: *A Székelyföld leírása*. <https://mek.oszk.hu/04800/04804/html/187.html>

A kastély, háttérben a felújított gazdasági épületek – 2019
(FOTÓ: CRISTINA BELIGĂR)

berendezésének egy részét. Az utolsó Radák báró végakarata az volt, hogy hatalmas birtokának felét haszonélvezeti joggal felesége kapja meg, az ő halála után e vagyonrész örököse pedig széki gr. Teleki József (1859–1913) legyen, és ha ez fiúörökös nélkül halna el, a vagyon az Erdélyi Református Egyházkerületre szálljon. Vagyona másik felét unokájára, br. Wenckheim Mária Krisztinára (1889–1970) – br. Wenckheim Ferenc Rudolf (1855–1939) és br. Radák Klára (1866–1889) leányára – hagyta. Jelentős összegeket hagyott az Erdélyi Református Egyházra és iskoláira, ugyanakkor családi vonatkozású értéktárgyait az Erdélyi Múzeum-Egyesületre hagyta.⁸

Gr. Teleki Józsefnek nem volt felesége, márpedig a Radák örökséget csak akkor kaphatta meg, ha fia születik, és az eléri a huszadik életévét. Az örökösök között per kezdődött, amely végül egyezséggel zárult. Magyarózd utolsó tulajdonosai Teleki József jogán, széki gr. Teleki Ilona (1901–1993) és férje, Johann Konrad von Konradshaim osztrák báró voltak.

Az államosítás után a főúri család Ausztriába menekült. A kommunizmus éveiben – miután már a világháború végén a katonák és a helyiek széthordták a bútortárat és a könyvtárat – a kastélynak különféle rendeltetései voltak, működött itt tsz-székház, óvoda, iskola, kultúrotthon, tanári lakás. Az 1960-as években Keresztes Gyula műépítész még jó állapotban mérte fel,⁹ de a későbbiekben elhagyatottan állt. A tetőszerkezet megrongálódása és folyamatos beázása miatt az emeleti falfestmények és stukkódíszek majdnem teljesen elpusztultak és az épület több helyen is megrepedezett.

Teleki Ilona leánya, a Franciaországban élő Jude Mária igényelte vissza a birtokot a rajta lévő főépülettel és a melléképü-

letekkel. Időközben egy kolozsvári segélyszervezet, a szenvedélybetegek rehabilitációját segítő Bonus Pastor Alapítvány már 1997-ben 99 éves haszonbérleti szerződést kötött a román kormánnyal a magyarózdai kastély épületére és annak birtokára, mert itt szándékozott kialakítani székhelyét, illetve egy konferenciaközpontot.

A tetőszerkezetet 1998–2001 között sikerült teljesen kicserélni, majd ezt követően a falfestmények egy részét, mint a nyugati nagyterem falképeit konzerválni; a felújítási munkálatok folyamatban vannak. A központi pincehelyiségben régészeti és művészettörténeti kutatások voltak, amelyeknek eredményeképp nagy mennyiségű 17–18. századi kályhacsempe, faragottkő-töredékek, mázas és mázatlan kerámia, fém- és üvegleletek, 18. századi jó minőségű stukkótöredékek kerültek elő, melyek egykor a kastély legreprezentatívabb termeit díszíthették.¹⁰ Falkutatási munkálatok is zajlottak, amelyek során sikerült feltárni az emeleti és földszinti nagytermek 18–19. századi díszítőfestéseinek egy részét.¹¹

A visszaszolgáltatási per sikere után, 2004-ben Jude Mária a Bonus Pastor Alapítványnak adományozta a kastélyt és a hozzá tartozó épületeket. Az utóbbi bő egy évtizedben az alapítvány önkéntesek segítségével végzett kisebb állagmegőrzési és felújítási munkálatokat. A jó hír az, hogy az Országos Helyreállítási Terv Kultúra és Turizmus fejezete keretében kiépülő tizenkét turisztikai útvonal (Kastélyok útja) egyikére az ózdi kastély is rákerült. Ez azt jelenti, hogy 3,75 millió eurós keretből újulhat meg az épület 2026 nyaráig.

A kastély látogatható a Terápiás Otthont működtető alapítvány szolgálatos munkatársainak vezetésével, előzetes bejelentkezés alapján. ■

Orbán Zsolt

8 Az utolsó Radákokról és Radák Ádám végrendeletéről bővebben lásd: Kőváry László: *A millennium századában Erdélyben kihalt főúri családok s visszaemlékezés végső sarjaik szereplésére*. Erdélyi Múzeum. 1901/10. 549–562.

9 Uo. 51.

10 Bővebben lásd Kémenes Mónika és Emődi Tamás jelentését a 2002. évi kutatásokról: <http://magyarozd.atw.hu/kastely/regeszet.htm>

11 Bővebben lásd Kiss Lóránt összegzését: <http://magyarozd.atw.hu/kastely.htm>

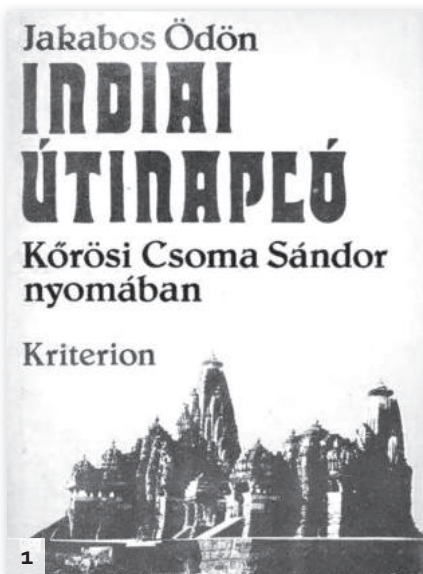

Ödi, aki Kőrösi Csoma nyomán jutott el Indiába

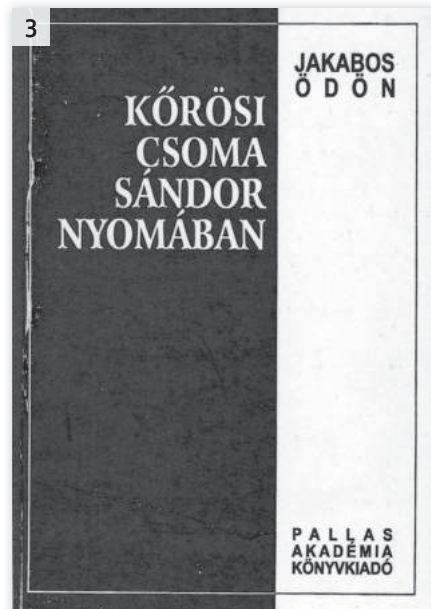
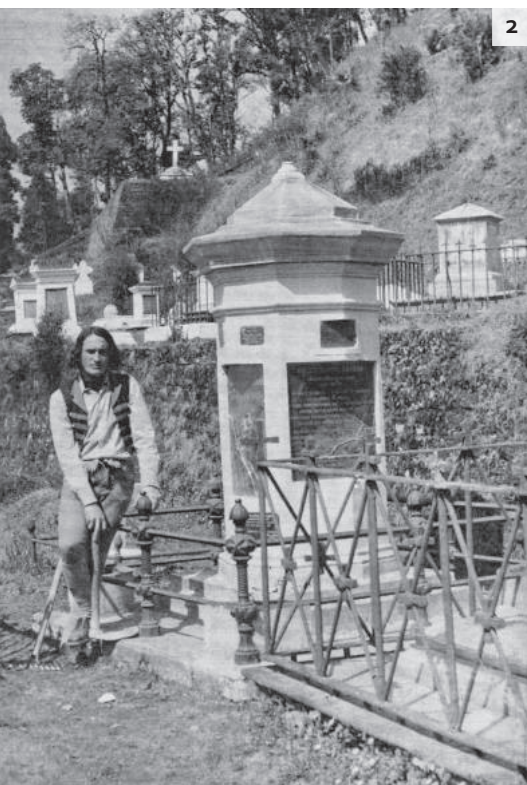
Indiába többféle indíttatásból lehet eljutni, így fennkölt vagy inkább magasztos céloktól vezérelve is, amint azt Jakabos Ödön – barátainak, közeli ismerőseinek Ödi – tette. Mert az ő indiai útjának különös, már-már magasztos értelmet adott a cél: eljutni Indiába, rendbe tenni Csoma sírját Dardzsilingben, ráhinteni a maroknyi földet, melyet ezer és ezer kilométeren át vitt magával a csomakőrösi porta, a hajdan volt szülőház öreg diófái alól, s hozni helyette a sírról ugyanannyit a hazai lombok alá. Mindezt természetesen nem repülővel vagy vonaton, hanem mint nagy példaképe, gyalogosan téve meg az utat.

■ Akik ismerhették ezt a vékonydongájú, csupa szív, örökös cselekvési lázban égő székelly fialembert, akik részt vehettünk csaknem háromszáz úti beszámolójának valamelyikén, vagy akik olvashattuk útinaplóját, e nevezetes és sikeres vállalkozás végrehajtójaként őrizhetjük meg őt jó emlékezetünkben. Hiszen fájdalmasan rövid volt az életút, amelynek részese lehetett, hiszen még a negyvenedik születésnapját sem érte meg.

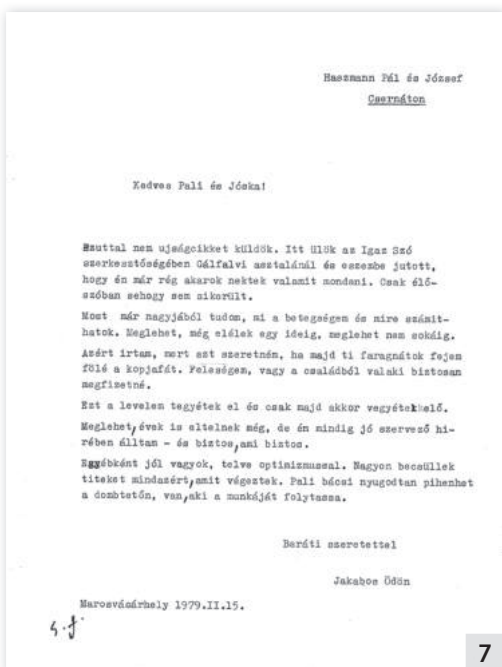
Jakabos Ödön a mai Kovászna megyei Nyújtódon született 1940. január 25-én, s már egészen fiatalon a messzeségek bűvöletébe került. Földrajztanárnak készült, de nem lett az. Hamar megtanulta, hogy egy székellyföldi magyar álmai – ha mégoly földközeli is azok – nem nagyon teljesülhetnek a mások által vezérelt valóságban... Így aztán előbb autószerelő lett, majd vasúti technikus képzést is szerzett, melynek révén kenyerét vasúti forgalmistaként kereste. E – szellemi

1. Jakabos Ödön *Indiai útinapló* című könyve borítójának másolata
2. Kőrösi Csoma Sándor síremléke mellett
3. Könyvének második kiadása. Címoldal
4. *Indiai útinapló* című könyvének külső borítója

kiterjedő levelezési hálózatot hozott létre, melynek később, a nagy út során ugyancsak hasznát látta. Mert Indiába menet e levelező partnerei közül többen is várták és szállással, koszttal segítettek. Ez pedig egyáltalán nem volt mindegy egy olyan utazónak, mint Ödi, akinek zsebében útnak indulásakor mindössze 5 (öt) dollár lapult. (A továbbiakban többször is adódott úgy, hogy e „vész tartalékhoz” hozzá kellett nyúlnia, „vagyon” végül mindig megmenekült, s az öt dollárt hazahozta.)

Kézdivásárhelyről, a szülői házból indult a nagy útra 1972. október 15-én, s a következő év február 20-án érkezett meg Dardzsilingbe, Csoma sírjához, útjának 128. napján. Szállásadójától kerti szerzőségeket kért, s rendbe szedve székely ruházatát, ünnepi lélekkel ballagott ki földije végső nyughelyéhez. A csomakőrösi porta udvaráról hozott maroknyi földet rászórta az általa rendbehozott sírra, s vett helyette innen egy másik maroknyit. Gondolván, hogy éppen ennyi hiányzik otthon, a szülői ház udvaráról...

Képek is készültek itt, a sírnál Ödiről, az egyik – talán a legbeszédesebb – mellékeltlen is látható, amint Csoma sírjának vaskorlátján ül, kezében kapával. A maga vállalta feladatát immár elvégezte, indulhatott haza.

Otthon pedig előadások során számolt be mindarról, amit útja során átélt, részleteket közölt útinaplójából a marosvásárhelyi *Új Élet* című, akkor még Sütő András nevével fémjelzett hetilap oldalain. Végül 1983-ban a bukaresti Kriterion kiadónál megjelent az *Indiai útinapló* című könyve is. Ennek következő kiadása a Pallas-Akadémia kiadó jóvoltából Csík-szeredában 1998-ban jelent meg.

Könyve anyagának tisztázását nagyrészt maga végezte, a munka befejezése azonban már özvegyére, Molnár Máriára, a sepsiszentgyörgyi *Megyei*

Tükör című lap munkatársára várt. Ödi tüdeje ugyanis mind erőtlenebb lett, s 1979. október 22-én, fiatalon elhunyt. Még negyven évet sem élt. Vajh miért van az, hogy a jókat és igazakat oly korán, idő előtt szólítja magához az Úr? Gyászjelentése mellékelve, amint kézdivásárhelyi sírjának fényképe is a református temetőben. Meg a Haszmann fivéreknek címzett levele: kérte, hogy ők faragják majd feje fölé a kopjafát. Amint mellékelve látható Torró Vilmos rá emlékező fametszete is... ■

Dr. Polgárdy Géza

5. Gyászjelentése
6. A Jakobosok sírja Kézdivásárhelyen
7. A csernátóni Haszmann fivéreknek írt levele, majdani kopjafáját illetően
8. Emléktáblája volt kézdivásárhelyi lakóházának falán
9. Torró Vilmos emléklapja

befektetéseket a tanári pályánál kevesebbet igénylő – munkakör viszont arra azért jó volt, hogy lehetőséget biztosított számára Románia beutazására. Mert jó az, ha az ember ismeri a földet, amelyen él, s az embereket, akik körülveszik...

Utazásai során aztán Magyarországot, az akkori Csehszlovákia, majd Nyugat-Európa következett. A fél világra

A fák ízletes és veszedelmes gombái

Bélfenyéri Gábor
EKE Marosvásárhely
belfenyereg@yahoo.com

A tévhitet, miszerint minden fán élő gomba ehető, a következő pár gombafaj ismertetésével szeretném eloszlatni. Bizonyos körülmények közt a tapasztalatlan gombász tévedésének súlyos következményei lehetnek. A halálosan mérgező fenyves sisakgomba erre a legjobb bizonyíték.

■ Fenyves sisakgomba (*Galerina marginata*)

Kalapja kezdetben kúpos, domború, majd kiterül, sárgásbarna, nedvesen sötétebb. Felülete sima, áttetszően bordás. Tönkje felül világosbarna, lefelé rozsdabarna, felületét fehéres szálcscák borítják, gallérja vékony, többé-kevésbé mülékony, barnás színű. Fenyőtuskókon, ritkábban lombos fák korhadékán növekvő faj. Halálosan mérgező, a gyilkos galócához hasonlóan amatoxint tartalmaz.

■ Ízletes tőkegomba (*Kuehneromyces mutabilis*)

Kalapja domború, később kiterül, kissé púpos, nedvesen sárgásbarna, fahéjbarna, közepe okkeres színű. Tönkje a sárgásbarna színű, hártaszerű, mülékony barnás színű gallérja felett csupasz, alatta finom, elálló, barnás színű pikkelyekkel díszített. Főleg lombos fák tuskóin növekvő faj. Kalapja ehető, finom.

■ Téli fülőke (*Flammulina velutipes*)

Kalapja domború, majd ellaposodik, idősen széle gyakran hullámos. Élénksárga, okkersárga, közepe gyakran sötétebb, rozsdabarnás színű. Tönkje felül sárgás, lefelé barnás, a tövénél feketésbarnás, felülete bársonyos. Erdőkben és kertekben, különböző lombos fák törzsén, tövében, ágain él. Jóízű, ehető gomba, de csak a kalapja.

■ Habár kalapjaik bizonyos hasonlóságot mutatnak, a kalap alatti tönkök jegyei különbözőek. Ezért is fontos minden fajnak legalább három határozóbélyegét ismerni és megkülönböztetni más hasonló mérgező fajoktól. Gombász velünk továbbra is!

■ Felhasznált irodalom:
www.miskolcigombasz.hu,
Ewald Gerhardt: *Gombászok kézikönyve*

FOTÓ: BÉLFENYÉRI GÁBOR

Hazajárás Erdélybe Újévi túrák a Meszestől Pádisig

Kenyeres Oszkár
Hazajáró Egylet

■ „Mintha most is előttem látnám azt a délceg alakot, azzal a lángoló, sugárzó arccal, a dacos fejjel. Mintha most is hallanám a hangját, azt a szívből jövő, szívig ható hangot, amely hű kifejezője volt lelke indulatainak. Minden igaz volt nála: szerelem, barátság, gyűlölet, harag, rajongás a hazáért és a szabadságért. Olyan ifjú volt, és mégis be volt fejezve az élete. Mint egész ember halt meg. Nem is halt meg. Ott él minden magyar szívében.” Jókai Mór festette meg így Petőfit, aki éppen 200 esztendővel ezelőtt született a Kiskunságban, majd utolsó estéjét 1849. július 30-án Zeyk

Domokos társaságában töltötte Keresztúron. Aztán másnap a századossal egyetemben elindult a segesvári csatába, hogy inkább legyen hős egy pillanatig, mint rabszolga egy életen át. Így lett, hogy amit a költő a sorstól kért, beteljesedett. Hogy pontosan hol folyt ki az ifjúi vér szívéből, és hova temették, máig nem tudni biztosan.

Segesvár környékét 2019 májusában jártuk be, aztán több, mint fél esztendő múltán vetődünk csak ismét Erdély felé, akkor is annak határvidékére, a Meszes-hegységbe. A Meszesbe, amely ott fekszik Erdély és a Partium határán, két világ közti átmenetként, összekötő kapocsként, nyugati lejtőin még a mindig vidám Szilágyság mosolyával, keleti lejtőin már a sokszor bánatos Erdély hangulatával.

A szilágysági ember mindkét világot ismerte és értette: ott-hon volt Magyarországon és otthon volt Erdélyben is. A Meszes nagy szülőttei, a Wesselényiek is értették mindkettőt, sőt azokat igyekeztek is összekapcsolni hol a gazdaság, hol a legalsóbb rétegek, hol a kultúra felemelésével, hol politikai unióval. A Wesselényiek már réges-régen elmentek, a Szilágyságot is messzire kerüli a 21. század, tősgyökeres magyar népe elszórványosodott. Épp a Hazajárónak való hely: a forgatás során találkozhattunk újrafelfedezésre váró természeti értékeivel, halálra ítélt emlékeivel és a megmaradás reményét hordozó magyarjaival is Zilahtól Zsibóig.

A telet aztán Pádison búcsúztattuk el, amelynek egy részét már bejártuk 2012 nyarán. A zöld Pádis után azonban kíváncsiak voltunk a fehérre is, illetve azokra a látványosságokra, amelyek akkor nem értek bele filmünkbe. Ilyen hely például a Pádis előszobája, Bogavölgy, amely számos magyar kézben lévő szálláshellyel rendelkezik, és amelyek közül néhányba be is köszöntünk. A forgatás kétségkívül legnagyobb élménye a Galbina-kőköz és benne az Eminenciás-vízesés meglátogatása volt, amely ilyenkor télen varázslatos arcát mutatta. Na jó, azért valljuk be, a Schmidl- és a Háromkirályok-vízesés, a téli Pádis-fennsík, a Boga-kőről való letekintés és a Kék-Magura meghódítása is felejthetetlen élménynek bizonyult. Főként úgy, hogy a következő hónapban beköszöntött a COVID-19, és jó időre ismét erdélyi élmények nélkül maradtunk... ■

Segesvárszék

■ „Azért mondták rá, hogy »keresd«, mert nem lehetett megtalálni. Távol esett hadi utaktól, városoktól, erdők közé zárt völgyben úgy, hogy legfeljebb az eltévedt utazó bukkant rá. Nemcsak a szép Küküllő megyének egyik nevezetessége a festői lovagvár, de egész Erdélyországnak.” (Mikszáth Kálmán, 1886)

A Magyar Királyság délkeleti védvonalán, ahol Székelyföld és Királyföld találkozik, a Nagy-Küküllő menti dombvidéken a székelyek és a szászok felbecsülhetetlen értékű szellemi hagyatékot és épített örökséget hagytak az utókorra. A hálátlan utókor meg fogta magát, és módszeresen elkezdte lerombolni az anyagelvű ateizmus számára értéktelenné nyilvánított hagyatékot. Az erdélyi szász szék egyikén, a 13. századtól 1876-ig fennálló Segesvárszéken, a későbbi Nagy-Küküllő vármegyén mintha egy pusztító ár száguldott volna végig, elűzve a szászok többségét, a gregorián helyébe manelét, a céhmesterek helyébe „dologtalanokat” sodorva. A metamorfózis az ódon erődtemplomokat és a körükük épült szabad szász települések arculatát fájdalommal torzította. De hogy miért érdemes mégis végiglátogatni az egykori szász szék településeit, az a legnagyobb videomegosztón a *Segesvárszék – Holt szász világ a Nagy-Küküllő mentén* címen megtalálható filmről kiderül.

Erked

A Sárkányok kertje

Meszes-hegység

■ „Maga a természet nyitott itt utat az erdélyi hegyvidékről a nagy Alföldre a népvándorlásnak, amely keletről nyugatra századokon át hömpölygött, és amely előtt nem volt elég erős korlát a Meszes-hegység. Töhötöm itt jegyzé ki a magyar hazát s csak később tört át Árpád engedelmével a meszesi kapun, hogy az erdön túli földet megszerezze magának és maradékainak. A hegytest tagozatai igen szépek s érdekes változatokat tárnak lépten-nyomon szemünk elé. Itt mély, szinte járhatatlan völgyekre bukkanunk, amott megmászhatatlan sziklafalak állják utunkat.” (Kincs Gyula: *Szilágymegye*, 1901)

Így uralja ma is – szelíd domborzatával, sűrű, árnyas erdővel és végtelen nyugalmával – a Meszes két világ, a hepehupás Szilágyság és Erdély határát. Az itt élőkben mindkét világból szunnyad még valami, pedig az egykor a fősodorhoz tartozó, sok csatát megélt tájék nem tudott ellenállni a legújabb kor alattomos támadásainak, elzártságba süllyedt, tősgyökeres magyar népe elszórványosodott. Épp a Hazajárónak való hely: újrafelfedezésre váró természeti értékeivel, halálra ítélt emlékeivel és a megmaradás reményét hordozó magyarjaival. A 2020 februárjában forgatott filmünk visszanezhető a YouTube videomegosztón a *Meszes-hegység – Erdély és Partium határán* címen.

Pádis

■ „A Galbina forrásvidéke az, melyre talán a hegység legfőbb érdeke összpontosul: ez mondhatni gócpontja az egész Bihar legkiválóbb s megragadóbb nevezetességeinek. A Galbina kitérésnek környéke oly pazar sorozatát rejti a rendkívüli, megkapó, szebbnél szebb természeti tüneményeknek, melyhez fogható a képek arányaira s imponáló hatalmára, az őstermészet közvetlenségével ható erejére, elevenségére, festői bájaira s főleg sokoldalúsága ily kis területen mintegy Természeti Album gyanánt összeállítva s elhelyezve, a hegységben máshol alig található.” (Czárán Gyula: *A Galbinária*, 1903)

Vannak mesés tájak a Kárpátok bércei között, amelyeket nem lehet elégszer meglátogatni. Sőt, minél többször járjuk vadregényes vadonjaikat, annál inkább ráeszmélünk, mennyi feltáratlan kincs maradt még bennük. Ilyen ékkő Pádis is, amit korábbi nyári kalandunk után most télen látogatunk meg. Az Erdélyi-szigethegyvidék központja, a Bihar főleg mészkőből felépülő északi része csak úgy hemzseg a természeti csodáktól. Benne testközelből figyelhetjük meg a víz és a kő összjátékából

fakadó karsztjelenségeket. Ennek a ragyogó sokféleségnek járt csodájára az erdélyi turizmus apostola, Czárán Gyula is, aki feltárta, kiépítette és közhírré tette Pádis utánozhatatlan csodavilágát. A YouTube-on *Pádis 2. - Téli csillagtúrák Bogatelepről* címen futó filmünkben a „Galbina fejedelmének” nyomába eredünk.

A Pádis-fennsíkon

Dr. Bányai János, az ásványvízkutató

Az 1971-ben elhunyt Bányai János geológus mérnök, ásványvízkutató bemutatásával indítjuk az Erdély és Székelyföld ásványvizeinek, fürdőinek, gázömléseinek kutatásával elévülhetetlen érdemeket szerzett orvosok, fizikusok, vegyészek, geológusok, geográfusok életének bemutatását.

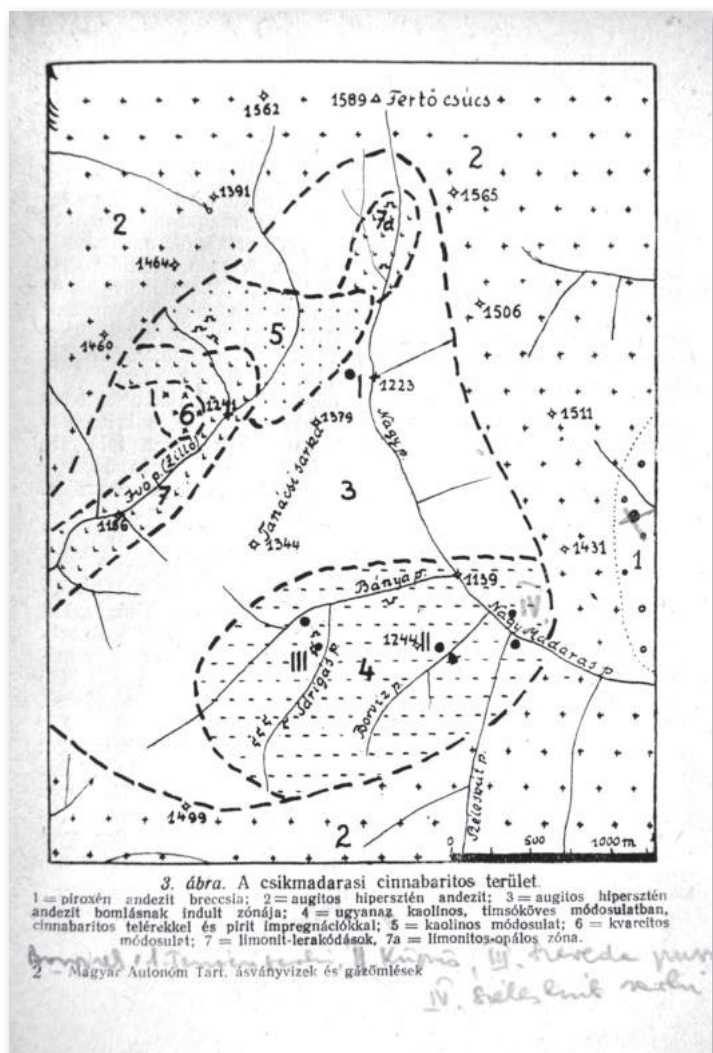
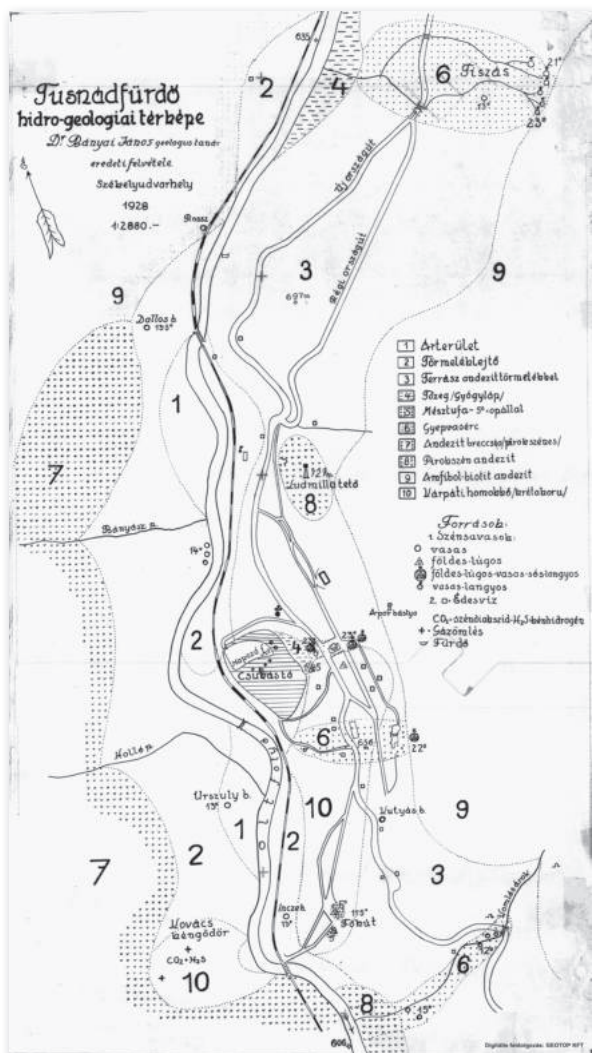

■ A következő lapszámainkban az elmúlt évszázadok azon erdélyi, székelyföldi borvízkutatóit szeretnénk bemutatni, akiket Bányai János szerint is eléfledtek, „100 évvel ezelőtt sokkal nagyobb és alaposabb megértéssel kezelték e témát, mint az utóbbi időkben”. Írja, hogy az „1700-as évek két szorgalmas munkatársa, Bélteki, és Pataki

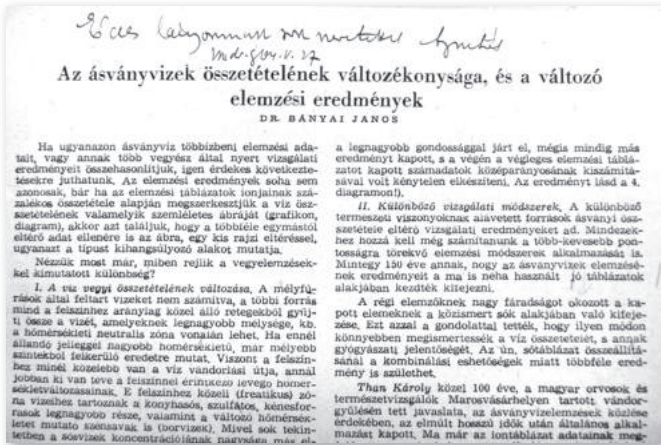
– talán még hozzájuk számíthatjuk Gergelyffy is – sokkal több ásványvíznek az elemzését készítette el, mint amennyit az újabb modern elemzésekéből ismerünk”. Mindezt Bányai János 1929-ben vetette papírra az *Adatok a hargitai ásványvizek geológiájához* című dolgozatában.

Béltekin, Patakin, Gergelyffyn kívül bemutatjuk Kibédi Mátyus István,

Nyulas Ferenc, Közéapjait Kósa Mózes, Vajna János, Orbán Balázs, Török József, Hankó Vilmos, Csajághy Gábor, Bányai János és mások ásványvízzel kapcsolatos tevékenységét, eredményeit.

Bányai János (1886–1971) geológus mérnök rendkívül sokoldalú kutató volt. Jelen írásunkban csak a borvízkutatáshoz kapcsolódó tevékenységét, elért tudományos eredményeit ismertetjük.

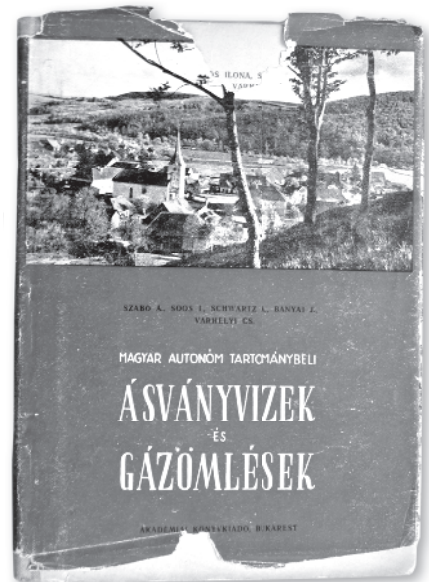
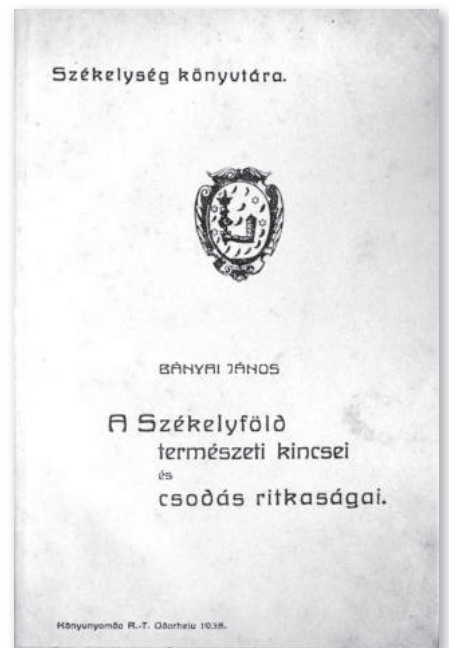
Bányai János 1886-ban Kézdivásárhelyen született, elemi és középiskolai tanulmányait szülővárosában, a tanítóképzőt Kolozsváron és Budapesten végezte. 1912–1913-ban a jéni egyetemen és a berlini Bányászakadémián tanult. 1942-ben a Szegedi Egyetemen doktori címet szerez summa cum laude minősítéssel. Kezdetben Abrudbányán tanít. Az impériumváltás után az „aranyforrásoktól” hazakerül a „fürdőországba”, az „ásványvizek országába”, a borvízforrásokhoz.

Gyakran hangoztatja, hogy „nincs a földkerekségnek még egy olyan kis pontja, mely oly bőkezűen ontaná magából a felséges üdítő és gyógyító italt, mint a Hargita vidéke. Ha Finnországot az ezertó országának neveztük el, úgy még jogosabban mondhatnók a Székelyföldet az ásványvizek, vagy székelyesen a borvizek hazájának... Földünk életjelenségeinek egyik csodálatos és szép fejezetét épp az ásványvizek mutatják be, s ennek illusztrálására találóbb és variációkban gazdagabb anyagot sehol annyit találni nem lehet, mint ép itt, a Hargitában! (...) felsebbzett helyein ontja magából a záptojásszagú kénhidrogént és széndioxidot... Ezek a Hargita környékén közismert bűdös helyek... A tudományos világ sulfatárának, mofettának említi azokat.”

A kénhidrogén-, a széndioxid-gázok és víz házasságából született bűdös és szénsavas ásványvizekhez, borvizekhez kapcsolódó jelenségeket nemcsak a geológus szemével vizsgálta, hanem a néprajzosával és a nyelvészével is. A források „sajátságos zaja, mozgása sokféle nevet váltott ki a változatos székely szókincsből. Lobogó, dobogó, fortyogó, rotyogó, dungó, puffogó, posszogó, sugó, hortyogó, tortyogó, buzogó, bolygó, fővő, bugyogó, sűgő stb. Micsoda bő választéka

ez egy nyelvnek, ugyanazon fogalomnak a kifejezésére!” – áradozik Bányai János, a borvízkutató. Közzétette a többi népi megfigyeléseit is a borvizekről. Megemlíti, hogy a borvíz esős időben jobban „fő”, de a „borvíz-fürdő a reggeli órákban erős”. Ahol a „gáz szárazon ömlik ki a felszínre”, ott ölhet is, „állatok holttetemei” jelzik az ilyen helyeket. De „gyógyszerül is szolgálnak” ezek a száraz gázömlések. Gazdasági oldalát nézve, az „egész Európát el lehet látni sűrített szénsavval”. A borvizekben oldott anyagokat vizsgálva kijelenti: „Alig van Európának olyan ásványvize, hogy annak mása Székelyföldön megtalálható ne volna”, amit a térség földtani felépítésének tulajdonít. A felszínen a borvizek „vasat”, borsárt, „meszet” halmoznak fel. Felfigyelt a vallató, hideg borvízfürdőkben lubickolókhöz címzett jóízű székely odaszólásokra. „Meg sem tudná állani a székely atyánkfia, hogy a vízben sokáig benne ülőnek kikéült ajka láttára meg ne jegyezze: Eiszé a kűsaszony szedret eve? Vagy a vacogó fogakra ne mondja: Az ifiúrnek csak a fakalán hiányzik a foga közül s mindjárt beállhatna a bandába cindalmasnak!”

Ha Bányai János a borvizekhez, száraz gázömlésekhez kapcsolódó munkásságát vizsgáljuk, akkor kitűnik, hogy részletesen, főleg nyaranta feltérképezte Székelyföld forrásait. „Maros, Udvarhely, Csík, Háromszék és részben Brassó vidékén kétezerre becsülöm a források számát.” Terepfüzeteit, térképeit a székelyudvarhelyi Haáz Rezső Múzeumban berendezett Bányai János emlékszoba őrzi. Egyik első, megjelent borvizes tanulmánya Kézdivásárhely vidéke Háromszék vármegyében, amelyben a geológiai viszonyok leírása mellett a szülőváros és környéke ásványvizeit is leírja. Közli a Hankó Vilmos által vegyelemzett oroszfalvi Fortyogó és a kézdiszentkereszti Venus vagy Mariska források összetételét. Bányai János irodalmi munkásságát

tartalmazó névjegyzékében 76 eredeti kutatási közleményből 20 borvizes témát dolgoz fel, amelyek a kor ismert szakfolyóirataiban jelentek meg. Ismertebbek a Hargita gázforrásai, A Hargita déli

részének opállerakódásai, A Székelyföldi fürdőélet hajdan és most, Borszékfűrdő földtani alkotása és ásványvizeinek eredete, A Székelyföldi ásványvizek eredete, A volt Háromszék megye ásványvizei, Az ásványvizek összetételének szemléletes ábrázolása, A hazai gyógyvizek eredete, Langyos források a Székelyföldön, Az ásványvízforrások hasznosításával járó műszaki munkálatok, Geizirek nyomán a Hargitában.

A Bányai János által indított Székelység (1931–1944) folyóirat mellékleteként 1938-ban jelent meg a Székelyföld természeti kincsei és csodás ritkaságai című kötet, amelyben több fejezet kapcsolódik a térség fürdőéletéhez, így Előpatak vagy Szejkefűrdő ismertetése. A borvize-

ket olyan tanulmányok képviselik, mint a Székelyföld az ásványvizek országa, Ásványvízritkaságaink, A földből kiáramló gázforrásaink és azok eredete.

1941-ben régi vágya teljesült, Marosvásárhelyen megalakult a Kelet-erdélyi és Székelyföldi Fürdőszövetség, amelynek alelnöke, s amely megbízta a Fürdőszövetség Orbán Balázs Borvízkutató Intézet megszervezésével. A háború áthúzta a tervezett kutatómunkát, a továbbiakban is Bányai egyedül folytatta a székelyföldi ásványvízkutatást. Az 1941-ben kiadott Székelyföld írásban és képekben című kötet társszerzőjeként az Ásványvizek világa, Gyógylapok és források, valamint a Székelyföld tájai fejezetben

részletesen ismerteti a székelyföldi borvizeket, fürdőket.

A Magyar Autonóm Tartománybeli ásványvizek és gázömlések című, 1957-ben az Akadémiai Könyvkiadónál Bukarestben megjelent könyv társszerzőjeként 22 székelyföldi tájegység ásványvizét ismerteti, de ír az ásványvizek lerakódásairól és eredetéről is. Életrajzkutatója, dr. Csiky Gábor szerint összeállította a Székelyföld mint fürdőország című kötetét, amely „sajnálatos módon kéziratban maradt”. És még akkor nem beszéltünk Bányai János kézzel rajzolt, 1:200 000 léptékű Kelet-Erdély ásványvizei, Tusnádfürdő és Szováta hidrogeológiai térképéről. ■

János Csaba

Dr. Bányai János geológus mérnök, az utolsó székely polihisztor élete képekben (1886–1971)

PEDAGÓGUSI PÁLYÁJA

Pedagógusi pályáját az alsóhátsági Állami Polgári Iskolában kezdi. Tanított Kézdivásárhelyen, majd a partiai helyi iskolában. Ismerkedett a Székelyfölddel, ahol tanít a székelykeresztúri, csikvására, gergelymesterfalvi iskolákban. 1931-ben Székelyvásárhelyre helyezik tanárnak, ahol egészen az 1947-es nyugdíjazásáig tanít.

MUNKÁSSÁGA

A tanításközvetlen mellette. A vidék fejlesztésében és gyermekképzésében is dolgozott, de már ekkor elvagy a természettudományok iránt. **Tanított Kézdivásárhelyen, majd a partiai helyi iskolában. Ismerkedett a Székelyfölddel, ahol tanít a székelykeresztúri, csikvására, gergelymesterfalvi iskolákban. 1931-ben Székelyvásárhelyre helyezik tanárnak, ahol egészen az 1947-es nyugdíjazásáig tanít.**

„Járunk fel a Törzsi Iskolákba...” A Fürtögyörög, a sok borvízforrás, az újpest meg engem a geológusnak.”

Kézdivásárhelyi dolgozata, ismeretterjesztő írás jelent meg először. **Néhány példa: Vízvesztések aranybányáiban • Hidrotermikus és geotermikus • Földtan mint kerékpár • Hidrotermikus geológiai viszonyok • Vízvesztések az erdélyi földrajzban • Szent Anna és a Molnár • Adatok a hargitai ásványvíz geológiájáról • A Székelyföld geológiája • A székelyi rétegek • A Székelyföld természeti kincsei és csodás ritkaságai című tanulmánykötet. 1941-ben a nagy terjedelmű, Székelyföld írásban és képekben című kötetben Bányai János írta az Ásványvizek világa, Gyógylapok és források, A Székelyföld földtani viszonyai, A Székelyföld tájai című fejezeteket.**

1955-ben a Székelyföldi Ásványvizek és gázömlések című tanulmánykötetben megjelent a volt Háromszék megye ásványvizei, 1957-ben 18 tájegységet ismertető ásványvizek és gázömlések az Akadémiai Kiadónál, amelynek társszerzője.

1964-ben, a Földrajzi Értesítőben A Szent Anna téri (berzsegi) erdőszőlők kúráról írt tanulmány. Kiemelkedő a kézzel rajzolt geológiai, hidrogeológiai térkép, Kelet-Erdély ásványvizei, Szovátafűrdő, Tusnádfürdő hidrogeológiai térképe, Újvárosy vármegye kúrándulási térképe.

művelte, legyen az regionális földtan, rétegtan, őslénytan, kőzet- és ásványtan, vízföldtan, szénteleptan, gazdaságföldtan, földfelszínalaktan, környezetföldtan vagy más. És ekkor még nem mondtuk el róla, hogy egyben botanikus, zoológus, néprajzos, történész és tudománytörténész, közíró, folyóirat-szerkesztő, pedagógus, de egyben néprajzelemző is. Nevének említése nélkül nem lehet – és nem is szabad – a székelyföldi ásványvizekről beszélni.”

Még zenélt is, csellózott, s a Benedek Elek által szerkesztett *Cimbora* gyermeklapnak Janibá néven küldte írásait. A 118,5 cm x 83,5 cm méretű pannók Bányai János életrajzi adatait, tanulmányainak helyszíneit, pedagógusi pályájának állomásait, gazdag munkásságát, tagságát és kitüntetéseit tartalmazzák. Gazdag fénykép- és térképanyag, levelek, oklevelek, kéziratok, könyvborítók stb. másolatai teszik látványossá az életpálya bemutatását. A kiállítás anyagát Jánosi Csaba állította össze, a Bányai János fényképek Kisgyörgy Zoltán, a térképek a Haáz Rezső Múzeum gyűjteményéből származnak. Grafikai terv: Forró Miklós Botond.

A Bányai János életét ismertető háromnyelvű – magyar, román, angol –

Dr. Bányai János (1886–1971)

GEOLÓGUS MÉRNÖK, AZ UTOLSÓ SZÉKELY POLIHISZTOR ÉLETE KÉPEKBEN

Kézdivásárhelyen született 1886. november 6-án. 1916-ban megszerezte a felsőbb osztályú mérnökdiplómát. Három gyermeke született, két lány és egy fiú. 1971. május 13-án 84 éves korában, Székelyvásárhelyen hunyt el. A református temetőben nyugszik.

„Bányai János a Székelyföld legnagyobb geológusa. A legnagyobb székely geológus. A földtan meg a földrajz mellett, legyen az regionális földtan, rétegtan, őslénytan, kőzet- és ásványtan, vízföldtan, szénteleptan, gazdaságföldtan, földfelszínalaktan, környezetföldtan vagy más. És ekkor még nem mondtuk el róla, hogy egyben botanikus, zoológus, néprajzos, történész és tudománytörténész, közíró, folyóirat-szerkesztő, pedagógus, de egyben néprajzelemző is volt. Nevének említése nélkül nem lehet – és nem is szabad – a székelyföldi ásványvizekről beszélni.”

(Wanek Ferenc: Bányai János emlékezete, 2009)

Életem és közéleti tevékenységemről szóló emlékiratomban megemlítem, hogy a Kolozsvári Magyar Királyi Állami Tanácsokhoz tartozó földrajzi osztályban, ahol 1905-ben elvégeztem a földrajzot, ahol 1908-ban, a földrajzot az Áll. Polgári Tanácsokhoz tartozó földrajzi osztályban tanítottam oklevelet kap. 1912-1913-ban a földrajzot, majd a természettudományok oklevelet kaptam. 1942-ben a Szegeci Egyetemen summa cum laude doktori címet nyert az erdélyi kárpátok geológiai és hidrogeológiai viszonyairól írt dolgozatomért.

MUNKÁSSÁGA

1931-ben Székelyvásárhelyen elindította a Székelyföldi Ásványvizek és gázömlések című tanulmánykötetét. 1941-ben a nagy terjedelmű, Székelyföld írásban és képekben című kötetben Bányai János írta az Ásványvizek világa, Gyógylapok és források, A Székelyföld földtani viszonyai, A Székelyföld tájai című fejezeteket.

1955-ben a Székelyföldi Ásványvizek és gázömlések című tanulmánykötetben megjelent a volt Háromszék megye ásványvizei, 1957-ben 18 tájegységet ismertető ásványvizek és gázömlések az Akadémiai Kiadónál, amelynek társszerzője.

1964-ben, a Földrajzi Értesítőben A Szent Anna téri (berzsegi) erdőszőlők kúráról írt tanulmány. Kiemelkedő a kézzel rajzolt geológiai, hidrogeológiai térkép, Kelet-Erdély ásványvizei, Szovátafűrdő, Tusnádfürdő hidrogeológiai térképe, Újvárosy vármegye kúrándulási térképe.

pannók a tusnádi Borvízmúzeumban kerülnek kiállításra. ■

János Csaba

1

Megnyílt a borszéki gyógyfürdő

■ Tizenkét év kellett ahhoz, hogy elkészüljön a Fontana Gyógyfürdő Borszéken. 2011-ben indult a nagyszabású befektetés, de a soron lévő kormányok nem találták fontosnak, hogy támogassák ezt a balneológiai létesítményt. Évek teltek el, a munkálatok stagnáltak, míg nem 2016-ban az önkormányzat felvett 13 millió lej hitelt, és abból, illetve más forrásokból sikerült befejezni a gyógyfürdőt. A Vállalkozásokért és Idegenforgalomért Felelős Minisztérium 17 millió lejjel, a Regionális Fejlesztési Minisztérium 13,5 millió lejjel, Hargita megye Tanácsa több alkalommal segítette a várost, hogy a munkálatok haladjanak.

A létesítmény csodálatos környezetben, a Hármaskő közepén fekszik. A 850 méteres tengerszint fölötti magasság és a csodálatos fenyvesek, amelyek körülveszik Borszékot biztosítják az ideális feltételeket egy üdítő kikapcsolódásra. Ehhez társulnak az élményfürdő nyújtotta lehetőségek: a hidro- és elektro-kezelések, a szaunák, a mofetta

és a gyögmasszázs, no meg a parafinkezelés ideális kikapcsolódást és felüdülést jelent(het) a vendégek számára.

Románia legnagyobb Élmény és Balneo Központját 2022. december 15-én ünnepélyes keretek között avatták fel több száz jelenlévő részvételével. Jelen volt Hargita megye részéről Bende Sándor parlamenti képviselő, Barti Tihamér, a Gyergyó Területi RMDSZ elnöke, Petres Sándor prefektus, Incze Csongor megyemenedzser, valamint bukaresti államtitkárok (Vass Levente és Tudorița Lungu), a Balneoklimatikusi Települések Egyesületének elnöke, a Romániai Turisztikai Munkálattatók Szervezetének elnöke. A méltatások közepette átadták Mik József polgármesternek a Bethlen Gábor-díjat, amelyet a gigantikus munka sikeres befejezéséért kapott, megérdemelten.

A 9 millió eurós befektetés üzemel, és naponta több száz vendég ostromolja az élményfürdőt. Borszék végre visszakapja régi fényét, rangját. ■

Farkas Aladár

3

4

2

FOTÓK: BORSZÉK ÖNKORMÁNYZATA

1. A borszéki kezelőközpont
2. A borszéki gyógyfürdő és wellnessközpont
3. Légi felvétel a gyógyfürdőről
4. A szakrális-fürdő

Védett területek
rejtett kincsei

A Kazbegi Nemzeti Park (1. rész)

Dr. Bartók Attila
Bukarest
bartok.attila@gmail.com

■ A Tátrai Nemzeti Parkból induljunk keletre, és látogassunk el Grúziába, a Nagy-Kaukázus sziklabirodalmába, pontosabban a Kazbegi Nemzeti Park káprázatos tájaira. Oda, ahol már kora tavasszal hívogat csodálatos virágaival az örmény kökörcsin (*Pulsatilla armena*), ahol nyár elején csábít túrára pompás szirmaival a kaukázusi magcsákó (*Dryas caucasica*), ahol még késő nyáron is bontogatja fenséges virágait a kaukázusi sarkantyúfű (*Delphinium caucasicum*).

E nemzeti parkot 1976-ban alapították, manapság a védett zóna területe 78 543,4 ha, ennek csak 35 százaléka erdővel borított, a többi alpesi legelők, morénák, hófedte csúcok és érinthetetlen sziklák elegye a Közép-Kaukázus-hegységben. A turisztikai infrastruktúra hiányának ellenére a Kazbegi Nemzeti Park Grúzia leglátogatottabb helyei közé tartozik. A park igazgatóságának székhelye Stepantsminda helységben található, nem messze az orosz határtól.

A Kaukázus egy bonyolult hegrendszer, amely a Fekete- és a Kaszpi-tenger között, Európa és Ázsia határán helyezkedik el, ezt gyakorlatilag két különálló hegységre tagolva: a Nagy-Kaukázusra és a Kis-Kaukázusra (Transzkaukázusi Felföld).

A Nagy-Kaukázus a régió magasabb és kiterjedtebb része, főgerince kb. 1100 km hosszú, ebből pedig megszámlálhatatlan, párhuzamosan szaladó gerinc szekvenciái sorakoznak. A geomorfológiai jellemzők, valamint az éghajlati viszonyok szerint a Nagy-Kaukázust három részre osztották: Nyugati-, Közép- és Keleti-Kaukázus. A Nyugati-Kaukázus a Fekete-tenger partvidékétől kezdődik és egészen az Elbrusz-csúcsig tart, a Közép-Kaukázus az Elbrusz- és a Kazbek-csúcs között terül el, míg a Nyugati-Kaukázus ez utóbbi csúcs és a Kaszpi-tenger között húzódik.

A Nagy-Kaukázus legmagasabb csúcsai meghaladják az 5000 m tengerszint feletti magasságot. Összesen hét ilyen ormot tartanak számon, ezek az Elbrusz- (5642 m), Dich-Tau- (5205 m), Skhara- (Shira-) (5203 m), Kostan-Tau- (5151 m), Janga- (Dzsangi-Tau-) (5058 m), Kazbek- (5047 m) és Puskin-csúcs (5034 m), míg a a Kis-Kaukázus legnyúlánkabb csúcsa alig haladja meg a 4000 m magasságot [Dombai-Ulgen-csúcs (4046 m)] (Tielidze et al., 2022a).

Friss kutatások szerint a hegyvonulat területén 2223 gleccsért számláltak a glaciológusok, ezek felülete sajnos évről évre csökken (a klímaváltozások eredményeként), például 1911-ben az akkor ismert 1329 gleccser összfelülete 1967,4 km² volt, egy 2014-ben folytatott analízis szerint a 2020 feltárt gleccser felülete 1193,2 km² volt, míg a 2020-ban végzett felmérés 1060,9 km²-re becsülte a kaukázusi gleccserek összfelszínét (Tielidze et al., 2022b).

Tanulmányterületünk a Kazbegi Nemzeti Park és a Kazbek-csúcs (amely a védett zóna közelében található) térségét foglalja magába, a csúcsot és az ezt körülvevő gleccsereket sajnos nem iktatták az óvott övezetbe, remélhetőleg ez a közeljövőben fog megvalósulni. Nagyon szükséges lenne, mert évenként rengeteg alpinista és turista látogatja Grúziának ezt az egyik legnépszerűbb területét, az intenzív turizmus miatt pedig az említett zóna védelmet igényel.

A Kazbek csúcsa egy 5047 m magas alvó vulkán, ami Grúzia és Oroszország határán helyezkedik el, az orom gyakorlatilag Grúzia harmadik és egyben a Kaukázus hatodik legmagasabb csúcsa. Geológiai perspektívából tekintve vulkánkúpja gnaisz, gránit és trachitra épült. A csúcs alatti katlanból két nagy gleccser zuhan alá: a Devdorák és a Gerget. A vulkán a negyedidőszak (kvaterner) végén még működött, de közben kialudt, azonban a közeljövőben nem kizárt az újra kitörése.

A Kazbek-csúcs első meghódítása D. W. Freshfield, A. W. Moore, C. Tuckner és F. Devouassoud nevéhez fűződik, akik 1868-ban jutottak fel az oromra. Tíz év után, 1887-ben Déchy Mór (magyar jogász, utazó, hegymászó) is feljut erre a nem könnyen elérhető hegytetőre, az előbb említett hegymászók társaságában.

A tavaly nyáron (2022. július közepén) expedíciót indítottunk Grúziába, célunk a Kazbegi Nemzeti Park meglátogatása, a Kazbek-csúcs megmászása, valamint az ezt körülvevő zóna botanikai kutatása volt. Tanulmányutunk Stepantsminda

FOTÓ: BARTÓK ATTILA

1. Pirini encián (*Gentiana pyrenaica*)
2. Havasi ecsetpázsit (*Alopecurus laguroides*)
3. Kazbek madárhúr (*Cerastium kasbek*)
4. Havasi kakastaréj (*Pedicularis condensata*)
5. Szibériai kőtörőfű (*Saxifraga sibirica*)
6. Havasi pimpó (*Potentilla gelida*)
7. A Gergeti-gleccser

Vízés a Gergeti-gleccser alatt

településről indult, először a Gergeti Trinity templomhoz másztunk fel (2170 m), azután az Altihut menedékházhoz bandukoltunk (3014 m). Ott két éjszakát töltöttünk, mivel az akklimatizáció (az emberi szervezet alkalmazkodási folyamata a magashegyek oxigénhiányos környezetéhez) kötelező az 5000 m-nél magasabb csúcsok megmászásához. A Bethlemi menedékház (3675 m) felé a Gergeti-gleccseren keltünk át, aztán egy másik akklimatizációs nap után támadtuk onnan korán hajnalban a Kazbet-csúcsot (5047 m). A regék ködében úszó csúcsról grandiózus a kilátás: vad gerincélek, sudár ormok, jégmezők, völgynyelvek, morénák sokasága fogadott és örvendeztetett meg.

A Kazbegi Nemzeti Park legalsó növényzeti öve az erdők világát foglalja magába, ez 600–1900 m tengerszint feletti magasságon helyezkedik el, amit 1900–2500 m között a szubalpin öv követ. Itt elég nagy területeket takar a Litvinov-nyír (*Betula litwinowii*), a kazbek fűz (*Salix kazbekensis*), a madárberkenye (*Sorbus aucuparia*), a kaukázusi rododendron (*Rhododendron caucasicum*) vagy a kaukázusi lonc (*Lonicera caucasica*). 2500–3000 m tengerszint feletti magasságon az alpin övezet következik, ahol sok érdekes flóraelem talál életfeltételt. 3000–3750 m között a szubnivális zónában, főleg a sziklákon, kőfolyásokon, morénák mellett gyakran találkozunk kaukázusi sarkantyúfűvel (*Delphinium caucasicum*), apró görvélyfűvel (*Scrophularia minima*) vagy alpesi keltikével (*Corydalis alpestris*). Végül a nivális zóna (3750 m felett) zord éghajlata kevés növénynek nyújt életfeltételt, mint például a kazbek madárhúr (*Cerastium kasbeki*), a havasi ecsetpázsit (*Alopecurus laguroides*) vagy a pézsmailatú kötörőfű (*Saxifraga moschata*).

A nemzeti park sok érdekes és ritka fajjal bővelkedik (a *-al jelöltek a Kárpátok és a Kaukázus közös elemei): kaukázusi palástfű (*Alchemilla caucasica*), selymes palástfű (*Alchemilla sericea*), gleccserszéi ecsetpázsit (*Alopecurus glacialis*), havasi ecsetpázsit (*Alopecurus laguroides*), angyalgöyökér (*Angelica tatiana*), kaukázusi macskatalp (*Antennaria caucasica*), kazbek ikravirág (*Arabis kazbegii*), havasi őszirózsa (*Aster alpinus**), alpesi csüdfű (*Astragalus alpinus**), kazbek csüdfű (*Astragalus kazbeki*), szépvirágú harangvirág (*Campanula bellidifolia*), pillás harangvirág (*Campanula ciliata*), *Campanula saxifraga*, Bieberstein-harangvirág (*Campanula tridentata*), szomorú sás (*Carex tristis*), kaukázusi kömény (*Carum caucasicum*), óriás fejevirág (*Cephalaria gigantea*), kazbek madárhúr (*Cerastium kasbeki*),

sokvirágú madárhúr (*Cerastium multiflorum*), pirosuló madárhúr (*Cerastium purpurascens*), alpesi keltike (*Corydalis alpestris*), fodros bodorpáfrány (*Cryptogramma crispa*), *Cyanus cheiranthifolius*, *Dactylorhiza euxina*, csomós boroszlán (*Daphne glomerata*), kaukázusi sarkantyúfű (*Delphinium caucasicum*), mohás daravirág (*Draba bryoides*), szibériai daravirág (*Draba sibirica*), *Draba siliquosa**, *Draba supranivalis*, kaukázusi magcsákó (*Dryas caucasica*), kaukázusi mármorka (*Empetrum caucasicum*), mármorka (*Empetrum nigrum**), havasi küllőrojt (*Erigeron alpinus**), kereklevelű tarsóka (*Eunomia rotundifolia*), fésűs szemvidítófű (*Euphrasia pectinata**), *Fritillaria collina*, soksarkú encián (*Gentiana angulosa*), pirini encián (*Gentiana pyrenaica*), hasított encián (*Gentiana septemfida*), kaukázusi encián (*Gentianella caucasica*), gólyaorr (*Geranium gymnocaulon*), *Gnaphalium supinum**, szúnyoglábú bibircsvirág (*Gymnadenia conopsea**), *Jurinea moschus* subsp. *pinnatisecta*, molyhos árvacsalán (*Lamium tomentosum*), grúz liliom (*Lilium monadelphum*), *Lomatogonium carinthiacum**, *Luzula spicata**, pillás köhúr (*Minuartia aizoides*), havasi nefelejcs (*Myosotis alpestris**), henye macskamenta (*Nepeta supina*), törpe tarsóka (*Noccaea pumila*), örvény kakastarj (*Pedicularis armena*), havasi kakastarj (*Pedicularis condensata*), vastagcsőrű kakastarj (*Pedicularis crassirostris*), zöldes sarkvirág (*Platanthera chlorantha**), alpesi perje (*Poa alpina**), kaukázusi perje (*Poa caucasica*), fiadzó keserűfű (*Polygonum viviparum**), havasi pimpó (*Potentilla gelida*), *Primula algida*, *Primula bayernii*, *Primula elatior* subsp. *amoena*, *Psephellus caucasicus*, *Pseudovesicaria digitata*, örmény kökörtcsin (*Pulsatilla armena*), kaukázusi boglárka (*Ranunculus caucasicus*), kaukázusi rododendron (*Rhododendron caucasicum*), kazbek fűz (*Salix kazbekensis*), szibériai kötörőfű (*Saxifraga sibirica*), apró görvélyfű (*Scrophularia minima*), kaukázusi aggófű (*Senecio leucanthemifolius* subsp. *caucasicus*), alpesi kömény (*Seseli alpinum*), *Sibbaldia parviflora*, nagyvirágú tisztesfű (*Stachys macrantha*), Steven-pitypang (*Taraxacum stevenii*), alpesi borkóró (*Thalictrum alpinum**), gömbszerű gömböskosbor (*Traunsteinerasphaerica*), kaukázusi ebszékfű (*Tripleurospermum caucasicum*), *Trollius ranunculinus*, alpesi macskagöyökér (*Valeriana alpestris*), tárncislevelű veronika (*Veronica gentianoides*), apró árvácska (*Viola minuta*), kaukázusi szirtipáfrány (*Woodsia caucasica*), *Ziziphora puschkini* stb. ■

(Folytatás a következő lapszámunkban)

Felhasznált irodalom:

- Tielidze L. G., Jomelli V., Nosenko G. A., 2022a, *Analysis of Regional Changes in Geodetic Mass Balance for All Caucasus Glaciers over the Past Two Decades*. Atmosphere, 13(2): 1-26.
Tielidze L. G., Nosenko G. A., Khromova T. E., Paul F., 2022b, *Strong acceleration of glacier area loss in the Greater Caucasus between 2000 and 2020*. The Cryosphere, 16: 489–504.

Szikaalakzatok a Kazbek-csúcs alatt

ÖKO-LÁBNYOMOK

Az Erdélyi Gyopár környezetvédelmi és honismereti melléklete

Természetismereti dalszövegelemzés II. – Bélga: Fajok, növények

↑ Részeges korpafű (*Huperzia selago*)

Óriás szőrmoha (*Polytrichum commune*) ↓

■ A 2022/3-as lapszámban megjelent pocsolyalátnivalók után folytatjuk természetismereti dalszövegelemzés-sorozatunkat, ezúttal egy Bélga számot „hallgatunk” meg, akik egy egész albumot dedikáltak az oktatási célt szolgáló zeneszámaiknak *Platina* (oktatási segédanyag) címmel. Biológia, fizika, matematika, kémia, magyar, történelem témakörben mind-mind zseniális szöveggel íródott dalok népszerűsítik a játékos tanulást.

A *Fajok: növények* című nóta a moszatokkal kezdődik, mint minden rendes növényrendszertan-kurzus. A moszatok kifejezés amilyen rövid, olyan „maszatos” magyarázattal rendelkezik: vannak közöttük egysejtűek és többsejtűek is, sejtfallal rendelkezők és sejtfall nélküliek, vegetatív úton, ivartalanul és ivarosán is szaporodhatnak. Egy dologban hasonlítanak: alga néven is hivatkoznak rájuk és mindegyiknek van *a-klorofill* pigmentje (színanyaga), ami a fotoszintézis egyik alapvető „kelléke”. Emellett más színű pigmentekkel is rendelkezhetnek a különböző algacsoportok, ami a nevükben is visszaköszön.

A dalban megemlített zöldmoszatok, vörösmoszatok, barnamoszatok és kóvamoszatok mellett egy csoport kimaradt, amit régebben kékmoszatokként emlegettek. Egy ideje cianobaktérium

Édesgyökerű páfrány (*Polypodium vulgare*)

néven futnak, de valljuk be, elég nehéz erre a szóra rímet faragni, pedig evolúciós jelentőségüket tekintve megérdemelnének ők is egy négy soros összefoglalót. Jelenlegi tudásunk szerint a cianobaktériumok ősei nagymértékben hozzájárultak ahhoz, hogy a légköri oxigénszint megnövekedjen, ami fontos őstörténeti mozzanat számunkra is, mivel másképp mi sem tudnánk létezni. Ha érdekkel minket a fotoszintézis helyszíne (márpedig miért ne érdekelne), akkor a sejtekben a kloroplasztiszokat kell keresni. Ha megvannak, még jobban belenyagíthatunk, és ismét cianobaktériumba ütközünk, ugyanis egyelőre tartja magát az az elmélet, hogy a kloroplasztiszok úgy alakultak ki, hogy egy ősi egysejtű szervezet bekebelezett egy ősi cianobaktériumot.

Tehát egy jó nagy katyvaszt takar a „moszatok” kifejezés rendszertani szempontból, ezért éppen elég, ha az átlagember fejében ott van, ami a dalban is: „Biológiai, ökológiai jelentőségük óriási / A moszatok a tápláléklánc termelői”.

Ha valaki mélyebbre ásna a fajok hovatartozását tekintve, abból még mindig lehet taxonómus (a taxonómia a fajok rendszerezésével foglalkozó tudományág), illetve hallgathatja tovább a dalt, hiszen megjelennek a mohák és a harasztok (korpafüvek, páfrányok, zsurlók). Mindkét csoportnak kérdésekkel teli a rendszerezése, a hagyományos moha törzs is felbomolni látszik evolúciós múltját tekintve és a harasztok sem vezethetők vissza egy közös ősré.

Ami a növények szaporodását illeti, a legtalálhatóbb sor talán „a kétszakaszos egyedfejlődés nem ostoba”, ezt szaknyelven úgy hívjuk, hogy haplodiplonta egyedfejlődés. Általában a növények szaporodási ciklusának van haploid és diploid része is, vagyis kétszakaszos. Egy haploid sejtben minden kromoszómából (felszavart DNS) csak egy van, míg egy diploid sejtben kettő (általában egy apai és egy anyai). A növények evolúciója során a diploid szakasz egyre hosszabb lett, ennek értelmében a haploid szakasz egyre rövidebb. Ezt azért érdemes észben tartani, mert ez a változás tette lehetővé, hogy a szárazföldön is elterjedjenek a növények. A szárazföldi környezet kiszámíthatatlanabb, mint a vízi környezet, és a diploid életszakasz „alkalmazkodó képessége nagyobb”, ezért szárazföldi körülmények között előnyösebb, ha a diploid életszakasz hosszabb (Fodorpatáki-Szigyártó, 2013).

Ha már kiértünk a szárazföldre, a dal következő része a két legismertebb növénycsoportról tesz említést: „A zárwatermők törzse a növényvilág legfejlettebb csoportja / A legjobb helyekről a nyitwatermőket is kiszorította.” Ennek a két csoportnak a legújabb rendszerezése sem ilyen egyszerű, de elég, ha annyit megjegyez az ember, hogy a zárwatermőknél a mag termésbe van zárva, a nyitwatermőknél meg nem. A zárwatermőkről részletesebben írtunk egy korábbi cikkben, a 2021/6-os Gyopárban *Mitől zárwatermők a zárwatermők?* címmel.

A dal végén egy kis betekintést kapunk a növények működésébe, mi szabályozza, mi hajtja őket, melyek a legfontosabb növényi hormonok: „És, hogy a növényt milyen hormon hajtja / Még négy sorban összefoglalom gyorsan: / Az auxin a sejtek megnyúlását serkenti. / A gibberellinek a fejlődést segítik. / A sejtosztódást a citokininek serkentik. / Az abszcizinsav a termés beérését segíti”. Ezek az állítások egy középiskolai biológia tankönyvben is megjelennek, éppen csak nincsenek rímbe szedve, a könnyebb megjegyzés érdekében ezt az utolsó négy sort ajánljuk örömteli dúdolásra. ■

Szabó Csilla
NECC – Nature Education
Community Center, Kolozsvár

Irodalomjegyzék

Fodorpatáki László – Szigyártó Lídia: *A növények ökofiziológiájának alapjai, második kiadás*, Kolozsvár, Kriterion, 2013

<https://www.epa.hu>

<https://www.khanacademy.org>

Zsurló (*Equisetum sp.*)

FOTÓ: KÖLLŐ MIKLÓS

1. Mintha három ház lenne
2. Tanintézetek egymás szomszédságában
3. Kint és bent párbeszéde

Öreg házak új élete (7. rész)

Kortárs funkciók a hagyományos faluképben

A sorozat eddigi részei régi parasztházak, malmok felújításáról, a hagyományos falukép elemeiről szóltak. Azonban a faluképhez tartoznak az egykori közintézmények, illetve azok a kortárs épületek is, melyeket mai életvitelünk hozott, illetve hoz létre. Az előbbiek korrekt felújítása, az utóbbiak faluképhez való hangozása legalább olyan fontos feladat, mint népi építészeti örökségünk mának szóló továbbgondolása.

■ A sorozat eddigi részei régi parasztházak, malmok felújításáról, a hagyományos falukép elemeiről szóltak. Azonban a faluképhez tartoznak az egykori közintézmények, illetve azok a kortárs épületek is, melyeket mai életvitelünk hozott, illetve hoz létre. Az előbbiek korrekt felújítása, az utóbbiak faluképhez való hangozása legalább olyan fontos feladat, mint népi építészeti örökségünk mának szóló továbbgondolása.

Gyergyócsomafalván a két világháború között emelt, nemrégiben renovált iskola szomszédságában épült fel az új óvoda. A falu ezen részén, a központtól távolabb, korábban egy közös épületben működött az óvoda és az elemi iskola, mígnem a 2010-es években adódott egy pályázati lehetőség az épület felújítására. Ekkor az önkormányzat saját maga okozta lépéskényszerbe került: vagy az iskola, vagy az óvoda marad, mert a

kettő egy épületben (mint két dudás egy csárdában) nem fér meg a jelenlegi romániai előírások szerint. Az iskola mellett szólt a voks, így az önkormányzat keresni kezdte az óvodaépítésre alkalmas telket a közelben.

Amikor kiderült, hogy az iskolával szomszédos telek eladó, és ez ügyben véleményt kértek tervezőirodánktól, rögtön körvonalazódott egy parkosított közterület kialakításának lehetősége, amennyiben az iskolához hasonlóan az óvodát is az utcafronttól visszavonva telepítjük – eltérve a szomszédos falusi házak utcafronti beépítési vonalától. Az így létrejövő tér, a későbbiekben megfelelően kialakítva a falurész központjaként is szolgálhat.

Gond az, ha az óvodásokat a közelebbi városba viszik a szülők és így gyerekeiket már kiskorukban kiszakítják közvetlen (falu)közösségükből. Ezzel a kihívással szembenézve az önkormányzat egyik válaszlehetősége az, ha minél jobban

4

4. Amikor paddá válik a fűtőttest
5. Meleget sugall a fa látványa
6. Illeszkedés a faluképbe

felszerelt, korszerű, akár a Waldorf óvoda térigényeinek és elvárásainak megfelelő épületet hoz létre. Az alapjában két tanteremből, egy multifunkcionális teremből (díszterem, tornaterem stb.) és a kapcsolódó funkciókból álló épület – még a fent említett utcafronttól való visszavonás után is – faluképi illeszkedési problémákat okozott. Ezeket úgy próbáltuk megoldani, hogy az épületet a környéken létező, csűr nagyságú tömegekre bontottuk, és a főbb funkciókat hagyományos, hód farkú cseréppel fődött magas tetők alá telepítettük. A többi részen részleges teraszteret alkalmazva sikerült az épület tömegét csökkenteni, anélkül, hogy az alkalmazott megoldás miatt az idegenként jelenne meg a faluképben.

Felismerve azt, hogy az egyik mellékutcaból nézve az óvodaépület perspektívázáró elem, a bejárati részt úgy kezeltük, hogy annak oldalhomlokzata valóban az utca végét pontozza. Az udvari homlokzatok köztes terek segítségével

5

törtető oldásával (amelyek lehetővé teszik a szabadtéri tevékenységeket), a vidéken honos, hagyományos fafelületek és burkolatok alkalmazásával végül sikerült mérsékelni a funkcionális követelményekből adódó, részekre bontva is nagy tömeget.

Alig vesszük észre: az építészeti nevelés is az óvodában kezdődik. Így nem kell csodálkoznunk, ha a színes és hullámzó vonalvezetésű, olyan igazi „játékos, gyerekeknek való bútorlapokból” létrehozott óvodai belsőépítészetben és azok mintájára készült gyerekszobákban felcseperedők azt a világot normálisnak tekintve, felnőtté válva nem tudják szeretni sem a modernizmust, sem népi építészeti örökségünket, s így azt sem érzékelik, hogy tulajdonképpen a népi építészet józansága az alapja bármilyen ökológus építészetnek. Ezért nem volt kérdés számunkra, hogy nevelési célból, hagyományaink értelmében az épületen meg fog jelenni – ahol csak lehet – a fa. Számunkra a természetesen megöregedett fafelületek, az esőverte részükön megszükkült, esővédte sávjukon megsárgult,

megbarnult csűroldalok szépek, de ezeket ma az itteni emberek többsége csúnyának, a szegénység bizonyítványának látja – de érdekes módon, talán a génekbe kódolt hagyomány miatt a friss fafelületeket elfogadhatónak tartja. Így a faburkolatokat svédolajjal kezeltük, picit lassítva, de nem kizárva a természetes öregedés folyamatát, amelynek során reményeink szerint az óvoda beleszürkül majd környezetébe.

Amennyire kíméletesen lehetett, annyira óvatosan bántunk a helyszínnel. A projekt azt is figyelembe vette, hogy a telken egy meglehetősen fiatal fa áll. Ezt sikerült megőrizni, árnyékát a köztes terek kigondolásánál figyelembe vettük. A tervezés során egy kis, hagyományos gyümölcsfajtaikkal telepített gyümölcsöskertet, illetve fűszerkertet is javasoltunk.

Szóval óvodát tervezni nem egyszerű – és végső soron nemcsak építészeti nevelés, hanem nagyfokú környezettudatosság kérdése is. A szó legszorosabb értelmében. ■

Köllő Miklós építész

6

Dr. Kovács
Lehel István
EKE Brassó
klehel77@yahoo.com

A város hangulata részben keleties, részben olaszos, de a leginkább mégis Enver Hoxha kommunista Albániaja határozza meg a városképet. A házak mögötti sorokban elképesztő szemét, de ennek ellenére mindenki tiszta, elegáns. Szóval balkán a javából. Személy szerint én keletiesebb hangulatúnak gondoltam, ám hiányoznak az Isztambulban vagy akár Szarajevóban megszokott bazárok, keleties árak. Valóban, nyugatra utaztunk, hogy Szarajevóban ismét rátaláljunk a keletre...

Nos, Tirana nem ilyen. De a Bunk' Artban mindent megértettünk...

Habár a város területén a neolitikumból is találtak emberi megtelepedésre utaló nyomokat, Tirana jelentéktelen város volt az ókorban, a középkor elején.

A település 1431–1432-ben került török hódoltság alá. A környék ura a 17. században Sulejman Mulleti pasa lett, aki 1614-ben bazárt, mecsetet és török fürdőt építtetett itt.

A sikeres perzsi hadjárata emlékére a fellendülő várost *Tehrannak* nevezte el. A főbb kereskedelmi útvonalak mentén fekvő város rohamosan fejlődött.

Albánia az első Balkán-háború után, 1912. november 28-án vált függetlenné, de Tirana csak 1925-ben lett az ország fővárosa. 1928-ban az országból királyság lett, uralkodója I. Zogu, akinek felesége, Apponyi Géraldine magyar grófnő volt.

A II. világháborúban olaszok szállták meg, ekkor rajzolták át Tirana arculatát is jelentős mértékben.

Az olaszokat a német megszállás váltotta fel, majd az Enver Hoxha (1908–1985) vezette kommunista partizánok 1944 végére felszabadították az országot, amely a kommunizmus útjára tért. Albánia egyik legsötétebb korszaka kezdődött, a diktatórikus Hoxha sztálinista, izolacionista politikát folytatott. Mind a nyugati, mind a keleti bloktól elszigetelődött, szerte az országban bunkereket épített, tönkretette a gazdaságot, az infrastruktúrát.

Először a nagy baráttól, Jugoszláviától szigetelődtek el 1950-ben, ekkor Sztálin lett a mentor 1962-ig, amikor a Hruscsov-féle Szovjetunióval és a KGST-vel is

Képeslapok a nagyvilágból (11.2. rész)

Tirana – Sas a sasok földjén

■ A következő napot Tirana felfedezésére szenteltük. A kétnapos esőnek reggelre nyoma sem volt. Ragyogó napsütés és február végi +20 °C fogadott négy kilométeres gyaloglás után a főtéren. Hogy milyen érzés volt átgyalogolni Tiranán, a 800 ezres nagyvárosban? Mindenképpen vegyes. A központ a modern, az új hangulatát árasztotta, bár például az 1988-ban megnyitott Tirana piramisa, az egykori múzeum, konferenciaközpont, NATO-bázis romos állapotban várja sorsa beteljesedését: lebontásra vagy felújításra lesz-e ítélve? 2001-ben épült fel a római katolikus Szent Pál-főszékesegyház, Albánia legnagyobb temploma. Előtte Teréz anya szobra, bent Ferenc pápa vitróképe.

Kalkuttai Szent Teréz (1910–1997), közsímtér nevének Teréz anya római katolikus apáca, a Szeretet Misszionáriusai szerzetesrend alapítója, a Nobel-békedíj (1979) és számos magas kitüntetés tulajdonosa albán származása révén vált Albánia hőségévé, bár egykori Oszmán Birodalombeli Üsküb szülővárosa ma Szkopje néven Észak-Macedónia fővárosa, így ott is szentként tisztelik, s a főváros körüli autópályának is Teréz anya lett a névadója.

A központban lévő, 1821-ben felépült kis Hajji Et'hem Bey mecset mellé most épül a hatalmas Namazgah-mecset, más néven a Tiranai Nagy Mecset. Ha elkészül, ez lesz a Balkán legnagyobb mecsete.

Az ortodox Szent Prokop-templom 1780-ban épült, a katolikus Szűz Mária-

templomot pedig 1865-ben építtette Ferenc József.

A Lana folyó mentén bazárokat rögönöznek naponta, a Tímárok hídja lejtűn korokról mesél. Az utcára kirakott nagy pléhasztalokról mindent is árulnak: ruhák, cipők, tisztítószer, gyümölcsök, zöldségek, édességek, kanapék, bútorok, dohány, fűszerek, kávé, tea, mindent, amit csak el lehet képzelni.

Kommunista tömbházak, új, modern felhőkarcolók, a földszinten mindenhol üzletor. Edi Rama polgármester tarkára festve próbálta újjávarázsolni az itthonról is oly jól ismert hatalmas, kommunista, sűrű tömbházakat.

Kormány, parlament, Szkander bég hatalmas lovas szobra, amelyet Odhise Paskali alkotott 1968-ban, monumentális tapstér, plázák. Szemaforok, amelyeknek az oszlopai is pirosan vagy zölden világítanak. Színes gyalogátkelők. Koldusok. Stadion a város közepén, és akkor a hatalmas betoncsodák között karcsún, leheletfinoman, cizelláltan ott áll az óratorony. Az új, mert van egy régebbi is, amely 1830-ban épült. A Millennium-kert, a bizánci eredetű tiranai vár, amelynek megmaradt részében ma vendéglők működnek a Murat Toptani sétányon. Kávézók hosszú sora, mindenütt lehet dohányozni. Fel kell készülni azonban arra, hogy bankkártyával csak kevés helyen lehet fizetni, és ezek közül jó pár helyen kezelési költséget is felszámolnak a kártyás fizetéshez.

szakítottak. Ez után Kína felé fordultak az albán kommunisták, de a jó kapcsolatot csak 1978-ig tartott. Miután Albánia patrónus nélkül maradt, teljesen elszigetelődött. Paranoid félelmében Hoxha a polgári lakosság védelmére 1985-ig több mint 700 ezer kisebb-nagyobb betonbunkert építtetett.

Időközben Hoxha elsöprő kampányt vezetett a vallási élet ellen is, arra hivatkozva, hogy az egyházak megosztják és tudatlanságban tartják az albán népet.

1967-ben Albániát kikiáltották a világ első vallásmentes államának.

Hoxha halála után Ramiz Alia (1925–2011) foglalta el a helyét, és bár igyekezett elődje örökségét továbbvinni, a kelet-európai politikai változások az albán társadalomra is hatással voltak. Végül a rendszerváltó tömegek 1991. február 20-án döntötték le a diktátor Enver Hoxha Szkander bég téri aranyozott szobrát, és Albánia is demokratikus korszakba lépett. Elkezdődött az albán reneszánsz.

Az albán kommunizmus sokban hasonlított a romániaihoz, elmondásuk alapján tévéprogramok sem igen voltak, az olasz adókat nézték, így nagyon sok albán ma is jól beszél olaszul, ezt a későbbi munkakapcsolatok tették tökéletessé.

Tirana főterén léptünk be a Bunk'Art 2-be, amely a budapesti Terror Házával vetekedik. Okostelefonunkra egy AR alkalmazást töltöttünk le, amelyet ha túránk során a kiállított képekre fókuszálunk, megelevenedtek, mesélni kezdtek a szereplők. Modern, interaktív tárlat segítségével mutatták be az albán kommunizmus, a titkosrendőrség kegyetlenségeit, szörnyűségeit: lehallgatási módszerek, seprűnyelekbe, asztallábakba elrejtett mikrofonok, teleobjektívek,

fényképezőgépek, kínzó- és vattakamrák, szűk cellák, börtönök sora, az első számítógép, amelyet a politikai rendőrség használt (Commodore PET 8032-32B EAS), átnevelő termek, bunkerek építése, az embertelenséget bemutató fényképek, listák, videók hosszú sora. Nietzsche idézetek. Érdeemes megnézni ezeket, hogy szembesüljünk azzal a világgal, amelyet találóan így jellemezhetünk: „Ha sokáig pillantasz a mélységbe, a mélység is beléd pillant.”

A tiranai vár felé vettük utunkat, hogy a benne kialakított vendéglők napsütötte teraszán megebédeljünk. *Içli Qofte Të Mbushura* volt a választásunk tárgya, vagyis külső héjba töltött húsgombóc, amely olyan volt, mint egy kis meglepetésdoboz: nagyon szép és finom. Külső héjként bulgur, burgonya és fűszerek keverékéből készült tésztagolyókat használnak, amelyet darált marhahússal és örölt diófélékkel, pisztáciával, fenyőmaggal és fűszerekkel töltenek meg, majd tökéletesre sütnek. Sörválasztékuk

széles skálán mozog (Elbar, Korça, Peja, Tirana, Stela, Kugalashe stb.), pizzájuk igen ízletes, péktermékeik csodálatosak, nekünk nagyon ízlett a zöld dió és a füge befőtt is.

Sötétedésig sétáltunk, ismerkedtünk a várossal, s rájöttünk, hogy a napi 20 ezer lépés nem is olyan sok.

A sors egy vlach, azaz *vllahët* családdal is összehozott. Az újlatin, romános nyelvet beszélő népcsoport tagjai a 400 ezret is elérhetik Albániában, ám a román állam nem ismeri el őket, mint ahogy nem ismeri el az arománokat, a meglenorománokat, a makedórománokat vagy az isztorórománokat sem: nem illenek bele a román nép Erdély területén való kialakulásának elméletébe.

Másnap sem volt értelme a hatalmas, zsúfolt, a Balkánra jellemző kaotikus forgalomban autóval menni, így ismét gyalogoltunk. A Dajti Ekspresz felvonót szerettük volna kipróbálni, hogy feljussunk a Tirana melletti Dajti-hegyre. Jó negyedórás útjával a Balkán leghosszabb felvonója. A város szélétől haladtunk fel a hegyre, elhagytuk a kertés házakat, a domboldalra épített nyaralókat, tanyákat, a mesterséges halastavat, majd hirtelen meredekséggel kiálló sziklaszirtek fölött repültünk tovább az erős kábeleken.

A felvonó nem a hegy tetejére érkezik, de így is rálátni Tirana egészére, sőt a távolban az Adria azúrkék fonala is feltűnik, amint egyé válik az éggel. Fent jól kiépített turistapark fogad kalandparkkal, minigolfpályával, kilátókkal, sétányokkal. Jól jelzett ösvényeken fel is lehet menni a hegyre. Panorámaterasszal ellátott vendéglő, forgó báros szálloda, lovarda várja a látogatókat. Hoxha bunkerjei ide is felkúsztak, ám a lerobbant kommunista üdülőközpont ellenére a hegy Tirana turistaparadicsoma.

A város másik részén végigsétálva vásárolgattunk emléktárgyakat és albán

3

érdekeségeket, másnap hosszú út előtt álltunk: a Shkumbin folyó mentén fekvő Elbasan érintésével a már ismert, csodálatos ohridi tó felé igyekeztünk, hogy Észak-Macedónián, majd Bulgárián áthaladva érkezzünk haza. Mintegy háromezer kilométert tettünk meg, ebből 1100-at az utolsó nap. A Rusze–Gyurgyevó közötti Barátság hídon semmihez nem volt fogható a román határőr arckifejezése, miután meghallotta, hogy Albániából jövünk, s a kéthúros çifteli hangja kísért tovább utunkon Négyfaluig... ■

FOTÓ: KOVÁCS LEHEL ISTVÁN

1. Piac az utcán Tiranában
2. A Szent Pál-főszékesegyház
3. A Daiti Ekspresz felvonó
4. Tiranai városkép
5. A Bunk'Art kiállítás
6. Tirana: bunkerek és paloták

4

5

6

Mesészép Föld (17. rész) Az ördög otthonában

A Vulkanok Természeti Parkot (Parque Natural de Los Volcanes) magunk mögött hagyva, következő megállónk a Timanfaya Nemzeti Park. Amint már az előző részben említettük, a Tűzhegy környéke is bakancslistánkon szerepelt, ami természetes is, hisz nem sok nemzeti parkban érezhetjük a talaj forróságát.

■ A pokolba vezető út is jó szándékkal van kikövezve – hallhatuk sokszor. Hogy mi köze e mondásnak Timanfayához? Talán csak annyi, hogy a park belsejébe vezető út mindkét oldalán kövek, a kapunál César Manrique spanyol művész El Diablo (Az ördög) szobra, ami egyben Timanfaya szimbóluma is.

Bérelt kocsinkkal érkeztünk a bejáratához, ahol sorompó, valamint a nemzeti park őrei fogadtak. A parkba két irányból lehet belépni. Mi délről, Yaiza városka felől érkeztünk. A másik útvonal északról közelíti meg a parkot Mancha Blanca település felől. Ezen a szigeten is „szabály”: online olcsóbban lehet hozzájutni a jegyekhez, és egyszerre több látnivalót érdemes kiválasztani. A belépőjegyeket tehát előre megvettük, a QR-kód beolvasása után léphettünk be a több mint 50 négyzetkilométeres parkba. Az örök elmagyarították, hogy az Islote de Hilario látogatóközpontig nem szabad kiszállni a kocsiból. Helyenként irányítják a forgalmat, örködnek az úton, itt valóban védik a környezetet.

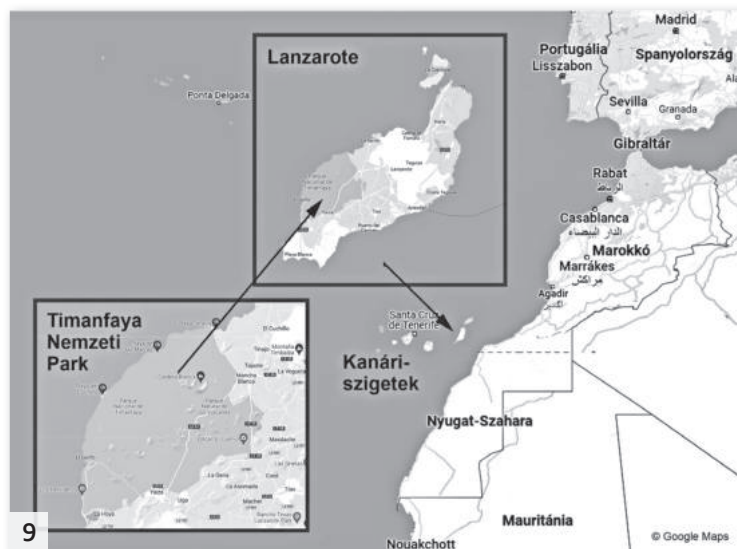
Rengetegen kíváncsiak e helyre, lassan haladtunk a dombon levő központ felé, aztán megpillantottuk a már említett művészt, César Manrique másik alkotását, az El Diablo vendéglőt. Eddig csak útleírások fotóin láttuk, most egyre közelebb kerültünk a pokol konyhájához. De nem Gordon Ramsay sztárséf Hell's Kitchen műsorának konyhájához, hanem oda, ahol a húsokat – ott tartózkodásunk idején csirkecombokat – a vulkán hőjével sütötték egy olyan kialakított helyen, ahol a mélyből jön a „tűzelő”. Itt nem Gordon kiabált a tanoncokra, hanem egy séf nagy csendben, hosszú villájával forgatgatta a combokat, melyek rendesen meg voltak fűszerezve, borsozva... de az árak még annál is borsosabbak voltak.

A függőleges kemence – nevezhetnénk kútnak is – mellett található a már említett étterem, melynek ablakaiból beláthatjuk e lenyűgöző nemzeti park vulkánjait, lávamezőit. Ugyanezen a helyen – természetesen a szabadban – a személyzet időnként bemutatja a szunnyadó vulkán „erejét”. 1–2 méterrel

FOTÓ: DEÁK LÁSZLÓ

1. El Diablo az azonos nevű étterem falán
2. Vulkanok csoportja a nemzeti parkban
3. Mesterséges gejzír
4. A vulkánok szigetén ez az út vezet a parkba
5. Repedezett lávafolyás

6. Vulkanai hő pírítja a combokat
7. A száraz növényzet pillanatok alatt lángba borul e helyszínen
8. Látványos kráter a Timanfaya Nemzeti Parkban
9. Térkép
10. Timanfaya „Marsjáró” túbubusza

a felszín alá rakott száraz növényzet pár másodperc alatt meggyullad. Nem öngyújtóval felfegyverzett ördögfiókák lobbantják lángra e növényzetet, hanem a forróság, mely a mélyből jön. A másik turistacsalogató a kísérleti „mesterséges” gejzír helyszíne. Helyesebben gejzírek, mivel több cső kandikál ki a földből. Ezekbe vizet öntenek, majd a gejzírek működéséhez hasonlóan rövid időn belül gőzszlop lövell a magasba.

Azt nem mondhatjuk, hogy égett talpunk alatt a föld, de e domb valóban meleg. Néhol a felszínen levő apró, „marsi” kőzetet nem sok ideig tudtuk tenyerünkben tartani és nem a súlya miatt. A dombról nagyon jó a kilátás. Szinte sorba kell állni, ha jó fotót szeretne valaki készíteni ezen a helyen. Gyönyörű kék ég, szeles idő, hölgyek repülő kalapja... – egyszerűen Lanzarote.

Ugyancsak Islote de Hilarióról indulnak a szervezett buszos túrák. Ezek ára benne foglalatik a belépő árában, egyedüli dolgunk, hogy felüljünk az egyik ilyen járműre és mintegy 35–40 percben csodáljuk a megdöbbentő helyet, illetve hallgassuk, amint három nyelven – spanyol, angol és német – magyarázzák, merre is haladunk. Akik előttünk „járták” be e túrát elárulták, hogy a túbubusz jobb oldalára érdemes ülni, onnan szebb a kilátás. Igazuk volt. Azért idézőjelben a járták, mert – sajnos – egyszer se engedtek le a buszról. Természetesen így is nagyon látványos a kacsaringós út, a legérdekesebb helyeken megáll a busz. Fotózni, filmezni a bezárt buszból nem a legkönnyebb feladat.

Egyszer a Holdon, máskor a Marson képzeltük magunkat, hihetetlen tájakat varázsolt szemünk elé a természet. Ezen a helyen az 1730-as években sújtotta a szigetet egy évekig tartó vulkánkitörés. Ennek köszönhetően Lanzarote jelentős részét hamu és láva borította be. Ezt láthatjuk napjainkban, illetve számos vulkánt, annál kevesebb növényzetet és valahol a mélyben tevekaravánt, távolban pedig a szigetet körbeölelő Atlanti-óceánt. Mondjuk ez természetes is egy sziget „életében”. Típpként csak annyit, hogy akinek sok ideje van, buszozhat még egyet, bal oldalról is megtekintve a tájat. Inkább azt tegyék, mint a szerencsétlen tevéken szédelegjenek pár percet.

Második nap után is szinte hihetetlen, hogy az Unesco Bioszféra-rezervátumban, a nyugalom és csend szigetén, Lanzarotében vagyunk. ■

Deák László

Februári üstökös

■ Újabb attrakcióval jelentkezik az Univerzum!

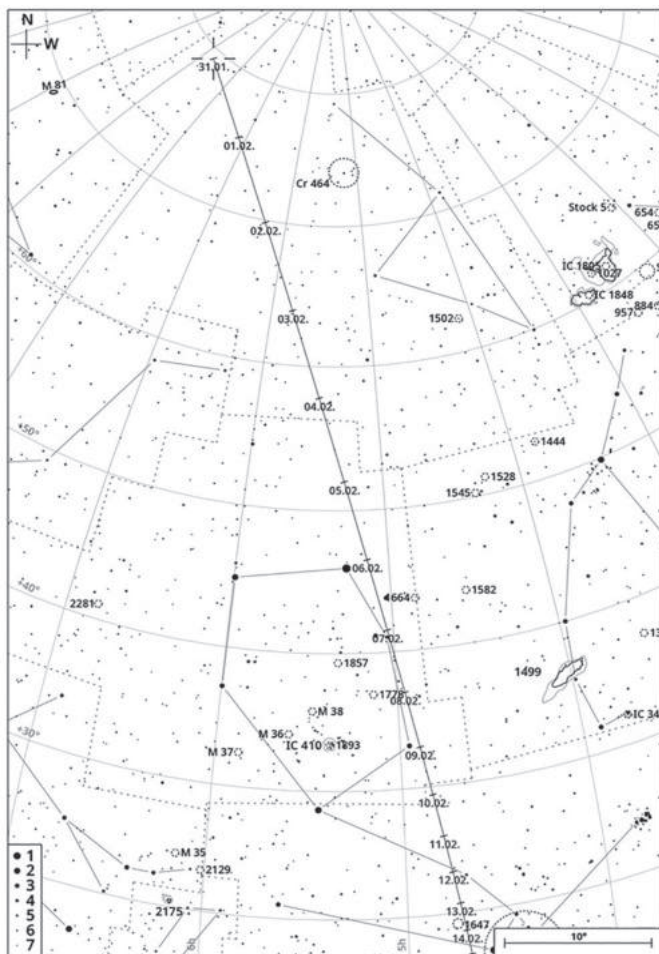
Már december elején több, kistávcsöves amatőrcsillagász felfigyelt a tavaly márciusában felfedezett üstökösre, amely Napunkhoz közeledik és fényesedik. Az ünnepek előtt még csak kis, ködös pacniként jelentkezett, de Szilveszterre már hajszárító alakúra „gyarapodott” a formája. Egyes észlelők nagyon tiszta égbolt alatt binoklival is észrevehették jelenlétét. Az aránylag gyorsan fényesedő üstökös nagy reményeket keltett arra nézve, hogy földközeli szabad szemmel is látható lesz.

A C/2022 E3 nevű üstökös január 12-én került legközelebb a Naphoz, kb. 166 millió km-re, ami jó ok volt arra, hogy egyre több amatőr igyekezzen lefényképezni. Meglepően sok képen zöldes színben pompázott, emiatt rá is ragasztották a *Zöld üstökös* nevet.

Földünket legjobban február 1-jén közelíti meg, 42,5 km-re, ekkor lesz a legkedvezőbb a megfigyelése. Ilyenkor magasan látszik az északi égbolton, majdnem egy arasszal a Sarkcsillagtól jobbra. Innen gyorsan halad a Bika (*Taurus*) csillagkép felé, ahol február 11-én megközelíti a Marsot. Ez előtt azonban, február 6-án elhalad a *Capella* mellett, amely a Szekeres (*Auriga*) csillagkép legfényesebb csillaga. A Szekeres útj

Dan Bartlett (June Lake, California, Egyesült Államok) december végi, 28 cm átmérőjű távcsövel készült fényképe a C/2022 E3 üstökről

A C/2022 E3 üstökös útja a csillagok között (január 31. – február 14.). A térképre nincs feltüntetve a Mars, de február 11-én az üstökös elhalad mellette

ismerjük fel, hogy keletre fordulva magasra emeljük tekintünket oda, ahol csillagok alkotnak egy nagy, ovális alakzatot. Ezen csillagok közül a legfényesebb a *Capella*, amely tulajdonképpen a Napunkhoz leghasonlóbb csillag.

Amint az üstökös elhalad a Mars mellett, fényessége fokozatosan csökken, már csak távcsövel követhető. Az eddig ismert mozgása szerint utoljára kb. 50 000 éve járt Földünk közelében, a következő megjelenése azonban nem biztos, hogy 50 000 év múlva lesz, ugyanis a naprendszerünkben való utazása alatt pályáját a bolygók és az aszteroidák befolyásolhatják.

Február elején a Merkúrt felkereshetjük a délkeleti égbolt alján, reggel 7 óra előtt, de néhány nap múlva eltűnik a kelő Nap fényében. Csak március végén jelenik meg újból, de a nyugati égbolt alján, este 8 óra előtt.

A Vénusz látványosan virít februárban és márciusban a délnyugati égbolt alján, napnyugta után. Március elsején és másodikon a Jupiterrel találkozik, „kis híján” összeütköznek.

A Mars februárban elindul a Bika (*Taurus*) csillagképből, és a Szekeres csillagképet érintve márciusban megérkezik az Ikrek (*Gemini*) csillagképbe.

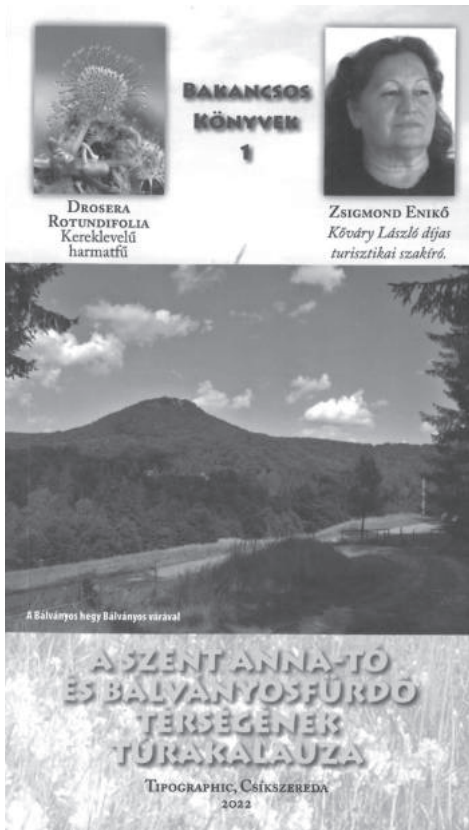
A Jupiter februárban és márciusban a Halak (*Pisces*) csillagkép peremén marad, de közben március elsején majdnem érintkezik a Vénusszal, majd március 27–28-án találkaja van a Merkúrral, a nyugati égbolt alján 20 óra előtt.

A Szaturnusz februárban és március elején nem látható, de ezalatt az idő alatt átúszik a Bak (*Capricornus*) csillagképből a Vízöntő (*Aquarius*) csillagképbe, majd március közepétől, hajnalban felkereshető a keleti égbolt alján.

Februárban és márciusban az Uránusz még mindig a Kos (*Aries*) csillagképben tartózkodik, de lassan közeledik a nyugati égbolt alja felé, majd március 30-án este közvetlen találkaja lesz a Vénusszal. ■

Molnár Zoltán

Bakancsos könyvek 1.

A Szent Anna-tó és Bálványosfürdő térségének túrakalauza

■ Zsigmond Enikő újabb turistakalauzzal, újabb természetjáró sorozat elindításával lepte meg olvasóit. Az *Erdély hegyei* sorozatban 1998-ban megjelent *Csomád hegyecsoport*, *A Szent Anna-tó és környéke* című könyv ezúttal kibővítve, új köntösben, új címmel került a hegyet hágók asztalára. A TipográfiaC nyomdából 2022 őszén kikerült *A Szent Anna-tó és Bálványosfürdő térségének túrakalauza* négy bő fejezetben – A Csomád-Bálványos térség általános ismertetője, Településtörténet, Védett területek, természeti ritkaságok, Turistautak – tárgyalja Székelyföld legfiatalabb vulkanikus vidékét és annak közvetlen környékét. Sok-sok fénykép, helyszínrajz színesíti a könyvet. A csatolt 1:17 500-as léptékű Szent Anna-tó és környéke színes térkép tartalmazza a könyvben részletesen leírt turistaösvények nyomvonalát. Ha más dolguk nincs, akkor azt ajánlom, hogy a 2023-as esztendőben Zsigmond Enikő útikönyvével járják be a Csomád tűzhányót, és este a tábornőz fényénél olvassák a könyv utolsó lapjaira nyomtatott legendákat. Nem bánják meg. ■

Jánosi Csaba

Ciomadul (Csomád), The Youngest Volcano in the Carpathians

■ A Magyar Tudományos Akadémia Földtudományok Osztálya Természetföldrajzi Tudományos Bizottsága és az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Természetföldrajzi, illetve Környezet- és Tájföldrajzi Tanszéke 2022. december 8-án az MTA Székházában tudományos ülészakot szervezett, ahol két olyan kiadványt mutattak be, amelyek a Szent Anna-tó és a Csomád vulkán térségének kutatási eredményeit tartalmazzák. A nyolc szerzőt felvonultató könyvbemutatót Bozó László, az MTA rendes tagja, a Földtudományok osztályának elnöke vezette.

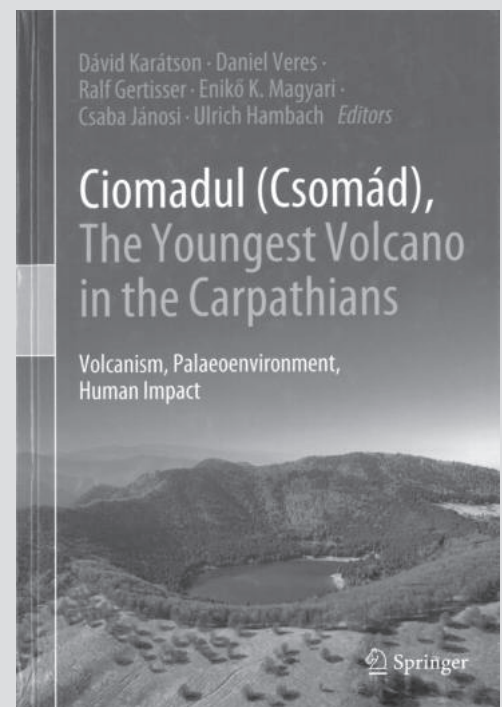
Máthé István, a Sapientia EMT oktatója *A gyorsan változó Szent Anna-tó* című többszerzős könyvet ismertette.

A svájci Springer által kiadott, *Ciomadul (Csomád), The Youngest Volcano in the Carpathians* című angol nyelvű könyvet Karátson Dávid, Veres Daniel, Gertisser Ralf, Magyarai K. Enikő, Jánosi

Csaba és Hambach Ulrich szerkesztette. A 17 fejezetből álló könyvet öt ország – Magyarország, Románia, Németország, Franciaország, Hollandia és Anglia – 55 földrajzos, geológus, paleontológus, mineralógus, régész, tájépítész, erdész, biológus, hidrológus, vegyész, limnológus, speológus stb. szakember írta, akik közül hárman a Csíki Természetjáró és Természetvédő Egyesület tagjai.

A tudományos alapossággal megírt „Csomád monográfia” taglalja a vulkán fejlődéstörténetét, látványait, a hamuszórás kiterjedését, a Szent Anna-tó kráterének korát, őskörnyezetét, a tengerszem kialakulásának körülményeit, a térség mofettáit, szénsavas ásványvizeit, az ezekhez kapcsolódó ásványokat, a gazdag növény- és állatvilágát, ős- és középkortörténetét, a tájhasználatot stb.

A könyv gazdagon illusztrált, sok térkép és fénykép teszi látványossá.

Örömhír, hogy a Csomád-könyv magyar nyelvű előkészítése folyamatban van, tördelés alatt áll. A baróti Tortoma kiadó februárra ígéri *A Csomád a Kárpátok legfiatalabb tűzhányója* című tudományos népszerűsítő könyvet, amelyet majd a román nyelvű változat követ. ■

Jánosi Csaba

Kolozsvártól Athénig biciklivel – alternatív nyaralás

Napjainkban egyre több szó esik a klímaváltozásról, az utazásról, a repülőkről, arról, hogy hova menjünk nyaralni vagy hogy mekkora az ökológiai lábnyomunk nyaralás alatt. Az ökonyaralásra szerintem egy nagyon jó alternatíva a biciklis nyaralás. Tény, hogy Romániában a városok között nem túl jó a bicikliúthálózat, viszont ha nem az a cél, hogy minél hamarabb átjussunk egyik városból a másikba, hanem maga a biciklizés, akkor számtalan elhanyagolt út várja, hogy tekerjünk egy kicsit rajtuk és ismerkedjünk közelebbről is azokkal a helyekkel, amelyek nincsenek tele turistákkal.

■ Ilyen kezdő gondolatok voltak a fejemben, mikor egyszer csak kitaláltam valamikor 2022 márciusában, hogy elmegyek biciklivel Kolozsvárról Athénig, és az lesz a sok nyári munkát lezáró nyaralásom. A táskavásárlás, majd annak tesztelése volt az egyik kezdő lépés az útra való felkészülésben, na meg a biciklifutárkodás. Aztán a nyár hamar elröppent, én meg azon kaptam magam, hogy holnapután indulok. Csak egy-két napot terveztem előre, általában csak a következő célpont volt a fejemben, aztán lesz, ami lesz alapon elindultam. Nagyon sokat

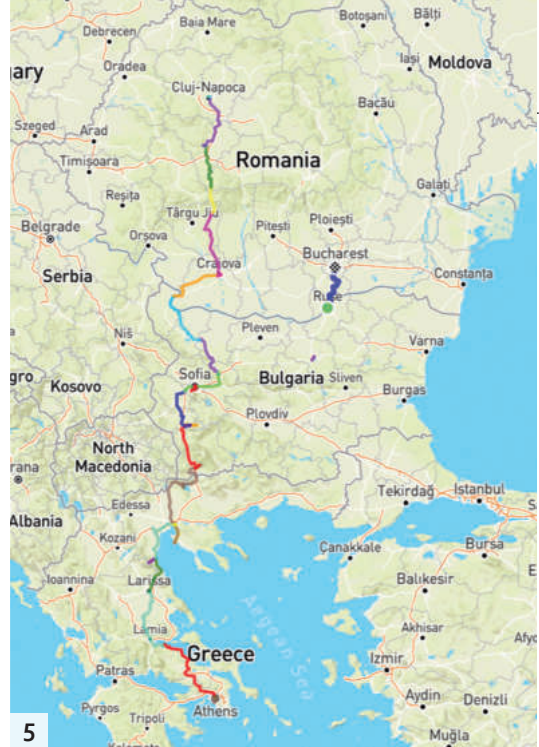
segített a gpx viewer nevű alkalmazás, ami offline is működik, ha már van egy beolvasott útvonal. A beolvasott útvonal pedig előző nap született meg, a mapy.cz alkalmazás segítségével, több-kevesebb sikerrel. Általában 100 km-t terveztem, 1000 m szintkülönbséggel, de ez nem mindig így sikerült, volt 75 km-es nap és 200 km-es nap is. Végül 1930 km-t tekertem, 19 115 m szintkülönbséggel Kolozsvártól Athénig, 23 nap alatt, és 53 km-t gyalogoltam, 2301 m szintkülönbséggel a pihenőnapokon.

Athén nem azért volt célpont, mert különösképpen kíváncsi lettem volna a városra, egyszerűen az tűnt távolságban kivitelezhetőnek egy hónap alatt oda-vissza. Ebből a tervből az oda lett, a vissza odalett, többek között azért, mert útközben jöttem rá, hogy hoppá, ha én elmegyek az Olümposz-hegység s a Mytikas-csúcs alatt, akkor már illene felmennem rá, ha már arra fűjt a szél. Illetve volt, ahol több napot időztem az időjárás vagy a szálláshely hiánya miatt, így összesen három hétbe telt, míg elértem Athénig. Ezért visszafelé vonattal, busszal és kevés kétkerekezéssel jöttem, ami egy külön kaland volt.

A vonatkozás és a buszozás biciklivel az ölemben azért volt nagyon vicces, mert én azt gondoltam, hogy minden vonatra simán fel fogom tudni tenni a biciklit, de például Thessaloniki és Szófia között csak busz volt, így meg kellett boltolnom a sofőrrel, hogy betegyük a szétszedett biciklit a csomagtartóba. Szerencsére volt annyi hulladék karton a városban, hogy egy ragasztószalagos ideiglenes tárolóeszközt össze tudtam eszkábálni. Visszafelé is bicikliztem hébe-hóba, várost nézni és állomásról állomásra, így a teljes oda-vissza út során összesen 2153 km, 20 808 m szintkülönbség biciklivel és 110 km, 3039 m szintkülönbség gyalog lett a végső statisztika.

Az egyik kedvenc részem az ilyen egyedül-biciklizünk-a-semmi-közepén jellegű utakon, hogy nagyon sok hasonszőrű emberrel lehet összeismerkedni: osztrák, német, észt, amerikai, dél-koreai biciklisekkel is találkoztam, akikkel mindig

elérhetőséget is cseréltünk, illetve megosztottuk egymással a tapasztalatainkat. Útközben könnyű volt kiszúrni a tömegeből a biciklis kirándulókat, hiszen ők is felpakolva, túraszandálban nézelődtek egy-egy városban. Például Szófiában németekkel találkoztam, akik Japánig terveztek menni és még egy nagy bogrács is volt náluk.

Az egyik legfontosabb dolog, amit az út során megtanultam az az, hogy hiába minden terv, tudni kell alkalmazkodni és újratervezni. Nagyon sokszor nem hoztam racionális döntéseket, főleg kalandvágyból. Egyszer például elindultam Melnik mellett egy olyan ösvényen, amely egyértelműen gyalogosoknak szólt, de mivel az első 200 méter egy szélesnek mondható út volt, ezért úgy gondoltam, hogy vágjunk bele, aztán egyre keskenyebb és meredekebb lett az út, de én csak továbbmentem, annak ellenére, hogy egyértelműen vissza kellett volna fordulnom. Aztán valahogy átvergődtem, nyakamban a biciklivel és a csomagokkal. Volt olyan hely, ahol le kellett hogy hasaljak és leeresszem a biciklit, majd lemászok, másképp nem tudtam volna lemenni.

Egy másik sarkalatos pontja az ismeretlenben való biciklizésnek az az, hogy elsőre egyszerűnek tűnik a válasz, hogy minek menjen az ember autópályán, ha vannak cuki kis elkerülő utak a térkép szerint. Én is pontosan így gondoltam, mikor elindultam egy ilyen cukinak tűnő utacskán, éppen miután átléptem a bolgár–görög határt. Csakhogy itt is hamar ösvényé redukálódott az út, majd bozótossá, de már azon a ponton voltam, hogy ha idáig eljöttem, akkor én márpedig nem fogok visszafordulni. Na ilyenkor kell visszafordulni. Továbbmenve persze a mediterrán klímához alkalmazkodott szúrós növényeken defektet is kaptam, és jól felkarcoltam a lábam, kezem, arcom, de sok kínlódás árán sikerült kikeverednem egy betonútra.

Korai volt az öröm, kábé 5 percet mentem örömtelin a lejtőn, amikor is egy állig felfegyverzett katona és egy nagy kutya állta utamat, akik ugyanolyan meglepődve néztek engem, mint én őket. Kiderült, hogy valami katonai övezetre keveredtem, és azért állt ott a katona, hogy ne menjek be az emberek, de én kifelé jöttem. Minden szó nélkül továbbengedett, nekem meg kellett egy perc szünet, hogy lejjebb menjen a pulzusom ettől a kalandtól.

Visszakeveredtem az autópályára. Na de itt már nem teke-tóriáztam, tekertem ahogy bírtam a leállósávban, ami elég jó volt, mivel Görögországban – legalábbis azon a részén, ahol éppen akkor jártam – nem volt nagy a forgalom, és sehol nem volt kerékpáros közlekedést tiltó tábla.

Talán a legfontosabb tanulság számomra az volt, hogy láttam, hogyan élnek az emberek, hol laknak, milyen a környezetük, mivel foglalkoznak nap mint nap. Persze, ezt az ember valamennyire akkor is látja, amikor autóval átsuhan egy-egy falun, városon, de mégsem olyan feltűnőek például a szegregált területek düledező kartonházaikkal, mint bicikliről szemlélve. Igaz, hogy a turistalátványosságokat is meg lehet nézni, meg is kell, szépek a múzeumok és épületek, illetve az azokhoz kapcsolódó történetek, de az csak egy apró szelete az adott országnak, és szerintem ugyanolyan fontos lenne az érem másik oldalát is látnunk.

Csak javasolni tudom, hogy a következő szabadságot kerékpárral tervezzék. Akkor is, ha valaki úgy érzi, nincs meg a kellő edzettsége egy ilyen úthoz, hisz az majd kialakul útközben. A legnehezebb a döntés meghozása, aztán indulás után minden sokkal egyszerűbbnek tűnik, mint előtte. ■

Szabó Csilla, EKE Szatmárnémeti

6

FOTÓ: SZABÓ CSILLA

1. Transalpina-i látkép
2. Kedvenc kávézó Szófiában
3. Félúton – érkezés Szófiába
4. Németországi kerekzők Japánba tartanak
5. A teljes nyomvonal
6. Egy szeles-napsütéses nap kilátása

Akik elbúcsúztatták 2022-t a Budváron ■ FOTÓ: KISS TIBOR

EKE Székelyudvarhely

■ November 5–6-án Parajdi Lehel vezetésével harminckilencen vettünk részt a kétnapos Csalhó-túrán. Szombaton az Izvorul Muntelui menedékháznál hagytuk a kiskocsikat, és a kék sáv jelzésen gyűrtük le a közel 1000 méteres kapaszkodót a Dochia menedékházig. Délután még belefért egy rövid séta a plató nyugati széléig. Sajnos a naplemente ködbe vezetett. Jó hangulatú vacsora és borozgatás zárta a napot. Másnap a napfelkeltét a reggeli kávéval a menedékház teraszán köszöntöttük. Ez, bár a menedékházig felhatoló, hullámzó ködtenger szintje miatt kicsit habosra sikeredett, igazi Csalhó-különlegességként maradt emlékezetünkben. Reggeli után a Toaca-csúcsot hódítottuk meg, majd délután a piros sáv jelzésen ereszkedtünk vissza a hegy aljában leparkolt kiskocsikhoz.

■ November 12-én a Felsőboldogfalva – Telekfalvi barlangok – Őrhegy – Kénosi-tető – Veresmart – Mondóhegy – Boldogfalva

EKE Brassó

■ A hópelyhek messze elkerülték vidékünket novemberben és decemberben, sáros, szürke karácsonyunk és tavaszba illő szilveszterünk volt.

A brassói Korona rádióban folytatódott a Járó-kelő magazinműsor, Kovács Lehel István, Pál Dániel és Kovács Eszter Apolka a Balti országokba kalauzolta el a hallgatóságot.

■ Az *Encián* folyóirat is megjelent, fő témája a Grohotisz-hegység volt.

■ November 5-én Keresztényfalváról mentünk fel a Hóvirág-rétre, majd a Hosszú-gerincen sétáltunk végig Brassópojánára.

■ 12-én is a Keresztény-havason túráztunk.

■ 20-án a Diham menedékháztól csodáltuk meg a festői Bucsecs környezetét.

■ November 26-án a Kiskirálykőn túráztunk, a Curmătura menedékház vendégei voltunk.

■ December 3-án a Mălăiești-cirkuszvölgyet és a Padina Crucii-t látogattuk meg.

■ 9-én Feketehalom hegyére, a Kotlára kirándultunk.

■ December 10-én a négyfalusi Napos oldalon (Toplós-kút) fogadtuk a Mikulást. (dr. Kovács Lehel István, Nádudvary György)

útvonalon a 21 km hosszú gyalogtúrát harmincan tették meg Benczédi Miklós vezetésével, ragyogó őszi időben.

■ November 15-én az UEKE 128. születésnapját (november 18.) tagavató ünnepi gyűléssel tettük emlékezetessé a Bethlen-negyedi Unitárius Egyház gyűléstermében. A hatvan résztvevő tíz új EKE-tagot avatott fel ünnepélyes keretek között.

■ November 18-án az Udvarhelyszéki EKE-osztályt alapító Ugron János síremlékét koszorúztuk meg Bögözben nyolcan, Pialoga Adolf vezetésével.

■ November 19-én az Agyagfalva – Hólyagos – Erős tető – Ócfalva – Bikafalva – Udvarhely útvonalon tizenhárom tagú csapatunk – borongós késő őszi időben – 24 km-t gyalogolt Török Albert vezetésével.

■ November 26-án Bencze Tibor vezetésével huszonhárom elszánt túrázó vágott neki a Kalibáskő menedékház – Festő borvíz – Kicsi-Száraz-ág – Karulyos-pusztá – Fekete-patak – Kalibáskő menedékház 15 km hosszú útvonalának, mely során – a zimankós, hideg idő ellenére – sikerült lejárni a 2023. február 11-re tervezett 4T teljesítménytúra egyik útvonalát.

■ December 3-án a 20 km hosszú Horváská – Kadicsfalvi-Reztető – Küküllőkeményfalva – Rezalja – Kadicsfalva útvonalon Kiss Tibor vezetésével huszonkilencen küszködtünk a sáros kapaszkodókkal, lejtőkkel, végigjárva az uTT teljesítménytúra északi szakaszát, felmérve az e részen felállított ismertetőtáblák állapotát. A túrát jóízű kemencében sült csülkös-oldalas ebéddel tettük emlékezetessé Küküllőkeményfalván a Farmer-Hús vendéglőben.

■ December 9-én két év kihagyás után újra évzáró bulit rendeztünk a Lovas csárdában. Az ötvenhat résztvevő fergeteges bulival búcsúztatta az évet. Nagyon alakítottak amatőr színészeink, valamint a Kék iringó néptáncgyűttes ifjú táncosai.

■ December 10-én tizenheten, akik még bírták szusszal, a Máréfalva – Teleság pataka – Zetelaki Láz – Máréfalva 15 km-es útvonalon gyalogolták ki magukból a pénteki buli fáradságait Benczédi Miklós vezetésével.

■ December 18-án Benczédi Miklós vezetésével tizenegyen a zúzmarás fákkal feldíszített Szarkakőre túráztak.

■ December 21-én az év legrövidebb napján sötétségűző táborfüzet gyűjtöttünk a Nagyoldalban Bíró András vezetésével. A 6 km-es délutáni túrán tizenketten üzték a sötétséget.

■ December 26-án Magyar István vezetett túrát a Madarasi Hargita csúcsára. A kiskocsikat a Vargyas borvízforrás közelében hagyták, innen gyalog mászta meg a csúcsot a huszonnyolc résztvevő. Miután meglátogatták a Szökő-vízesést, viszszaereszkedtek a Vargyas völgyébe. A 12 km-es túrát fenn szeles, hideg időben tették meg, de lennebb a napsütés simogató melegét is élvezhették.

■ December 29-én az enyhe, tavaszias, napsütéses időben a hagyományos Budvár-Csicsér évzáró túrán negyvenketten tették meg a 18 km-es utat. Ezalatt Birtalan Dénes tagtársunk néhány túratárs segítségével a Budvár-tetőn elkészítette a babgulyást, amit a fáradt túrázók jóízűen elfogyasztottak, majd forralt borral búcsúztatták az óévet. (Kovács-Kendi Lehel)

Csíkszéki EKE

■ Télelőhöz közeledve télkóstoló túrát szervezett a Csíkszéki Erdélyi Kárpát-Egyesület Márton Adél és Márton Gyula ötletgazdák kezdeményezésére, immár ötödik éve. A szívünkhöz legközelebb álló hegyre, a Hargitára járunk telet kóstolni minden évben, és ez nem maradt el idén sem. 2022. november 12-én került sor erre a túrára, melyre közel ötvenen nevezünk be, kiszabadulva a csíki ködtenger fogságából. Hargitafüredről indulva a kék sáv gerincjelzés mentén, a Madéfalvi-Hargita ikercsúcsa, az 1680 m magas Csompoly-csúcs volt túránk célpontja, de visszafelé jövet érintettük még a Csicsói-Hargita (1759 m) és a Bagolykő (1679 m) kilátópontot, ahonnan páratlan panorámában gyönyörködhettünk.

■ November 19-én a Dél-Hargita legmagasabb pontjára, az 1558 m magas Kakukk-hegyre vezetett túrát Kocsis György a csíkszentimrei Büdösfüredről indulva a Bakratás-tető (1363 m) – Nagy-láz (1326 m) – Hosszú-hágó (1548 m) – Kakukk-hegyi (1490 m) menedékház – Kakukk-hegy csúcsa útvonalon. A zord, ködös, télies időjárás ellenére szép számmal vettek részt ezen a túrán is. Ugyancsak ezen a napon a háromszéki és az udvarhelyszéki EKE-osztályok is ezt az úti célt választották, így a jelenlévők egy kisebb turistatalálkozónak lehettek részesei.

■ November 24-én a Csíkszéki Erdélyi Kárpát-Egyesület szervezésében könyvbemutatóra került sor a Kájoni János Megyei Könyvtárban, ahol Zsigmond Enikő geológus, Kőváry László-díjas turisztikai szakíró *A Szent Anna-tó és Bálványosfüred térségének túrakalauza* című kötetével ismerkedhettek az érdeklődők.

■ December 3-án Mikulás-túrát szervezett Márton Adél és Márton Gyula a Csíki-havasokba. A reggeli gyülekező ezúttal is a szépvízi víztározó szomszédságában volt, innen a Szénás-úton indult a csapat tovább, aztán a Gyertyánászó nevű területen kezdődött a gyalogtúra, miután a túravezetők és segítők stílusosan Mikulás-sapkában köszöntötték és édességgel ajándékozták meg a résztvevőket. Ismertették a Mikulás-túra

Kakukk-hegy-túra ■ FOTÓ: SZÓCS ISTVÁN

kialakulásának történetét és felvázolták a tervezett útvonalat (18 km táv és megközelítőleg 700 m-es szintkülönbség), amely a Nagy-Gozorú tetejére és a Szellő-tetőre való kikapaszzkodásban csúcsozott.

■ December 10-én Kocsis György és Balázs-Bécsi Rozália vezetésével a magashegyeket járó régi csapattagok nosztalgiatúrárt tartottak a Dél-Hargita északi részén. Egy 18 km-es szakaszt bejárva, a kék sáv turistajelzést követve gyalogoltak a Tolvajostető – Karós-puszta – Tekerő-puszta – Talabor-tető – Édesvíz-puszta – Hirtelen-puszta – Bilibók-puszta – Zsögödfüred útvonalon. A túra résztvevői a Harom vára alatt ereszkedtek be Zsögödfüredre, ahol szívélyes vendéglátásban volt részük, zsíros kenyérral és forró teával fogadták őket otthonukban a túra vezetői.

■ December 16-án több mint 100 CsEKE-tag és szimpatizáns gyűlt össze Csíkszeredában óvbúcsúztató ünnepségre. A program koordinálását és a helyszín előkészítését Kocsis György vállalta fel.

■ December 21-én Solti Imre és Kocsis György szervezésében Fénylanc-túrára indulhattak az érdeklődők a Pogány-havasra, a téli napforduló megünneplésére.

■ December 31-én a korábbi évek hagyományait folytatva egy hálaadó túrára került sor, nagysomlyói sétával zárva az évet Szakáli Mária vezetésével. (Péterffy Ágnes Katalin)

EKE Brassó

■ December 22-én a Rakodó völgyén másztunk fel a Keresztény-havasra.

■ 26-án a közeli dombvidéken díszítettünk karácsonyfát, ajándékoztuk meg egymást.

■ 28-án az EKE Brassó évbúcsúztatóját tartottuk a brassói Szent Imre Községi Házban, amelyet Nádudvary Gyuri, valamint Kovács Lehel István és Nádudvary Marika szervezett. Kovács Lehel István, az EKE Brassó elnöke eredményes tevékenységről számolt be, majd ismertette a brassói természetjárók *Encián* folyóiratának 77. számát, amely nemrég jelent meg. Énekszóval köszöntöttük az Évákat, Jánosokat, Istvánokat és azokat, akik decemberben születtek. Sorsolással 30 folyóirat talált gazdára és 10 szerencsés nyertes vihetett haza gyertyatartót illatos gyertyákkal, amiket Nádudvary Marika készített. A kéttagú zenekar, Bartos Nándor (szintetizátor) és Fülöp Szilárd (szaxofon) remek hangulatot teremtett, 98-an vidáman

búcsúztunk az óévtől. A sikeres rendezvényhez nagy mértékben járult hozzá a finom meleg estebéd, amelyet nagy tapssal köszöntünk meg Páljakab Istvánnak és hattanagú csapatának.

■ 30-án a szejkefüredői Mini Erdély Parkot és Orbán Balázs síremlékét látogattuk meg. A székely gőzösre is felültünk, s jót itunk a híres szejkefüredői borvízből is.

■ 31-én túratársaink közül páran a Cenken tartottak hagyományos brassói szilvesztert, a nagykilátóról csodálva a város feletti tűzijátékokat.

■ E két hónap alatt a csütörtöki sétálók is igen szép számban gyűltek össze, hogy a Nádudvary György indította mozgalom keretében kapcsolódjanak ki a Cenk alatti sétányon, piknikeznek a noai tó partján.

A csodálatos kirándulásokat köszönjük túravezetőinknek, Blénesi Györgynek és Editnek, Popa Doinának, Regman Dávidnak, Makk Barbarának, Szász Ágnesnek, Watzatka Gábornak, valamint Kovács Lehel Istvánnak. (dr. Kovács Lehel István, Nádudvary György)

Napfűrdőzés a Scorota-nyeregben ■ FOTÓ: BARTHA BOTOND ZSOLT

EKE Szatmárnémeti

■ Hosszú hétvége a Retyezátban

Hagyományainkhoz híven idén is eseménydúsán telt csapatunknak a december elsejei hosszú hétvége. Ezúttal a Retyezát-hegységbe barangoltunk, szálláshelyül pedig a Buta menedékházra esett a választás. November 30-án tizennyolc útitársal, kisautókkal útnak indultunk.

Első napra tervünk az utazás volt, valamint feljutni hátizsájkjainkkal a szálláshelyünkre. Autóinkat hátrahagyva 4 órás séta után megérkeztünk az 1580 méter magasságban lévő menedékházhoz, ahol ízletes helyi meggylikőrrel és meleg étellel vártak minket.

Napjainkat koránkelés jellemezte, hogy mihamarabb útnak indulhassunk és még sötétedés előtt visszatérjünk. Első túranapunkra a cél a Custura-csúcs meghódítása volt, ám a kedvezőtlen időjárás miatt és idő hiányában fel kellett adnunk a csúcs előtt 100 méterrel.

Második nap két részre oszlott csapatunk, választhatunk, hogy a rövidebb vagy a hosszabb túrán veszünk-e részt.

Akik a rövidebb túrát választották, azok a Buta-tóig sétáltak, akik a hosszabbat, azok célul tűzték ki a Iorgovan-kövek meglátogatását. A hosszabb túrán nem haladt minden a terv szerint. Az ösvényen, amelyen haladtunk a hó súlya alatt bedőlt törpefenyők állták utunkat, melyeken nagyon lassan tudtunk csak előre jutni, így kénytelenek voltunk más úti célt választani. Mivel előző nap nem sikerült eljutni a Custura-csúcsra, nagy vágyunk volt, hogy ez teljesüljön, így újra nekivágtunk.

Ezúttal sikerrel jártunk. A végállomáson (2457 méter magasan) egy egyedi eseménynek lehettünk szemtanúi, ugyanis Cizma Zsolt megkérte Lózer Bea kezét. Ezzel mindenkit, de leginkább Beát lepte meg. Visszatéréskor koccintottunk boldogságukra.

Harmadnap az időjárás nekünk kedvezett, mintha tudta volna, hogy ez az utolsó napunk a fehér gyönyörűségben. A Piule-csúcs irányába haladtunk mesés tájakon keresztül. Eljutottunk a Scorota-nyeregig (1920 méter), ahol a szokásos napi csoportkép elkészítése után úgy döntöttünk, hogy nem folytatjuk utunkat, mivel az veszélyesnek ígérkezett. Még világosságban visszaértünk, a fiúk szorgoskodtak, a favágásban segítettek a házigazdának. Útjaink mindig jókedvűen, kacagással, beszélgetésekkel, kisebb-nagyobb nassoló pihenőkkel teltek. Estéink meleg vacsorával és társasjátékokkal zárultak, beleértve az utolsó estét is, amikor viszont egy fergeteges Activity-partit csaptunk.

Vasárnap sokak bánatára útnak indultunk Szatmárnémeti irányába. Egy 2,5 órás ereszkedő gyaloglást követően közös ebédrel pótoltuk a leadott grammokat. Köszönet Bartha Botond Zsoltnak ezen felejthetetlen túra megszervezéséért és vezetéséért. A pillanatok megörökítéséről Vajda Béci és Bartha Botond Zsolt gondoskodott, a jó hangulatról pedig a csapat minden tagja. (Láng Edina)

EKE Háromszék

■ November 6-án a Bodoki-havasokban egy felfedező túrán vettünk részt. A futásfalvi Pokol-völgy borvizes feredőjétől utat kerestünk Bálványosfürdőre. Gyönyörű őszi időben volt részünk mindvégig. A Csiszár-fürdő meglátogatása után felmentünk a Bodoki-havas főgerincére és bejártuk ennek északi részét a Kőmőge csúcsáig. Egy kemény ereszkedőt követően sötétedésre értünk vissza autóinkhoz.

■ November 16-án a Kis-Királykő csúcsára vezette fel csapatát Moldován Reinitz Erzsébet. Klasszikus útvonalon teljesítették a feladatot, a Curmatura menedékház irányából.

■ November 19-én a Dél-Hargita legmagasabb hegyére jutottunk fel kisbakancsos csapatunkkal. Huszonkilenc fős társasággal a Csíkszentimre határában található Veremed-patak völgyéből indultunk. Útközben egész közeli egy fadjkakast is sikerült megfigyelnünk. Odafent télies idő fogadott, vékony hóréteg borított mindent és csipős, hideg szél fújt. A menedékhelynél pihentünk meg, ahol találkoztunk a Csíkszéki EKE néhány tagjával. A későbbiekben kiderült, hogy a székyudvarhelyiek is arra kirándultak, tehát tiszta véletlenszerűen aznap három EKE-csapat is megfordult a Kakukk-hegyi menedéknél. Visszatérve autóinkhoz, a kirándulás végén

meglátogattuk Csíkszentimrén a Krausz kézműves csokigyárat.

■ November 26-án a Nagy-kőhavasra mentünk fel. A Malomdomboktól indulva a Medveszakadékon keresztül értük el a családi utat, majd az EKE-menedékházat. Odabent kellemes melegben fogyaszthattuk el ételünket. Sajnos a munkálatok miatt még nem fogadnak szállóvendéget. A háztól felgyalogoltunk a csúcsra, majd mire beesteledett, beértünk a felsőtömösi vasútállomásra. Adventhez közeledvén énekszóval fejeztük be a túrát.

■ November 28-án Zsigmond Enikő könyvbemutatóján vettünk részt a Vadászmuzeumban. A Csomád-Büdös térség bemutatóját nagyszámú résztvevő követte figyelemmel.

■ December 3-án a Mikulás jött el a kisbakancsosokhoz. Negyvenkilencen indultunk a sepsibükszádi vasútállomásra, majd az Alsó-Sólyomkő alatt gyalogoltunk fel a csodálatos tisztáson található Dobricza vadászházhoz. Rövid pihenő után a Mikes család birtokától a Fenyőfarki borvízhez kirándultunk, egy keskeny erdei ösvényt követve. A reggeli ködös időt csodálatos napfény váltotta fel, sajnos a havas táj látványa elmaradt ez alkalommal. Jó hangulatban vártuk a Mikulást, aki egy napsütött domboldalon érkezett, ismertette Szent Miklós igaz történetét. Minden gyerek – de felnőt is – kapott finomságokat a Mikulás putnyából. (Gáspár László Zsolt)

EKE Gyergyó

■ November 6-án Wass Albert-emléktúra szerepelt a gyergyói ekések programjában. Hatvan személy indult autóbusszal Palotailváig, innen pedig gyalog a Funtineli-patak völgyén a Szerecsen-tető (1038 m) – Szerecsen-sziklák – Szalárd telep útvonalon. Csibi Sándor és Dénes Géza vezetésével a résztvevők 14 kilométert és +580, illetve –500 méter szintkülönbséget tettek meg.

Amint Dénes Géza beszámolójában olvashatjuk: „A túra kezdetén megemlékezünk Wass Albertről és a második világháborúban zajló szalárdi eseményekről. Induláskor tudtuk, hogy egy meredek szakasz vár ránk. Vastag lombszőnyeg takarta a fák gyökereit és a köveket, minden lépésünkre vigyázni kellett. Nagyon jól fogott fiatalabb társaink segítsége. Menet közben megtaláltuk a sziklás talajba épített fedezékeket, bunkereket és lövészárkokat.

Rövid pihenők után feljutottunk a Szerecsen-szikláig, majd a szép bükkerdő tisztásán Bardócz Ferenc tolmácsolásában meghallgattuk Wass Albert *Az angyalok tisztása* című versét. Ebből megtanulhattuk, hogy az ember számára a legnagyobb kincs a jóság, a szeretet és a békeesség. A következő pihenőnél a *Csak csendesen* című vers hangzott el.

Egy hosszabb, lankásabb szakaszon feljutottunk a Szerecsen-patak völgyébe, majd a Szerecsen-tetőre. Innen láthattuk a Kelemen-havasok vonulatát. Leereszkedtünk a Funtineli-patak (Kutas-patak) forrásáig. Egy esztenaháznál pihentünk, falatoztunk, élveztük a nap éltető melegét, csodáltuk a táj szépségét. Elhangzott *A két őszi vers*, majd Dénes Géza *Néktek hagytam, néktek üzenem* című verse, melyet Wass Albert emlékére írt.

Ezután kísérteltünk a fölöttünk elterülő legelőre, majd lefele indultunk, 7,5 kilométer után beérve Palotailvára. Kissé fáradtan, de lelkiileg feltöltődve, emlékeinket gyarapítva érkezünk haza. Az élményt Vargyas Attila filmben rögzítette.

Dénes Géza:

Néktek hagytam, néktek üzenem

*Néktek hagytam
Hegyeket, völgyeket,
Zöldellő erdőket.
Házakat, vágyakat,
Virágzó életet.*

*Néktek hagytam
Havasok csendjét,
Az élet rendjét,*

*Családom örökségét,
Emberek szeretetét.*

*Néktek hagytam
A magyar nyelv szépségét,
A magyar dal zengését,
A szabadság érzését,
A bátorság jelképét.*

*Most figyeljétek! Jól figyeljétek!
El ne feledjétek üzenetemet!
A Kutas forrása fakadjon,
A Szalárd pataka rohanjon,
A Maros vize szaladjon,
De szívetek-lelketek itt
E gyönyörű Erdélyben maradjon!*

■ Negyvenöten indultak Istenszékére november 13-án. A gyalogtúra Dédabisztrától kezdődött a hidaspataki út két pont jelzésen, összességében 11 kilométeren 800 méter szintkülönbséggel.

■ Szintén november 13-án a Csipet-csapat nevében Böske néni hívta kirándulásra tagtársait a Likas-nyeregbe. A gyalogosan megtett útvonal a Pongrác-tető (1255 m) – Nyerges-nyak – Likas-nyereg (1425 m) – Pongrác-tető volt a huszonkét résztvevő számára.

■ November 27-én tizenöten a Mária-kő három kilátójára készültek a Kis-Békás feletti függőhidakon át. Így a túra a Békás-szorosból indult, és a Czfira-nyeregbe érkeztek vissza.

■ Gyergyói sétát hirdetett meg Székely László túravezető november 27-re az Erdő utca – Hojvás-patak – Fehérkő – Szilvás – Csiky-kert útvonalon. Tizenegyen járták végig a 7 kilométeres utat.

■ „December 3-án disznótoros főzőverseny és forraltbör-verseny. A gyergyói EKE soha nem hiányzott és most sem fog. Tehát benevezünk” – ez állt a felhívásban, melyre nyolcvanhárom ekés mondott igent, így ők képviselték a szervezetet a gyergyószentmiklósi Kárpát-medencei Disznótoros Fesztiválon.

■ December 4-én huszonhárom személy indult a Lapos-patak szorosába, érintve a kupási tanyákat. A túravezető, Köllő Zsolt Yede így írt az útról: „Túránk elején érintettük az Erőss-forrást is, mely az Oltárkő lábánál található. A Gyopár-kerttől (a volt Gyopár-villa telkétől) a piros háromszög jelzést követtük. Körülbelül 150 méter múlva a piros jelzés egy derékszögű kanyart vesz balra, a Lapos-szoros irányába, de nem tértünk itt le, továbbmentünk

Háborús időkre emlékezve ■ FOTÓ: NAGY ZSUZSA

előre, betérve egy erdei ösvényre, párhuzamosan haladva a Békás-patakkal. Innen 50 méter után az ösvény jobbra tér és elkezd ereszkedni a Békás-patak felé. Megkerültünk egy kis sziklatömböt és élénk is tártul az Erőss-forrás... Köszönet Szász Istvánnak az Erőss-forrással kapcsolatos részletesebb leírásához, részletek az Atifilm felvételein láthatóak.”

■ Ugyanezen a napon négyen indultak vasárnapi sétára Székely László vezetésével, 9 kilométert téve meg a Hóvirág utca – Cérna-nyak – Pasi-tető – Síugrósánc teteje – Alsó-Visszafolyó – Ábrahám érintésével.

■ Huszonkilenc ekés vett részt Elekes Oszkár *Egészségünkről egyszerűen* című könyvének bemutatóján december 4-én.

■ Az erdészettől bérelt teremben kosaras bállal búcsúztatta az évet mindenki, aki a meghívó szerint „él és szereti a társaságot.” A december 10-i évzáró bulin hatvankilencen voltak jelen, felidéztek 2022 sikereit, legszebb pillanatait, túraélményeit, viszontlátva önmagukat Vargyas Attila kameralencsénjén keresztül.

■ A bulit évzáró túra követte december 18-án a Csofronkára, melyre negyvenöten jelentkeztek.

■ A téli napfordulót húszan ünnepelték a gyergyói ekések közül, december 21-én a Szent Anna kápolnáknál táborúzzal győzve le a sötétséget. Az ünnepségen jelen voltak a barantások, a cserkészek, a hagyományok tisztelői imádkozva, beszélgetve, minőségi együttlétben.

■ Nem maradt el 2022-ben sem a Káposztaégető-túra, melyre december 26-án került sor, úti célja pedig a Kis-Cohárd és a tündérvölgy volt. (Balázs Katalin)

Háttérben a ködben úszó Sasbérc (Lespezi)-kilátó ■ FOTÓ: KISMIHÁLY BOGLÁRKA

EKE – Kolozsvár 1891

■ November 4-én megszerveztük idei emlék- és teljesítménytúra évadzáró ünnepeinket, amelyen önkénteseinknek, támogatóinknak és partnereinknek mondtunk köszönetet áldozatos munkájukért és nagylelkű segítségükért. A 2022-es év sikerei főként nekik köszönhetőek, hiszen segítségükkel a négy rendezvény során kereken ezer résztvevőnek nyújtottunk felejthetetlen közösségi élményt. Az est a Vallásszabadság Házának dísztermében kezdődött rövid ünnepi köszöntővel, majd zenés, fényképes vetítéssel idéztük fel a teljesítménytúrák legemlékezetesebb pillanatait, az ajándékok átadása után pedig állófogadással, kellemes hangulatban zártuk az estet a pincében. A rendezvényen hetvenhét önkéntesünk, támogatónk és partnerünk ünnepelt velünk.

■ November 6-án a Dregán-völgyi víztározó melletti gerincen túráztunk kereken ötvenen, Szima Márton vezetésével. A 20 km-es útvonalat 7 óra alatt tettük meg laza tempóban hosszú szünetekkel, így a túrázás mellett napfürdőzésben is bőven volt részünk.

■ November 12-én a Feleki-tetőre és az Őzek völgyébe kirándultunk Pál Gyöngyi vezetésével. Kolozsvár környékének egyik geológiai érdekessége a Feleki-gerinc déli oldalában megfigyelhető homokkő gömbök vagy gömbkövek. Györgyfalvától Szelicséig mindenütt tele van különböző nagyságú, kugligolyóhoz hasonló képződményekkel. A legszebb gömbkövek az Őzek völgyében voltak láthatók, ezért vált ez a csendes, a

világtól elzárt völgy a kolozsvári természetjárók egyik kedvenc kirándulóhelyévé. Nagyon különleges a völgy növényvilága, egyik nevezetessége a pázsitliliom. Az Őzek völgyének kis patakja a Malompatakba ömlik, a patakok összefolyásánál közrefogott kis teraszon pedig csinos kis házikó épült, a kerítés mellett pad és asztal várja a kirándulókat. A patakban sajnos már alig láthatunk gömbköveket, sokat elhordanak, felhasználnak építő- és díszítőkönek. A túrán harmincharman vettünk részt és 15 km-t tettünk meg.

■ November 13-án a ködös, hűvös novemberi időjárás ellenére is tucatnyian az aktív pihenést választották, és Szima Márton vezetésével 110 km-t kerékpároztak Marosvásárhelyig a Mócs – Királyfalva útvonalon.

■ November 19-én Kovács Zsuzsa vonatos kirándulást szervezett Méréba. A résztvevők meglátogathatták a Bivalymúzeumot és a református templomot, ezenkívül egy kellemes sétát is tehettek a környéken. A kedvezőtlen időjárás miatt ez alkalommal csak kilenc érdeklődő gyűlt össze.

■ November 20-án reggel 8-kor, dacolva a kedvezőtlen időjárás-előrejelzéssel, két kisbusszal útnak indultunk Havasrekettye (Răchițele) felé. A novemberi melankóliát humorral próbáltuk elhessegetni, majd legnagyobb meglepetésünkre Meregyó (Mărgău) határába érve a táj hirtelen átváltott fehérre, mintha átléptünk volna egy mesebeli világba. Minél inkább közeledtünk Havasrekettyéhez,

annál havasabbak voltak a fenyők, így a gyermeki öröm el is feledtette velünk, hogy szinte egész napra esőt jósoltak. Aztán megérkeztünk a Stanciu-tisztásra, kiszálltunk a buszból, és el is kezdett szemerkélni, így gyorsan előkerültek az esőkabátok. Eleinte csak kíméletesen csepergett, majd dél körül rendesen rázendített, így a túra végére szinte mindenki be- és átázott. Ám a vízesés varázsa, a Sasbérc (Lespezi)-kilátóról elének táruló csodás panoráma, a hegycsúcsok között hullámzó ködfoltok kecses tánca, a vékony hólepel alól kibukkanó galagonyák vörös izzása és a fenyők tűlevelein megcsillanó kövér vízcseppek látványa elfeledtette velünk a rideg valóságot. A túrán harmincegyen vettünk részt, túravezetőnk Szima Márton volt.

■ November 22–24. között Kovács Zsuzsa kezdeményezésére szervezett csoportokban látogattuk meg a kolozsvári magyar nyelvű egyetemi oktatás beindulásának 150 éves évfordulójára szervezett kiállítást. A kiállítást dr. Lukács József történész vezetésével néztük meg, aki egyben a kiállítás kurátora. A három nap alkalmával nagyjából negyvenen látogattuk meg a BBTE aulájában berendezett kiállítást.

■ November 27-én a Mikesi-tóhoz indultunk Fazakas Ferenc szervezésében. A Sárosbükkön áthaladó piros sáv jelzést követtük, felértünk a Mikesi házakhoz, elhaladtunk az Adrenalin Park előtt. A kalandpark után egy kilométerrel letértünk jobbra a Mikes-gerincről, egy ösvényen ereszkedtünk le a Hosszúvölgybe. A völgyön haladtunk tovább déli irányba, mellettünk kis patak csörgedezett, amely a néhány kilométerre levő Mikesi-tóba ömlik. A Mikesi-tó mesterségesen jött létre, az említett kis patak és a tőle nyugatra levő völgyből jövő Mikes-patak táplálja, amely az Árpád-csúcs (Peana) alól fakad. Késő őszszel csendes volt a tó környéke. Nem időztünk sokat, mert a nappalok már rövidiek voltak és hosszú út állt előttünk még hazáig. A tótól déli irányba elértük a narancssárgával jelzett kerékpáros utat, amely egy szép erdőn keresztül, szerpentinén vezetett fel a Mikes-gerincre. Elértük a gerincen haladó piros jelzést, amely a Tordai-hasadéktól jön, és visszavezetett a Mikesi-házakhoz, majd a Bükki teleptől a Páter-gerincen folytattuk utunkat és még sötétedés előtt megérkeztünk a Monostor lakónegyedbe. 24 km-t tettünk meg gyalog. (Pál Gyöngyi, Kismihály Boglárka)

EKE Négyfalu

■ Szeptember 11-én munkatúra alkalmával a Nagy-kőhavas menedékházhoz szerveztünk túrát. Kilencen vettünk részt, a fiúk favágással foglalkoztak, a lányok pedig a fa elrakásával, így előkészítve a téli tüzeléshez a szükséges faanyagot.

■ Szeptember 18-án Kovács Károly vezetésével a Barcaság legszebb városába, Brassóba nyolcan kirándultunk el. A Star nagyáruház mögötti sárga jelzést megtalálva elértünk a La iepure piknikező helyre. Az ösvényen csendben előrehaladva egyik túratársunk őzikét fényképezett.

Nagy szélben másztunk ki a Cenk csúcsára. Ez a város fölé emelkedő hegység a Keresztény-havas mellékgerincének egy része. A csúcsról páratlan kilátásban volt részünk. Megfigyelhettük a központban éppen zajló Brassói Magyar Napok eseményeit, ahová természetesen mi is igyekeztünk, Kovács Kati énekesnő fesztiválzáró koncertjére.

■ Október 9-én a Királykőre hatan kirándultunk, a Padina Popii csúcsát vettük célba. A Remete-hegy (Colțul Chiliilor) környékéről hozzánk szegődött egy kutyus is. A Királykő mindig nagy kihívásnak mutatkozik, így a láncos részt ketten nem vállalták be. Míg mi négyen bejártuk

Csacsik a Nagy-kőhavason
FOTÓ: KOVÁCS KÁROLY

a gerinc egy kis részét és kipipáltuk a csúcst (2013 m), addig ők ketten bejárták a Diana menhely környékét.

■ Október 16-án a fogarasi-havasokbeli Ráduly-völgy került túralistánkra. Kora reggeli órában tizenketten indultunk útnak. A völgy csodálatos színekben pompázik ősszel. Sűrű erdei úton, temérdek patakkaal átszelt ösvényei és romantikus tájai feledhetetlen élménnyé varázsolták a völgyben megtett jó pár órát. A Ludisgorul- (2302 m) és a Bratila-csúcs (2274 m) következett, mindkettő a Fogarasi-havasok keleti részét birtokolja, gyönyörű kilátást biztosítva.

■ November 6-án a Királykőre tizenegyen látogattunk el, meg egy kutyus. A Zernyesti-szoroson átmenve megálltunk

és gyertyát gyújtottunk volt túratársunk, Buna-Benedek Endre emléktáblájánál. Utunk a Curmatura menedékházig tartott, ahol elfogyaszthattuk uzsonnánkat. A Zanoaga-réten keresztül másfél óra alatt visszaértünk a Botorog kútjához.

■ November 13-án a Nagy-kőhavasra tartottunk, újabb munkatúra keretében sikerült kiásni egy mély gödröt és azt leszigetelni. Egy pincére van ugyanis szükség, ahol tárolni lehessen fagy esetén a krumplit. Ezen a túrán hét EKE-tag vett részt.

■ December 4-én hatan a Bucsecs-hegységbe, a Malaiesti menedékházhoz (1720 m) túráztunk. Csapatunk fele kicsit feljebb is merészkedett, de a nagy szél miatt vissza kellett fordulniuk. (Miklós Melinda)

■ December 21-én közös koccintásra hívtuk meg minden kedves tagtársunkat, hogy együtt emlékezzünk vissza a 2022-es túraévre. Idén az esemény fénypontja Szabó Csilla túrabeszámolója volt, melyet teltház előtt mutathatott be. Csilla egyedül vágott neki, hogy biciklivel egészen Athénig tekerjen.

■ December 28-án szezonzáró túrára invitáltuk a felnőtteket. A cél a Mogosacsúcs volt, egy ritkábban járt útvonalon, Kapnikbánya felől.

■ Másnap a Kisbakancsosok zárták az évet. Ők a Tresztia tőzeglárhoz sétáltak el. A túravezető, Bartha Botond Zsolt beszámolójából az is megtudhattuk, hogy látszik a változás a programsorozat hatására. A gyerekek már panasz nélkül, örömmel vesznek részt a túrákon, sőt alig várják, hogy találkozzanak egymással. Ezek azok az apró sikerek, amikért megéri egész évben kitartóan szervezni a Kisbakancs-túrákat. (Lózer Beáta)

EKE Szatmárnémeti

■ November 27-én az első kis hónap megörülve Kisbakancs-túrárt hirdettünk a Kakastaréjra. Bár a ködös, hideg időjárás miatt elmaradt a nagy gyerekhad, mindazok, akik részt vettek, nem bánták meg, hisz igazi téli tájban gyönyörködhetek. A túrát a legjobban a gyerekek élvezték, önfelédten viháncoltak a friss hóban kifulladásig.

■ A december elsejei hosszú hétvégét idén a Retyezát-hegységben töltöttük. Itt sokkal több túraútvonal és igazi téli időjárás várt minket. Bár a nap csak az utolsó túranapon ragyogott ránk, így is szerencsésnek érezhettük magunkat, hogy jó társaságban, aktívan kikapcsolódva töltöttük el ezt az öt napot.

Kisbakancsosok
a Kakastaréjra menet
FOTÓ: BARTHA BOTOND ZSOLT

A Savanyúréti-barlang, Acre-Polje (Királyerdő-hegység) ■ FOTÓ: LÁZÁR TIBOR

EKE '91 Nagyváradi-Bihar

■ A Királyerdő-hegységben túrázott népes csapatunk november 5-én. Egy nagy buszra és nyolc kisautóra való vidám ember érkezett meg szombat reggel Jádremete határába, ahonnan a túra indult. Körülbelül félórás közös gyaloglás után a csapat kettévált, Reich József vezetésével a családbarát rövidebb túrát járták be az arra jelentkezők, míg a többiek Gy. Balogh László kalauzolásával kimásztak a Savanyúrétnek is

nevezett Acre-Polje karsztjelenségig, majd egy igen komoly kaptató után a Dajka-kövekről szemlélték a kilátást a Jád völgyére.

■ November 5-én Fekete Irén Hajdúszoboszlóra szervezett buszos kirándulást, ahol a társaság egyik része a termálfürdőzésnek hódolt, de jutott idő városnézésre is, és a Libafesztivál programjaiba is betekintést nyerhettünk.

EKE Háromszék

■ December 11-én Azuga és Predeal között kirándultunk. Esős időben és nagy sárban indultunk a Görögbercen felfelé, de mire felértünk a tisztásra, már a napsugarak simogatták lelkes csapatunkat. A Bucsecs vonulata tárult elénk, amelyet többször is lefényképeztünk. A Dihám menedékháznál pihentünk, majd a Fetifoi felé vezető egykori határvonalon jutottunk el Predealra.

■ December 17–18-án kétévnnyi szünet után ismét évzáró bulit tartottunk a Rétyi Nyírben található Nyíres panzióban. Ezt egy szép körkirándulás előzte meg, szokatlanul meleg időben. Este ünnepiesen megterített asztal fogadott és késő éjszakáig lehetett rojni a táncot Farkas Sanyi jóvoltából. Köszönjük a teljes szervezést Kovács Gábor tagtársunknak!

■ December 21-én Moldován Reinitz Erzsébet a Háromszéki-havasokba kalauzolta a csapatát. Ez alkalommal a Musát-csúcsra mentek fel az Ozsdolai-hágóból.

■ December 26-án az elmaradhatatlan karácsonyi túrát szervezte meg Jártó Gábor. Sepsibükszádról indulva felmentek az Alsó-Sólyomkőre, majd továbbá a Dobricza vadászházhoz és a Fenyőfarki borvízhez. A jó hangulatú társaság visszafelé az Olt partján levő meleg borvízben fürdőzött. (Gáspár László Zsolt)

A Görögbercen, háttérben a Bucsecs-hegységgel
FOTÓ: GÁSPÁR LÁSZLÓ ZSOLT

■ November 4–6. között egy négytagú „küldöttségünk” részt vett a Pestkörnyéki Kárpát Egyesület Turistatalálkozóján, amit Hollókőn rendeztek meg.

■ Hangai Violetta és Gál Potyó István vezetésével a Szlovák Paradicsomban túráztunk november 10–13. között. Útközben várost néztünk Kassán, majd a káposztafalvi szállásunkról pénteken a Hernád-áttörést, szombaton a Száraz-Fehér-völgy-szurdokot jártuk végig. Hazafelé Betlérén meglátogattuk az Andrássy-kastélyt.

■ November 13-án nagy közös csapatépítő bográcsozást rendeztünk.

■ Biharrósa környékére szervezett buszos gyalogtúrát november 19-én Bara Lilla. Sűrű ködbe borult a táj, mikor elindultunk, de a karsztvidék így is érdekes, rejtélyes arcát mutatta. Víznyelők mellett, töbrök között vezetett utunk, majd a Farcu-hegy oldalában egy kilátóról pazar rálátás kínálkozott a Lazuri-szurdok-völgyre. Egy adott ponton a hatalmasra duzzadt patak utunkat állta, így a Rosia-forrás vízkitörését és a Bögő-barlangot nem sikerült megnézni, de megfogadtuk, hogy visszatérünk még – pótolni a mulasztást.

■ Sokan kihasználták a november végi, december eleji szabadnapokat. November 30. és december 4. között Hangai Violetta vezetésével zajlott a „7 törpilla elindult” fedőnevű akció, amelynek során a mindenre elszánt hölgyecsapat félig-meddig téli körülmények között bejárta a Bucsecs, a Keresztény-havas és részben a Királykő nevezetesebb helyeit.

■ Szintén a hosszú hétvégén egy másik csak-csajos csapatunk Királybányatoplicára utazott, ahonnan a Retyezátba túráztak.

■ December 1-jén Biharfüredről az 1627 m magas Mezőhavas-csúcsra másztunk fel, de szerveztünk túrát a Pozsárkőhöz és a Rozsda-szakadékhöz is.

■ December 18-án előrehozott évzáró túrát tartottunk: a Csarnóházi-vizesbarlanghoz és környékére kirándultunk Reich József kalauzolásával.

■ December 19-én vendégül láttuk Szabó Csilla ökológust, aki egy érdekes előadásban számolt be a Kolozsvártól Athénig megtett kerékpártúrájáról. (Lázár Tibor)

EKE Marosvásárhely

■ Az idén is népes csapattal, harminc-heten indultunk a már hagyományos novemberi Kőgombák-túrára. Kis kitérővel megcsodáltuk a Bánffy-vízesést és az alatta kialakult, vízinövényekkel teli kristálytisztá tavacsokát, amely egy szépen berendezett akváriumra hasonlít. A túra ködös időben indult, de ahogy egyre magasabbra emelkedtünk, kezdtek kibontakozni a Görgényi-havasok hegycsúcsai, a Fancsal és az Öreg-tető. Továbbhaladva megcsodálhattuk a Vit-havast, a Csalhó tömbjét, valamint a Kelemen-havasok gerincét a Rekettyés-tetőtől a Kis-Besztercéig. A Kőgombáknál kisebb csoportokban másztunk ki a kis és nagy „Gombához”, majd elkészültek a csúcspotók. Az elemózsia és a csúcspalinka elfogyasztása után ugyanazon az úton mentünk vissza buszunkhoz.

■ November 18–20. között összerázó, pihenős hétvégét szerveztünk Borzonton, amelyen huszonketten vettünk részt. Dézsa, szauna, merülő medence, sókamra szolgálta a kényelmünket, de nem maradt el a mozgás sem, asztalitenisz és biliárdasztal is rendelkezésünkre állt. Ezekon kívül nagy társasjátékparkra, bulira és túrázásra is sor került, így elmondhatjuk, hogy a társaság jól érezte magát és egy aktív pihenős hétvégét töltöttünk együtt.

■ November 24-én délután a marosvásárhelyi Stúdió Hub épületében vetített képes előadást, a Maros megyei térképes zárandokkalauz bemutatóját tartottuk meg. A Kocsis András által szerkesztett és a marosvásárhelyi EKE lelkes csapata segítségével összeállított kötetet dr. Ábrám Zoltán méltatta. Kiadványunk a Mária-zárandokút vonalának részletes leírását, a szálláshelyek ismeretét, valamint az érintett települések helytörténetét tartalmazza.

■ December 3-án negyvennégyen kerekedtünk fel, hogy városunk 100 km-es vonzáskörzetében érdekes helyeket tekintsünk meg. Elsőnek Szászrégenben álltunk meg, ahol helyi vezető segítségével fedezhettük fel annak a városkának a múltját és jelenét, amelyen eddig csak átutaztunk. Utunk szászok által alapított falvakon vezetett át, így Batoson megállva megcsodáltuk a szép evangélikus csarnoktemplomot, Nagysajón a református műemléktemplomot, majd Bilakon a ködfelhőből kibukkanó napot

élvezve egy kis geológiai „csemegét” néztünk meg, mégpedig a szarmata korból származó Bilaki kőbabákat. Paszmos volt utunk fő célja, hisz 2016-ban tett látogatásunk alkalmával egy romhalmazból szinte újjávarázsolt Teleki-kastély tárult szemünk elé. Tekét átszelve érkeztünk Tancsra, melynek református műemléktemploma Erdély egyik legértékesebb kazettás mennyezetét őrzi. Villámlátogatásunkat egy közösen elfogyasztott vacsorával fejeztük be.

■ December 4-re a marosvásárhelyi EKE Mikulás-túrát szervezett Istenszékére, amelyen negyvenhét felnőtt, nyolc gyerek és két kutya vett részt. A kék ponttal jelzett Hidas-pataki úton mentünk fel. A tetőn bokáig érő hótakaró fogadott, a forrásnál pedig Mikó István és Andrea túratársaink vártak minket fűszeres forralt borral. A gyerekek számára nem maradt el az ajándékozás sem, a Mikulás gondolt rájuk is. A szendvicsezés és a forralt bor után kimentünk a keleti sziklákhöz, ahonnan csodálatos kilátás nyílik a Kelemen-havasok gerincére a Zurzugó sziklától a Rekettyésig, de jól látható volt a Csalhó, a Vit-havas és a Maros völgyén túl a Görgényi-havasok is. Ezután átmentünk a nyugati sziklákhöz, majd csoportképet készítettünk, és a felfelé megismert útvonalon visszaereszkedtünk a buszhoz. A túra hossza 9,2 km, 732 méter szintkülönbséggel.

■ December 18-án a nem igazán szép idő ellenére negyvenkét vásárhelyi EKE-tag és szimpatizáns vett részt az egyesületünk által szervezett évzáró túrán, melynek célpontjai ezúttal Wass Albert *A funtinei boszorkány* című regényének

II. kötetében (*Kunyó a Komárnyikon*) részletesen és nagy pontossággal leírt tájak voltak. A gyalogtúra a Szalárd-patak völgyében a Nagy-Ciba-patak torkolatánál kezdődött, ahol leparkoltuk az autóbust és a személyautókat, majd az alábbi, részben jelzetlen útvonalon folytatódott: Wass Albert-forrás – Komárnyik-mező – Széles-bérc (1236 m) – Moica-mező (1275 m) – Sestina-patak völgye – Szalárd-patak völgye. A gyalogtúra hossza 17,5 km, a szintkülönbség 850 méter, a túra időtartama pedig 6 és fél óra volt.

■ Hiába van hideg, fesztiválozni úgyis jó! A Kult-fesztivál idei mottója: „köss belénk”, ezért tagságunk néhány nőtagja nagy lelkesedéssel kötött EKE Mvh feliratos sálát, amely egy szerény darabkája lett az eddigi, 380 méter hosszú sálnak. Ez egy nagyon vidám flashmob alkalmával került átadásra a marosvásárhelyi Kultúrpalotában, ahol egyszerre kötöttünk kicsik és nagyok, férfiak és nők egyaránt. Reméljük, júniusig rekord méretűvé kötjük a sálát. Jó móka volt!

■ Immáron hagyománnyá vált, hogy tagságunk adománnyal járul hozzá a jobbagyalvi gyerekek karácsonyi csomagjához. Mivel a karácsony a fény ünnepe is, nagy szeretettel és hálával vittünk betlehemi békelángot a Csüdör Imre plébános egyházközségébe, mintegy köszönésként, hogy olyan szívvel-lélekkel fogadják minden évben a zárandokokat. Négyünket (Szilágyi Eszter, Makkai Réka Rebeka, Pál Csaba és Török Zsuzsa) ért a megtiszteltetés, hogy átadhattuk túratársaink nagylelkű adományát advent negyedik vasárnapján. (Vita Zoltán, András Erika, Szilágyi Eszter, Sükösd Sándor, Dósa László, Török Zsuzsa és Kocsis András)

Mikulás-túra ■ FOTÓ: SÜKÖSD SÁNDOR

Mikulás-túra ■ FOTÓ: PÁL GYÖNGYI

EKE – Kolozsvár 1891

■ December 3-án a Monostor negyedből indultunk huszonnégyen gyalogtúrára, a vezetőnk Csorba Anna volt. A Szent János-kút felé vezető úton indultunk a Gorbó völgye felé, áthaladtunk az egykori lőtér területén, a Binder-forrás és a Bartha-tető felé vettük az irányt. A Bartha-tetőt sűrű köd borította, nem láttunk semmit a tájból, sem a Gorbó völgyéből, amely alattunk terült el. Reméltük, hogy míg a Brüll-kilátóra érünk, felszáll a pára, és megcsodálhatjuk a szép kilátást, de sajnos nem így történt. Ez a kilátópont Brüll Emánuelről (1884–1951 nyelvész, könyvtáros, az *Erdély* folyóirat munkatársa) kapta a nevét. Szeretjük ezt a helyet, régen gyakran jártunk ide, tiszta időben kellemesen sütött a nap, a füves oldalban nyáron árvalányhajat lengetett a szél. Továbbmentünk a közelben levő erdő lombjai alá rejtett Slamovics házhoz, ahol fedett teraszt és asztalt padokkal találunk a kirándulók. A Dumbrava-gerincnek ezen a részén sok fát kivágtak, a jelzett turistaút járhatatlanná vált, benőtte a bozót és az elvadult növényzet. A turistajelzést (piros háromszög) a Papok rétje felé az elmúlt években újrafestették és járhatóvá tették, ezen jutottunk el a Cérna-forrás tisztására, onnan vissza a Gorbó-völgy elejére és a Monostor negyedbe. A kiránduláson 15 km-t tettünk meg.

■ December 7-én került sor a hagyományos Mikulás-túrára a Páter-gerinc egyik tisztásán, a szervező a szerdai túrák vezetője, Szabó János volt. Ködös, decemberi reggelen indultunk el a monostori erdő ösvényein, hogy találkozzunk a Mikulással. A hagyomány szerint, minden résztvevő kis csomagot hozott magával, amelyet egy piros zsákba gyűjtött a Mikulás a segédeivel, majd kisorsolták a csomagokat. Közben a köd is lassan felemelkedett és kisütött a nap, kellemes idő lett, a hangulat is jó volt, mindenki jól érezte magát.

■ December 10-én a Mikes-tetőre indultunk Pál Gyöngyi vezetésével. Esőben indultunk neki a Sárosbükön áthaladó ösvénynek, amely most sokkal sárosabb, vizesebb és csúszósabb volt, mint általában. A Majláth-kút felé mentünk, ahol megálltunk, friss vizet vettünk, közben az eső megállt. Kimásztunk a Majláth-kút feletti oldalra, és feljutottunk a gerincen haladó sárga sávval jelzett útra, amely az Árpád-csúcsra vezet. Balra fordultunk, a Mikesi házak irányába, a fenyőkkel szegélyezett tisztáson, ahol a rádióamatőrök háza áll. Továbbmentünk a házak között az Adrenalin Parkig. A kalandpark nincs nyitva az évnek ebben a szakaszában, de az előtte levő asztalnál és padokon elfogyasztottuk útravalónkat és megpihentünk. Déli 12 óra volt, közben a felhők is szétesztek és kisütött a nap is. Hazafelé egy darabig a piros sáv jelzésen mentünk a házak között, majd az erdőben, a Sárosbük felett, a fehér békával jelzett tanösvényen a Feleki-tetőn levő csillagvizsgáló felé haladtunk. Onnan egy erdei úton leereszkedtünk a bükki házakhoz, majd a megszokott úton értünk haza. A kiránduláson 15 km-t tettünk meg.

■ December 10–11-én kétnapos buszos kirándulást szerveztünk Szima Márton vezetésével. Nagyváradon elsőként a várat és a múzeumot látogattuk meg, majd az Ady Endre Emlékmúzeumot, ezután a Szent Brigitta római katolikus templomot

tekintettük meg, valamint Szacsvey Imre és Czárán Gyula szobrát a Körös partján. Az Art Nouveau kiállítás meglátogatása is célkitűzéseink között szerepelt, akárcsak a polgármesteri hivatal kilátótornya. Ezenkívül a Nagyvárad Római Katolikus Püspöki Palota és Székesegyházát is meglátogattuk, a bihari földvárat, majd estebéd után egy rövid sétára is jutott időnk. Ezután átutaztunk Debrecenbe, a szálláshelyünkre. Vasárnap elsőként a belvárosban tettünk egy sétát, elindulva a Szent Anna utcából a Piac utcán keresztül a Kálvín térig, útközben pedig az alábbi látnivalókat tekintettük meg: Szent Anna székesegyház, Megyeháza, Hungária kávéház, Csanak-ház, Rickl-ház, Kistemplom, Régi városháza, Sesztina-ház, MÁV-palota, Emlékkert, Református kollégium, Déri múzeum. Ezután következett a reptérlátogatás, majd délután kibuszoltunk a Nagyerdőre, ahol nagyjából egyórás séta várt ránk az alábbi helyszínek érintésével: Egyetem épülete, Csónakázó-tó, Gyógyfürdő, Irodalmi emlékpark stb., majd visszatértünk a városba és a Nagytemplomot tekintettük meg belülről. Délután mind a tizenkilencen élményekkel gazdagodva indultunk vissza Kolozsvárra. A nagyvárad idegenvezetésért Máté Árpádnak jár a köszönet és őszinte elismerés, a debreceniért pedig Ágh Juditnak.

■ December 17-én hagyományos év végi borforraló túrára indultunk a Bácsi-torok egyik tisztására Szilágyi András szervezésében. Ennek a túrának már több mint húszéves hagyománya van, sajnos az idén a rossz idő miatt csak kevés résztvevő gyűlt össze.

■ December 28-án került sor a 2022-es évzáró túrára, amelyet a Rejtett-forrás tisztásán Szabó János szervezett. A szép napsütéses, szinte tavaszi időben harmincöten élveztük egymás társaságát. (Pál Gyöngyi, Kismihály Boglárka)

Óriási gömbkőalakzatok az Őzek völgye felé
FOTÓ: KISMIHÁLY BOGLÁRKA

Rejtvény

■ Az Erdélyi Gyopár 2022/6. számában meghirdetett, a kolozsvári MORMOTA webáruház (www.mormota.ro) és az EKE által támogatott vetélkedő helyes megfejtései: 1. a. a család egyik korai tagja, Bethlen (I.) János egy vadászat alkalmával egyetlen nyílvevőjével két madarat talált el, 2. a. Borsafüred, 3. a. IV. Béla, 4. a. Cserna, 5. a. 0,45%.

Nyertesek:

- Egy Esbit FJ750ML duplafalú ételtermoszt (inox acélból, evőtégellyel) nyert, a Mormota webáruház ajándékként: Élthes Éva (Csíkszereda)
- Kétszemélyes belépőt nyert a szejkafürdői Mini Erdély Parkba:
  - Ábrán Erika Katalin (Marosvásárhely)
  - Egyed András (Dunaharaszti)
  - Milos István (Szeged - Tápé)

Újabb játékunk nyeresége:

- egy Light My Fire Bowl'n Lid ételhordó szett (a Mormota webáruház ajándéka);
- három kétszemélyes belépő a szejkafürdői Mini Erdély Parkba (minierdelypark.ro).

A helyes megfejtéseket 2023. március 1-ig várjuk, e-mailben rejtveny@eke.ro, illetve postán az Asociația SCA – EKE, O. P. 1, C. P. 41, 400750 Kolozsvár / Cluj címre. A válaszok mellett kérjük feltüntetni a beküldő nevét és postacímét is.

Kérdések:

1. Hányra becsülte Bányai János a borvízforrások számát Székelyföldön?
a. 200   b. 1000   c. 2000
2. Hol nyílt meg 2022-ben a Fontana Gyógyfürdő?
a. Bálványos   b. Borszék   c. Tusnádfürdő
3. Melyik EKE-tagszervezet tagjai, férfiak és nők egyaránt kötöttek egy kis darabkát a jelenleg 380 m hosszú sálból a *köss belénk* mottójú fesztivál keretében?
a. EKE Gyergyó
b. EKE Marosvásárhely
c. EKE Székelyudvarhely
4. Hol lesz az EKE XXX. Vándortábora?
a. Kalotaszentkirály
b. Körösfeketető
c. Sztána
5. Kinek a nevét viseli a Tóbiás-kilátó?
a. Tóbiás Elemér főispán, a névadó ünnepség támogatója
b. Tóbiás Kelemen költő, aki itt írta híres versét a kilátóról
c. Tóbiás Miklós belényesi püspöki uradalmi főerdész

Médiatámogatók

John Muir gondolata

Kémiai kötés típusa	A tárgy ragja	Az erbium vegyjele	A Magyar Hírmondás szerkesztője (Mátyás)	Feltületet sával kezel	Mézizú	Éles levelű lápréti növény	Az abcé utolsó betűje	Kérdőszócska	Növényi forrázat	Porszívó	Sokba kerül, népies szóval	Középen hajlít	A kállum vegyjele	Életrevaló	Feljelentést követheti
1															E
Tonna, röviden	Repet a menzán Káposztafajta							... Grey; teakeverék Cserje, bozót					Román pénz többese Tettet beismer		
Kiváltó tényező		Latin hármas Csattanós történet				Gyálgos katoná Tajték						Költevény Középszám!			
... culpa; az én vetkem (latin)			Antik római aprópénz Vonatközös névmás		A holtmum vegyjele Kolónia			Gyümölcsöt szánt Sémi nyelvek csoportja							Kerek betű Orosz férfinév
Szolúció				Fed, lep, borít Vízparti erdőcske					Aludna Könyvtár, könyvespolc						
A kén vegyjele	Orosz folyam Formálódás			Teljesen eltakar Társaságomban									Szalmár megyei település Göngyölet sulya		
Amely dologgal						Díszítés szűrőn Svédország autójele							Ismételt tagadás Befogószék a műhelyben		
A csont latin neve															
Joskar...; Mariföld fővárosa			Dolgos kéz jelzője Szüret közepét					Vicces, trefás Valahogy szerez						Gönc véget! Veterán lengyel focista	
Súlyarány, röviden	Nadrág hátsó része Holland „sajtvasos”					Mely személy? Körömmel vágó			Pusztuló kazah sóstó Progresszió						Rövid kötőszó A birtokában
... Ferkó; Móricz Zsigmond regényhőse					Kicsinyítő képző Dunsztúli város			Hétfő, röviden Tövek autójelzés		Bacso Péter filmje Fémjari szakmunkás					
Üveges hintó															
... Spencer; Terence Hill gyakori partnere			Méter, röviden Fővő élelt forgat		Időbeli kiterjedés A foszfor vegyjele								Valamit követően Pihenőhely a parkban		
Regény, dráma szereplője			Nyomtatunk és írunk rá Makacs ellenszegülés											Abhoz hasonló Véletlenül nem tesz bele	
Ostromol, attakol				Hajófar Kalapszél				Keleti pálinka Japáni öslaké						Hangzópáros Laktanyai büfé	
Gödört készít	Viszketést enyhít Két összeálló dolog					Felmerül (alkalom) A rénum vegyjele									Külo-, röviden Német-lengyel folyó
A sugár jele	Tintafojt Vonzerő				Meselak Maros-parti város							Az ENSZ egyik szerve Víz, oroszul			Írnnal határos ország
Esős időben ragad a cipőnkre Torbiggyal egyesült				A rádium vegyjele Maró vegület		... reale; valóságos Gotovac kőpé hőse							Becézett Vendel Támad a kígyó		
Szórakozóhely			Francia felség Tangens, röviden					Nulla, semmi Antonov jele		Erdélyi író (Károly) Ebben a 24 órában					
Az ítrídium vegyjele	Ritka női név Belvíz!								Portugál sziget Római 3000-es						
2															

■ A 2022/6. számban megjelent keresztrejtvény helyes megfejtése:

Galileo Galilei gondolata:
A természet nagykönyve
a matematika nyelvén íródott.

2023-as EKE-naptárt nyert:

- Bárány Csaba (Győr)
- Both Andrea (Marosvásárhely)
- Reich József (Nagyvárad)

A rejtvényt készítette: Békés Lajos

E feladvány nyeresége 3 példány az EKE-bakancs 12. számából (Barangolás Wass Albert útjain a Kelemen-havasokban).

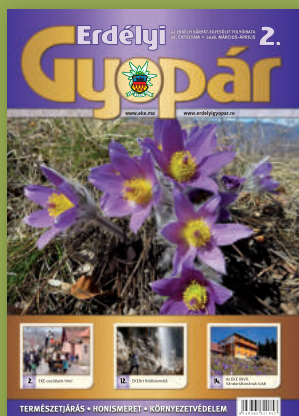
Beküldési határidő: 2023. március 1.
(e-mail: rejtveny@eke.ro)

Az Erdélyi Kárpát-Egyesület kiadványai

Erdélyi Kárpát-Egyesület
120 esztendő
Az 1891-ben megalakult
EKE jubileumi könyve
Ára 35 lej

Erdélyi Gyopár
Az Erdélyi Kárpát-Egyesület
folyóirata
Régebbi lapszámok
Ára 6 lej

Erdélyi Gyopár
Az Erdélyi Kárpát-Egyesület
folyóirata
A 2019-es lapszámoktól
Ára 7 lej

Erdélyi Gyopár
Az Erdélyi Kárpát-Egyesület
folyóirata
2023/1. lapszám
Ára 10 lej

EKE-bakancs 1
Barangolások a Remetei-szikla-
szoros és a Bedellő környékén
Torockói-hegység
Ára 12 lej

EKE-bakancs 2
Barangolások Brassó környékén
Keresztény-havas
Ára 12 lej

EKE-bakancs 8
Barangolások a Gyergyói-havasok
déli részén és a Hagymás hegységben
Az Eröss Zsolt Teljesítménytúrák mentén
Ára 12 lej

EKE-bakancs 9
Barangolás erdélyi hadszíntereken
– A 32-es határvadászok emléktúrája
Ára 12 lej

EKE-bakancs 10
Barangolások a Mező-havas
környékén és a Bekecsen –
A Görgényi-havasok középső része
Ára 12 lej

EKE-bakancs 11
Barangolások a Gyergyói-havasokban,
a Hagymás-hegységben, a Gyilkos-tó
és a Békás-szoros környékén
Az Eröss Zsolt Teljesítménytúrák mentén
Ára 13 lej

EKE-bakancs 12
Barangolás Wass Albert útján
a Kelemen-havasokban –
Kelemen-havasok
Ára 13 lej

Rendelje meg

az elofizetes@eke.ro címen vagy
az EKE tagszervezeténél.
EKE-tagoknak kedvezmény.
A kiadványok ára nem tartalmazza
a postaköltséget.

Pihenőt a vándornak,
szálláshelyet, meleg vacsorát
a turistának – ezt kínálja a

NAGY- KŐHAVASI MENEDÉKHÁZ.

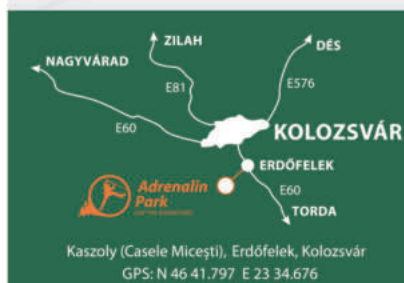
Szállást foglalni
csak előzetesen lehet
a 0744-322632 telefonszámon.

A négyfalui EKE,
a menedékház tulajdonosa
50%-os kedvezményben
részésít minden EKE-tagot.

12 kalandpálya
3 gyerek és 9 felnőtt & junior

Aktív kikapcsolódás
kellemes erdei környezetben.

www.adrenalinpark.ro

[/adrenalinparkcluj](https://www.facebook.com/adrenalinparkcluj)

Rendelések: 0721 926 234,
0264 436 343
contact@mormota.ro

**MORMOTA
LAND**

Túrafelszerelés-
webáruház

www.mormota.ro

10% kedvezmény
EKE-tagoknak

Csomagküldés
az egész ország
területére

A Torockó Vendégház

várja Önt
május 20-tól
szeptember 30-ig!

Tel.: +40 258 768 240
+36 1 274 2366

E-mail: raczkati42@gmail.com
www.erdelyiturizmus.hu

AZ EKE-TAGSÁG ELŐNYEI

Számos, jelentős kedvezményben részesül Ön, ha az EKE tagja.

Mindehhez csak érvényes, idei pecséttel ellátott tagsági könyvének felmutatása szükséges.

- 50%-os kedvezmény az EKE Vándortáborokban való részvételkor;
- 50%-os szálláskedvezmény az EKE Nagy-kőhavi menedékházában;
- 50%-os kedvezmény a korondi Csiga-ház rezervátumba való belépéskor (www.korpa.ro);
- 50%-os kedvezmény a Sűgő-barlangba való belépéskor;
- 35%-os szálláskedvezmény a várfalvi EKE-Várban;
- 33%-os kedvezmény a vizsgálat, 20%-os kedvezmény a szemüvegkeretek árából a kolozsvári Oftaconsult Szemészeti Klinikán (www.oftaconsult.ro);
- 25%-os szálláskedvezményt nyújt a csíkszeredai Riehen Egyesület

- (www.asociatiariehen.ro) a Pottyandi Erdei Iskola vendégházban;
- 25%-os szálláskedvezményt nyújt a csíkszeredai Montana Tours Kft. a Madarasi Hargitai Hargita villában;
  - 21 százalékos szálláskedvezmény a Madarasi Hargitán a 21 gramm menedékházban (www.21gr.ro);
  - 15%-os szálláskedvezményt nyújt a borsafüredi Medve panzió;
  - 10%-os kedvezmény a Columbia túraruháztól forgalmazó Dockyard Islands boltjaiban;
  - 10%-os kedvezmény a csíkszeredai Kerékvár biciklikereskedésben (vásárlás és javítás);

- 10%-os kedvezményt nyújt a marosvásárhelyi, sport- és túrafelszereléseket forgalmazó Scopus bolt, a kolozsvári Mormota webáruház (www.mormota.ro) és az udvarhelyi, a gyergyói, valamint a csíkszeredai Zerge szakbolt;
- 10%-os kedvezmény a hargitafürdői Uz Bence menedékházban (20 főnél nagyobb EKE-csoport számára 20%-os kedvezmény) és a székelyudvarhelyi Oriente vendéglőben (www.oriente.ro);
- 10%-os kedvezmény a füzesgyarmati Kastélypark Fürdő (www.kastelyfurdo.hu) szállásdíjai árából.

UZ BENCE MENEDÉKHÁZ Hargitafürdő

~ 70 ÉVE A TURISTÁK SZOLGÁLATÁBAN ~

Tel.: (+40) 745 629 337; e-mail: uz_bence@yahoo.com

www.uzbence.ro

KÉK IRINGÓ KÚRIA

Tel.: +40 264 274 132; +40 744 601 587

info@kertimag.ro

www.erdelyiutazas.hu

Medve Panzió Borsafüred

Aktív pihenés romantikus környezetben!

435200 Borsafüred

(Borşa Complex)

Brădet u. 11/D.

Mobil: (+40) 743 272 575

cabanaursuborsa@yahoo.com

www.cabanaursu.ro

NATURA
TRAVEL
UTAZÁSI IRODA

20 ÉV UTÁN ÚJ CÍMÜNK:

400015 Kolozsvár

Főtér 10./Kötő (Ioan Rațiu) u. 9.

Mobil: 0723-155667, 0724-334364

Tel.: 0264-430911, 0264-450223

office@naturatravel.ro

Repülőjegyek, külföldi és belföldi nyaralások, szállásfoglalások, utazási szolgáltatások. Sodexo, Edenred, Cheque Vacances üdülési jegyeket elfogadunk.

SPORT MANIAC®

OUTLAND
SHOES & OUTDOOR

-10%
EKE-TAGOKNAK

MAROSVÁSÁRHELY, HOREA UTCA 33. SZÁM
WWW.SPORTMANIAC.RO

Dockyard

..... STORES

OTTHON A HEGYEN

 Columbia

 LUHTA

 HH®

 O'NEILL

 IDFUNDANGO

ÜZLETEINK:
Brassó - Columbia: Republicii 52. | AFI Brasov - Dockyard | Bukarest - Columbia: Sun Plaza
AFI Cotroceni - Dockyard | Konstanca - Dockyard: City Park | Kolozsvár - Columbia: Platina Shopping Center

WEBSHOP:
www.dockyard.ro | www.columbia-sportswear.ro